

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Πρόγραμμα Σπουδών

Διπλωματική Εργασία

«Κίνητρα και εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα»

Αθηνά Κλαουδάτου

Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Βορβυλάς

Πάτρα, Αύγουστος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Κίνητρα και εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα»

Αθηνά Κλαουδάτου

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Γεώργιος Βορβυλάς

Καθηγητής – Σύμβουλος ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Ελισάβετ Λαζαράκου

Καθηγήτρια – Σύμβουλος ΕΑΠ

Πάτρα, Αύγουστος 2021

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Βορβυλά για τη βοήθεια, την καθοδήγηση και την πολύτιμη συμβολή του στην ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, καθώς και την β' επιβλέπουσα κ. Λαζαράκου για τις εύστοχες παρατηρήσεις της. Η διπλωματική μου δε θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την πολύτιμη συμβολή των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα δαπανώντας μέρος από τον χρόνο τους και γι' αυτό νιώθω την ανάγκη να τους εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την αμέριστη εκτίμηση και αγάπη στην οικογένειά μου, που χάρη στην υποστήριξή τους και την υπομονή που έδειξαν, κατάφερα να ολοκληρώσω με επιτυχία το «ταξίδι» αυτό.

Περίληψη

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των κινήτρων και των εμποδίων συμμετοχής των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούσαν τα κίνητρα για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα και τις δυσκολίες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε αυτά. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα και κυρίως τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής τους σε αυτά απασχολούν αρκετά τους ερευνητές, καθώς μέσα από αυτή οι εκπαιδευτικοί αποκομίζουν πολλά οφέλη τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Λίγοι όμως έχουν ασχοληθεί με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφώσεις που πραγματοποιούνται εξ αποστάσεως. Γι' αυτό κρίθηκε αναγκαία αυτή η έρευνα προκειμένου τα αποτελέσματά της να αξιοποιηθούν από όλους τους αρμόδιους φορείς και να οδηγηθούν σε περαιτέρω έρευνα και καλύτερο σχεδιασμό εξ αποστάσεως επιμορφωτικών προγραμμάτων που αφορούν τους εκπαιδευτικούς. Στην παρούσα έρευνα ακολουθήθηκε η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση και η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσα από ημιδομημένες συνεντεύξεις. Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 10 δάσκαλοι που εργάζονταν σε σχολεία των νομών Αχαΐας και Ηλείας κατά το σχολικό έτος 2020-2021 και είχαν παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα είναι τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Τα εσωτερικά κίνητρα που αναδείχθηκαν μέσα από την παρούσα έρευνα ήταν η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, στη συνέχεια η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στη σχολική τάξη, το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη, η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και λιγότερο η επικοινωνία και το θεματικό περιεχόμενο, ενώ τα εξωτερικά κίνητρα που αναδείχθηκαν ήταν οι οικονομικοί λόγοι, η εξ αποστάσεως επιμόρφωση, η ευελιξία ως προς τον χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής, η επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη και η πιστοποίηση και μοριοδότηση. Τα εμπόδια που αναδείχθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι η έλλειψη χρόνου, το κόστος συμμετοχής, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, η προσωπική ζωή των συμμετεχόντων, η έλλειψη πληροφόρησης, η οργάνωση και η ευελιξία των εξ αποστάσεως προγραμμάτων, η

διάρκεια του προγράμματος, η έλλειψη κινήτρων, το άγχος και η κούραση των εκπαιδευτικών και η αυτοεικόνα – αυτοεκτίμηση που έχουν οι εκπαιδευτικοί.

Λέξεις – Κλειδιά

Κίνητρα, εμπόδια, εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα, εκπαιδευτικοί, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

«Perceptions of primary school teachers of distance (online) learning programs: motives and barriers in participating»

Athina Klaoudatou

Abstract

The aim of the present study was to investigate the motivations and barriers of primary education teacher's participation in distance education programs. The research questions asked in order to achieve the above goal were what are the motivations for teachers 'participation in distance education programs and what are the difficulties that affect teachers' participation in distance education programs. The participation of teachers in training programs and especially the motivations and barriers to their participation in them are of great concern to researchers, as through it teachers reap many benefits both personally and professionally. Few, however, have dealt with distance education and the incentives and barriers for teachers to participate in distance learning. That is why this research was deemed necessary in order for its results to be utilized by all the competent bodies and to lead to further research and better planning of distance training programs for teachers. In the present research the qualitative methodological approach was followed and the data collection was done through semi-structured interviews. A sample of the research were 10 teachers who worked in schools of the prefectures of Achaia and Ilia during the school year 2020-2021 and had previously attended a distance education program. The results of the research showed that the motivation of teachers to participate in distance education programs is both internal and external. The internal motivations that emerged through the present research were the acquisition of new knowledge, skills and abilities, then the connection and application of new knowledge in the classroom, the individual interest and the personal need for development, the acquaintance with new technologies and communication and thematic content, while the external motivations that emerged were financial reasons, distance education, flexibility in time and place, professional development and development and certification & scoring. The barriers identified in the present study are the lack of time, the cost of participation, the lack of logistics, the personal life of the participants, the lack of information, the organization and

flexibility of distance programs, the duration of the program, the lack of motivation, teachers 'stress and fatigue and self-image - teachers' self-esteem.

Keywords

motives, barriers, distance learning programs, teachers, primary education

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vii
Περιεχόμενα	ix
Κατάλογος Πινάκων	xi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xii
Εισαγωγή.....	xiii
Κεφάλαιο 1. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων: εννοιολογική σκιαγράφηση του πεδίου	1
1.1 Εκπαίδευση Ενηλίκων	1
1.2 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	4
1.2.1 Ορισμός εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	4
1.2.2 Πλεονεκτήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	6
1.2.3 Μειονεκτήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	7
1.3 Σύνοψη	8
Κεφάλαιο 2. Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και η αναγκαιότητά της	9
2.1 Ιστορική αναδρομή επιμόρφωσης εκπαιδευτικών	9
2.2 Ορισμός επιμόρφωσης	10
2.3 Ο ρόλος της επιμόρφωσης στο σχολικό περιβάλλον	12
2.4 Σύνοψη	14
Κεφάλαιο 3. Κίνητρα και εμπόδια στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών: εννοιολογικοί ορισμοί και επισκόπηση εμπειρικών ερευνών	15
3.1 Τα κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα	15
3.1.1 Ορισμός κινήτρων	15
3.1.2 Τύποι - Θεωρίες κινήτρων	16
3.2 Τα εμπόδια συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα.....	18
3.3 Βιβλιογραφική επισκόπηση εμπειρικών ερευνών.....	19
3.3.1 Συναφείς έρευνες σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα.	20
3.3.2 Συναφείς έρευνες σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.	23
3.3.3 Τύποι κινήτρων και εμποδίων	25
3.4 Σύνοψη	27
3.5 Σημασία – Αναγκαιότητα της έρευνας.....	28
3.6 Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	29
Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία της Έρευνας.....	30
4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση	30
4.2 Δείγμα της έρευνας	30
4.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	32
4.4 Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας.....	32
Κεφάλαιο 5. Αποτελέσματα της Έρευνας.....	35
5.1 Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα	35
5.1.1 Εσωτερικά κίνητρα	35
5.1.2 Εξωτερικά κίνητρα.....	41
5.2 Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα	46
5.2.1 Καταστασιακά εμπόδια	46

5.2.2 Θεσμικά εμπόδια.....	50
5.2.3 Προδιαθετικά εμπόδια.....	56
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα	60
6.1 Συμπεράσματα	60
6.2 Περιορισμοί της έρευνας.....	65
6.3 Προτάσεις.....	65
Βιβλιογραφία.....	67
Παράρτημα:.....	73

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων.....	25
Πίνακας 2. Τύποι εσωτερικών κινήτρων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες	29
Πίνακας 3. Τύποι εξωτερικών κινήτρων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες	35
Πίνακας 4. Τύποι καταστασιακών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες.....	40
Πίνακας 5. Τύποι θεσμικών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες	45
Πίνακας 6. Τύποι προδιαθετικών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες.....	49

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΠΕΚ	Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
Ο.ΕΠ.ΕΚ	Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΠΙ	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΠΕΚΕΣ	Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
ΔΟΕ	Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας

Εισαγωγή

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από ταχύτατες αλλαγές σε πολλούς τομείς (κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό) γεγονός που καθιστά απαραίτητη τη συνεχή απόκτηση και ανανέωση γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Απώτερος στόχος είναι η ομαλότερη προσαρμογή των ατόμων στις αλλαγές που συμβαίνουν γύρω τους και στις απαιτήσεις των καιρών. Για την ανάπτυξη όλων εκείνων των προσόντων που είναι απαραίτητα για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, αλλά και για την ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων, σημαντικό πεδίο καθίσταται η δια βίου εκπαίδευση. Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων προσφέρονται και αρκετοί ενήλικες συμμετέχουν σε αυτά (Rogers, 1999).

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τον βασικό πυλώνα αποτελεσματικότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου αλλά και του σχολικού περιβάλλοντος. Είναι το μέσο που συνδέει τις κοινωνικο-οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές εξελίξεις με το σχολείο (Παπαναούμ, 2010). Στο πλαίσιο του σύγχρονου σχολείου καλούνται να διαδραματίσουν έναν νέο ρόλο που θα δώσει προτεραιότητα στο μαθητή και την ενεργή εμπλοκή του στη μαθησιακή διαδικασία και θα του αναπτύξει δεξιότητες έτσι ώστε να μπορεί αυτόνομα να ανταποκριθεί στις συνεχόμενες αλλαγές της κοινωνίας (Δούκας, Βαβουράκη, Θωμοπούλου, Κούτρα, Kalantzis & Σμυρνιωτοπούλου, 2008).

Καθώς τα δεδομένα αλλάζουν και η κοινωνία εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς, οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να ανταποκριθούν επαρκώς σε αυτόν τον ρόλο σε όλη την διαδρομή του επαγγέλματός τους, είναι απαραίτητο να επιμορφώνονται (Παπαναούμ, 2010). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για να επιτύχει τον σκοπό της κρίνεται αναγκαίο να σχεδιάζεται και να υλοποιείται ακολουθώντας σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα και σύγχρονες μεθόδους. Μία από αυτές τις νέες μεθόδους αποτελεί και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση που αναπτύσσεται ολοένα τα τελευταία χρόνια (Αναστασιάδης, 2011). Ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας του Covid- 19 που τα προσφερόμενα επιμορφωτικά προγράμματα πραγματοποιούνται εξ αποστάσεως.

Αρκετοί μελετητές έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή τους σε αυτή. Λίγοι όμως είναι αυτοί που έχουν

μελετήσει τόσο τους λόγους όσο και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι που οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν να συμμετέχουν σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Πέρα όμως από αυτούς, υπάρχουν και λόγοι που εμποδίζουν τη συμμετοχή τους σε αυτά.

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν τόσο τα κίνητρα όσο και τα εμπόδια των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα εξετάζοντας την βιβλιογραφία, αλλά και μέσα από την ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε.

Η εργασία αυτή αποτελείται από έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εννοιολογική σκιαγράφηση του πεδίου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενηλίκων αναφέροντας το βασικό θεωρητικό πλαίσιο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, αλλά και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ως προς τον ορισμό της και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζει. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η αναγκαιότητά της. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, δίνεται ο ορισμός της επιμόρφωσης, αλλά καταγράφεται και η σημασία που έχει για το σχολικό περιβάλλον. Το τρίτο κεφάλαιο αφορά τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι εννοιολογικοί ορισμοί των κινήτρων και των εμποδίων συμμετοχής και γίνεται επίσης μια βιβλιογραφική επισκόπηση εμπειρικών ερευνών που έχουν ασχοληθεί με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην παρούσα έρευνα, το δείγμα της έρευνας, το εργαλείο συλλογής δεδομένων, την αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας και την ανάλυση των δεδομένων. Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας, τόσο ως προς τα κίνητρα συμμετοχής, όσο και προς τα εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Το έκτο κεφάλαιο αποτελείται από τα συμπεράσματα, τους περιορισμούς της έρευνας και τις προτάσεις. Τέλος, στο παράρτημα της εργασίας υπάρχουν το έντυπο συναίνεσης, ο οδηγός συνέντευξης και δυο ενδεικτικές συνεντεύξεις.

Κεφάλαιο 1. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων:

εννοιολογική σκιαγράφηση του πεδίου

1.1 Εκπαίδευση Ενηλίκων

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονος προβληματισμός που αφορά την Εκπαίδευση Ενηλίκων. Εξάλλου στις μέρες μας η σημασία της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι εμφανής (Foley, 2020). Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι ένα πεδίο που εντάσσεται στην εκπαίδευση. Έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες από μελετητές να δοθεί ένας ορισμός για τον όρο Εκπαίδευση ενηλίκων, αν και λόγω της πολυπλοκότητας και των διαφόρων μορφών που τη χαρακτηρίζουν ο ορισμός της έννοιας είναι δύσκολος (Rogers, 1999). Προκειμένου να αποσαφηνιστεί ο όρος αυτός, κάποιοι από αυτούς προσανατολίζονται και τονίζουν τον ρόλο του ενήλικου ως εκπαιδευόμενου, άλλοι τον σχεδιασμό και άλλοι την ίδια την διαδικασία και την δραστηριότητα που προσφέρεται (Merriam & Brockett, 2011). Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005), με τον όρο Εκπαίδευση Ενηλίκων αναφερόμαστε σε όλες εκείνες τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται μετά την αρχική εκπαίδευση, αφορούν τους ενήλικους και έχουν απώτερο στόχο τη μάθηση. Αλλά και οι ορισμοί της UNESCO και του ΟΟΣΑ εντάσσουν στην Εκπαίδευση Ενηλίκων οποιαδήποτε εκπαιδευτική δραστηριότητα, που ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της, απευθύνεται σε ενήλικους και συμβάλλει εκτός από την ολόπλευρη ανάπτυξη του εκπαιδευόμενου και στην αλληλεπίδραση και ένταξη στο κοινωνικό σύνολο (Κόκκος, 2005).

Εξίσου σημαντικό όταν αναφερόμαστε στον συγκεκριμένο όρο είναι ο προσδιορισμός του όρου ενήλικος. Η ενηλικίωση αφορά την ίδια την κοινωνία και τον πολιτισμό σε μια δεδομένη στιγμή. Κάποιοι ορίζουν τον ενήλικο με βάση την ηλικία, ενώ άλλοι ορισμοί μιλούν για την ψυχολογική ωριμότητα και τον κοινωνικό ρόλο που επιτελεί το άτομο όσο μεγαλώνει. Υπάρχουν βέβαια και μελετητές που συνδυάζουν και τα δύο προκειμένου να προσδιορίσουν τη σημασία του ενήλικου (Merriam & Brockett, 2011). Σύμφωνα με τον Tight (2002), η ενηλικίωση είναι η φάση της ζωής του ατόμου η οποία χαρακτηρίζεται από φυσική ωριμότητα και στην οποία- εκτός από περισσότερες ελευθερίες και δικαιώματα- επιφορτίζεται με υποχρεώσεις και ευθύνες.

Συνεπώς, η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά όλες εκείνες τις δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την μάθηση των ενήλικων, έτσι όπως αυτοί χαρακτηρίζονται και διαμορφώνονται στο εκάστοτε κοινωνικό πλαίσιο (Merriam & Brockett, 2011).

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι διαφοροποιούνται σε σχέση με τους ανήλικους, καθώς συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία έχοντας κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Αρχικά, οι ίδιοι ως ενήλικοι βρίσκονται σε μια φάση της ζωής τους όπου αναγνωρίζονται από το κοινωνικό σύνολο, διακρίνονται από ωριμότητα, υπευθυνότητα και αυτονομία. Είναι άτομα βέβαια που ακόμα αναπτύσσονται και εξελίσσονται. Ακόμα η συμμετοχή τους έχει προαιρετικό χαρακτήρα. Τις περισσότερες φορές η απόφαση για τη συμμετοχή σε τέτοια προγράμματα είναι δική τους επιλογή, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προγράμματα που περιορίζουν την ελεύθερη απόφασή τους στη συμμετοχή. Επιπλέον, οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα συνειδητά έχοντας συγκεκριμένους στόχους, προθέσεις, ενδιαφέροντα, επιδιώξεις και προσδοκίες. Μάλιστα η μη επίτευξη του αρχικού σκοπού για τον οποίο συμμετείχαν μπορεί να αποτελέσει και λόγο για να διακόψουν τη φοίτησή τους στο πρόγραμμα. Άλλο ένα χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κουβαλούν ένα ευρύ φάσμα από εμπειρίες, αξίες και γνώσεις που τους χαρακτηρίζει ως άτομα και δημιουργεί την ταυτότητά τους. Τέλος, με το πέρασμα των χρόνων έχουν υιοθετήσει και αναπτύξει τους δικούς τους τρόπους και στρατηγικές με τους οποίους εισέρχονται στη μαθησιακή διαδικασία και τους βοηθούν πιο εύκολα, με λιγότερο κόπο και χρόνο να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός εκπαιδευτικού προγράμματος (Rogers, 1999).

Σημαντικό θεωρείται το γεγονός ότι η μάθηση δεν συντελείται μόνο μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες, αλλά είναι κάτι που συμβαίνει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, είτε επίσημα είτε ανεπίσημα, μέσα από τη συμμετοχή του σε διάφορες δραστηριότητες (Foley, 2020).

Τα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρονται για ενήλικους μπορούν να διακριθούν ανάλογα με τον φορέα που παρέχονται σε:

Τυπικά: Όλα εκείνα τα προγράμματα που υλοποιούνται και οργανώνονται από φορείς που ανήκουν στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως σχολεία, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κ.α.

Κατά συνθήκη τυπικά: Όλα εκείνα τα προγράμματα που υλοποιούνται από επίσημους φορείς που δεν εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα

Μη τυπικά: Όλα εκείνα τα προγράμματα που υλοποιούνται από εθελοντικούς φορείς, αλλά και εκείνα που υλοποιούνται από άτυπες ομάδες.

Και τα τρία αυτά δεν είναι ανεξάρτητα το ένα με το άλλο, αλλά πολλές φορές αλληλοκαλύπτονται, καθώς υπάρχουν προγράμματα που οργανώνονται από περισσότερους από έναν φορείς (Rogers, 1999).

Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005) για να γίνει αποτελεσματική η εκπαίδευση των ενήλικων υπάρχουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις που έχουν σχέση με τον εθελοντικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης, τη σαφήνεια των στόχων, τη σωστή οργάνωση του προγράμματος, τη σύνδεση του περιεχομένου με τις ανάγκες των συμμετεχόντων, τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν οι ενήλικοι, την ενθάρρυνση για ενεργητική συμμετοχή, το μαθησιακό κλίμα και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι.

Για να επιτευχθεί μια αποτελεσματική εκπαίδευση είναι αναγκαίο να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα διαμορφωμένα με βάση τις νέες σύγχρονες δομές και μορφές εκπαίδευσης εκτός της συμβατικής. Έτσι, οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να επιλέγουν τις μεθόδους που ταιριάζουν στους ίδιους (Bourletidis & Papathanasiou, 2004). Στα νέα αυτά επιμορφωτικά μοντέλα συγκαταλέγεται και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2016).

Ωστόσο, υπάρχουν πολλές προσεγγίσεις που αναφέρονται στη μάθηση των ενήλικων. Μία από τις πιο διαδεδομένες είναι η θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης. Οι ενήλικοι ερμηνεύουν τον κόσμο γύρω τους μέσα από συγκεκριμένες αντιλήψεις και εμπειρίες που έχουν βιώσει από την παιδική τους ηλικία. Κάποιες όμως από αυτές είναι λανθασμένες με αποτέλεσμα η ένταξη του ατόμου στην πραγματικότητα να χαρακτηρίζεται από δυσλειτουργίες. Σύμφωνα με τη θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι μέσα από στοχασμό (κριτικό στοχασμό - αυτοστοχασμό) επανεξετάζουν και μετασχηματίζουν τις λανθασμένες αντιλήψεις και εμπειρίες που προέρχονται από το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον. Σκοπός είναι να ενταχθούν και να εναρμονίσουν τη ζωή τους και τη θέση τους στον κόσμο με νέα θεώρηση (Κόκκος, 2005). Κεντρικό στοιχείο της μετασχηματίζουσας μάθησης είναι η μεταβολή της νοηματικής οπτικής του ατόμου. Με την βελτίωση της διεργασίας της απόδοσης του νοήματος και την αξιοποίηση της νέας θεώρησης του πλαισίου αναφοράς, του κόσμου και του εαυτού του ο ενήλικος οδηγείται στην ανάπτυξη της ικανότητας λήψης ώριμων και πιο τεκμηριωμένων αποφάσεων και στη συνειδητή δράση (Λιντζέρης,

2010). Το μέσο πραγματοποίησης αυτής της μεταβολής είναι ο στοχασμός. Ο στοχασμός αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της μάθησης των ενήλικων και είναι σημαντική η ενίσχυση της διεργασίας του. Επεκτείνεται στον κριτικό στοχασμό, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί ένας ενήλικος, τους λόγους για τους οποίους συμπεριφέρεται με προκαθορισμένο τρόπο, αλλά και τις συνέπειες που έχει αυτή η συμπεριφορά του και μπορεί να οδηγήσει σε κριτικό αυτοστοχασμό (Κόκκος, 2005).

1.2 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

1.2.1 Ορισμός εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Στο πέρασμα των χρόνων χρησιμοποιήθηκαν πολλοί όροι για να προσδιορίσουν και να περιγράψουν το πεδίο που αναφέρεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως εκπαίδευση δια αλληλογραφίας, σπουδές κατ' οίκων, ανεξάρτητες σπουδές, εξωτερικές σπουδές, εξ αποστάσεως διδασκαλία και εξ αποστάσεως μάθηση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως όρος καθιερώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Keegan, 2001).

Προκειμένου να δώσουμε έναν ορισμό για την εκπαίδευση από απόσταση είναι σημαντικό να αναφέρουμε τα χαρακτηριστικά της. Βασικό χαρακτηριστικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί η ευελιξία που παρέχει τόσο ως προς τον χώρο όσο και ως προς τον χρόνο πραγματοποίησής της. Ο εκπαιδευόμενος μέσα από καθοδήγηση, εμπνύχωση και υποστήριξη από κάποιον εκπαιδευτή και ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό μαθαίνει χωρίς να κρίνεται απαραίτητη η φυσική παρουσία κανενός από τους δύο (Bourletidis & Papathanasiou, 2004).

Σύμφωνα με τον Keegan (2001), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση -εκτός από την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα σε εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενο- χαρακτηρίζεται και από την επικοινωνία που έχουν, την απουσία μαθησιακών ομάδων και τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούνται. Ακόμα χαρακτηρίζεται από το υλικό που χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία και την επίδραση του εκπαιδευτικού οργανισμού στην προετοιμασία του, στον σχεδιασμό και την υποστήριξη που προσφέρεται στους εκπαιδευόμενους.

Ο Λιοναράκης (2001) για να την περιγράψει χρησιμοποιεί τον όρο πολυμορφική εκπαίδευση και αναφέρει πως ο εκπαιδευόμενος, μέσα από συγκεκριμένες αρχές,

διδάσκεται με σκοπό να οδηγηθεί στην αυτόνομη μάθηση. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύει την πολυλειτουργικότητά της και την ποιοτική της διάσταση. Επίσης αναδεικνύει την ευελιξία και ευχρηστία των μέσων που είναι απαραίτητα για την υποστήριξή της.

Βασική παραδοχή και προτεραιότητα για τον σχεδιασμό ενός επιμορφωτικού προγράμματος από απόσταση αποτελεί ο καθορισμός των εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων που συμμετέχουν. Επιπλέον, χρειάζεται να καθοριστούν οι στόχοι, το πλαίσιο λειτουργίας, να αναπτυχθεί το υλικό, να υλοποιηθεί και να αξιολογηθεί το πρόγραμμα (Αναστασιάδης, 2016).

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία, καθώς είναι αυτό που στην ουσία διδάσκει τον εκπαιδευόμενο. Πρέπει να σχεδιάζεται υπό προϋποθέσεις και σεβόμενο τις ανάγκες του ατόμου που συμμετέχει. Ο εκπαιδευτής έχει συμβουλευτικό, καθοδηγητικό, βοηθητικό ρόλο υποστηρίζοντας τον εκπαιδευόμενο και ενθαρρύνοντάς τον να συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία (Λιοναράκης, 2001).

Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2016) μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά μοντέλα επιμόρφωσης όπως είναι η αυτό-επιμόρφωση, η καθοδηγούμενη αυτο-επιμόρφωση και η συνεργατική επιμόρφωση.

Το μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Μπίκος & Τζιφόπουλος, 2013). Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις διδασκαλίας αναφορικά με την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Υπάρχουν τα μικτά ή υβριδικά μοντέλα μάθησης τα οποία συνδυάζουν δραστηριότητες που πραγματοποιούνται τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως με τη χρήση του διαδικτύου. Επιπλέον κατηγορία της συγκεκριμένης μεθόδου είναι και η σύγχρονη και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση. (Αναστασιάδης, 2016).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι σημαντική αφού φαίνεται πως υπηρετεί την ιδέα της εποχής μας για μια εκπαίδευση ανοιχτή που θα παρέχει ευκαιρίες μάθησης σε όλους περιορίζοντας τα όποια εμπόδια προκύπτουν (οικονομικά, κοινωνικά, γεωγραφικά κ.α.) (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2019). Σύμφωνα με τους Μουζάκη, Μπουρλετίδη, Μαγκλογιάννη και Μπουρλετίδη (2009), οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν θετικά τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα.

Κατά τους Καρρα και Οικονομίδη (2015), ένα από τα προβλήματα που δημιουργούνται στις επιμορφώσεις ήταν η ανάγκη που υπήρχε για μετακίνηση στον τόπο διεξαγωγής της. Έχοντας ως δεδομένο ότι οι εκπαιδευτικές μονάδες στη χώρα μας

παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά, πολλές επιμορφώσεις που πραγματοποιούνται σε μεγάλα αστικά κέντρα παύουν να είναι προσβάσιμες και διαθέσιμες για όλους τους εκπαιδευτικούς. Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών φροντίζει για νέους πιο ευέλικτους τρόπους επιμόρφωσης που επιλύουν κάποια από τα εμπόδια, ιδιαίτερα μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Εμμανουηλίδου, Αντωνίου & Δέρρη, 2009).

1.2.2 Πλεονεκτήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η μέθοδος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει αρκετά πλεονεκτήματα, τόσο για τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους, όσο και για τους φορείς που προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα από απόσταση. Αρχικά, μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπάρχει μεγαλύτερη πρόσβαση όσων επιθυμούν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία (Hellman, 2003), οπότε ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευόμενων έχει τη δυνατότητα συμμετοχής (De Oliveira, Penedo & Pereira, 2018). Επιπλέον, υπάρχουν αρκετά προγράμματα εξ αποστάσεως που παρέχονται σε χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τα διαζώσης (De Oliveira et al, 2018).

Τα ιδρύματα που υλοποιούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν χαμηλότερο λειτουργικό κόστος, καθώς λιγότεροι εκπαιδευτές μπορούν να διδάξουν περισσότερους εκπαιδευόμενους, αλλά και δεν απαιτείται ένας φυσικός χώρος, μια αίθουσα διδασκαλίας για να πραγματοποιηθεί το πρόγραμμα (De Oliveira et al, 2018· O'Lawrence, 2005· Hellman, 2003).

Ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος οργανώνει και καθορίζει με τον δικό του τρόπο τον τόπο, τον χρόνο αλλά και τον ρυθμό μελέτης (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2020· De Oliveira et al., 2018· O'Lawrence, 2005· Hellman, 2003). Το περιεχόμενο και το υλικό του μαθήματος είναι διαθέσιμο στον εκπαιδευόμενο οποιαδήποτε στιγμή θελήσει να το αναζητήσει (De Oliveira et al, 2018). Επιπλέον δεν είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία ούτε του εκπαιδευτή ούτε του εκπαιδευόμενου με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν εμπόδια που αφορούν τις μετακινήσεις από τόπο σε τόπο (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009 Hellman, 2003). Αυτό εξυπηρετεί και περιορίζει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί της χώρας μας που υπηρετούν σε δυσπρόσιτες περιοχές (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2020). Επιπρόσθετα δίνει την δυνατότητα να βρεθούν εκπαιδευτικοί από διαφορετικές χώρες του

κόσμου προκειμένου να ανταλλάξουν εμπειρίες, γνώσεις, βιώματα, ιδέες κλπ (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

Ένα ακόμα πλεονέκτημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι έρχονται σε επαφή και γνωρίζουν τα εργαλεία των νέων τεχνολογιών, γεγονός που τους καθιστά πιο έτοιμους όταν κληθούν να τα εφαρμόσουν για οποιονδήποτε λόγο (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009). Τέλος, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση παρουσιάζει σημαντικά θετικά αποτελέσματα αναφορικά με τις ιδιαιτερότητες που έχει το εκπαιδευτικό μας σύστημα (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2020).

1.2.3 Μειονεκτήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Όπως και κάθε άλλη μέθοδος παρουσιάζει και κάποια μειονεκτήματα. Αρχικά η συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση θέτει ως προαπαιτούμενο την ύπαρξη της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής. Ορισμένοι από τους εκπαιδευόμενους δεν έχουν τα μέσα που απαιτούνται (Hellman, 2003) με αποτέλεσμα να χρειάζεται να ξοδέψουν περισσότερα χρήματα για να αποκτήσουν τον κατάλληλο εξοπλισμό προκειμένου να παρακολουθήσουν ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα, κάτι που αυξάνει το κόστος συμμετοχής σε σχέση με τα δια ζώσης προγράμματα (O'Lawrence, 2005).

Επιπλέον η πρόσβαση εξαρτάται από εξωτερικούς παράγοντες που δεν μπορούν να προβλεφτούν (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009). Λόγω τεχνικών προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια συμμετοχής τους σε κάποιο εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα δημιουργείται σύγχυση και απογοήτευση στους εκπαιδευόμενους (O'Lawrence, 2005). Ακόμα μέσα από τη συνεχή χρήση των νέων τεχνολογιών υπάρχει η πιθανότητα δημιουργίας εξάρτησης από την τεχνολογία (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

Για να γνωρίσει κάποιος και να προσαρμοστεί σε ένα καινούριο περιβάλλον μάθησης και σε νέες μεθόδους απαιτείται αρκετός χρόνος. Λόγω της ελλιπούς εξοικείωσης με τις νέες αυτές μεθόδους και με τις νέες τεχνολογίες υπάρχει μεγαλύτερη διαρροή και εγκατάλειψη των επιμορφώσεων που πραγματοποιούνται από απόσταση (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

Η ευελιξία που παρέχουν τα εξ αποστάσεως προγράμματα ορισμένες φορές μπορεί να λειτουργήσουν και ως μειονέκτημα. Ορισμένοι εκπαιδευόμενοι δεν έχουν την απαιτούμενη αυτοπειθαρχία και ικανότητα διαχείρισης χρόνου για να δεσμευτούν και να

ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις ενός προγράμματος από απόσταση (De Oliveira et al, 2018 O'Lawrence, 2005).

Τέλος, δεν υπάρχει η άμεση επαφή και αλληλεπίδραση, τόσο μεταξύ των συμμετεχόντων, όσο και μεταξύ εκπαιδευτή εκπαιδευόμενου. Δεν υπάρχει ανατροφοδότηση τη στιγμή που προκύπτουν οι απορίες, αλλά αυτό γίνεται σε μεταγενέστερο χρόνο (De Oliveira et al, 2018 Hellman, 2003).

Σε ό,τι αφορά όμως τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας οι υπάρχουσες έρευνες έχουν δείξει ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές που να δηλώνουν ότι υπερτερεί ή όχι της δια ζώσης διδασκαλίας (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

1.3 Σύνοψη

Όπως ήδη αναφέρθηκε και παραπάνω, η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο της εκπαίδευσης. Οι εξελίξεις στο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, αλλά και οι αυξανόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας μας, καθιστούν αναγκαία τη συνεχόμενη απόκτηση γνώσεων σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Οι ενήλικι ως εκπαιδευόμενοι έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά σε ό,τι αφορά τη μαθησιακή διαδικασία. Είναι σημαντικό τα εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων να ακολουθούν, να σχεδιάζονται και να προσαρμόζονται στα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μια νέα προσέγγιση έχει έρθει στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια. Η μέθοδος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει αρκετά πλεονεκτήματα και για αυτό το λόγο υπάρχει αυξανόμενη προσφορά και ζήτηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων από απόσταση. Βασικό πλεονέκτημα είναι η ευελιξία που προσφέρει ως προς τον τόπο και τον χρόνο παρακολούθησης των προγραμμάτων, αλλά και τον ρυθμό μελέτης. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικός ο σωστός σχεδιασμός και η υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων και η δημιουργία κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού σεβόμενοι τις ανάγκες των ατόμων που συμμετέχουν.

Κεφάλαιο 2. Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και η αναγκαιότητά της

2.1 Ιστορική αναδρομή επιμόρφωσης εκπαιδευτικών

Η επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς καθιερώθηκε ως θεσμός στην Ελλάδα μετά την περίοδο της Μεταπολίτευσης, μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο που υπήρχε εκείνη την εποχή για εξέλιξη και αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου (Βεργίδης, 2012). Στη δεκαετία του 1880 γίνονται οι πρώτες προσπάθειες να επιμορφωθούν οι δάσκαλοι μέσα από διετή μετεκπαίδευση από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μικρός και η επιλογή τους γίνεται μέσα από εξετάσεις (Σακκούλης, Ασημάκη, & Βεργίδης, 2017).

Ένα από τα πρώτα ζητήματα στα οποία δόθηκε έμφαση και απασχόλησε την Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος από την ίδρυσή της το 1922 ήταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Στρίγκας & Τσιμπήρης, 2020).

Το 1977 δημιουργήθηκαν τέσσερις Σχολές Επιμόρφωσης Λειτουργών. Δύο για την Δημοτική Εκπαίδευση και δύο για την Μέση. Με τον νόμο 1566/85 οι σχολές αυτές σταμάτησαν τη λειτουργία τους και τη θέση τους πήραν τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα. Στον ίδιο νόμο η επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς έγινε υποχρεωτική.

Αργότερα το 1995 καθιερώθηκαν ευέλικτα προγράμματα επιμόρφωσης (Βεργίδης, 2012). Σημαντικό χαρακτηριστικό για την περίοδο αυτή είναι η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στο γενικότερο πλαίσιο όσο και στη χρηματοδότηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων. Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο για τη συγκεκριμένη περίοδο είναι το γεγονός ότι προσφέρεται στους εκπαιδευτικούς ποικιλία από επιμορφωτικά προγράμματα. Ακόμα ξεκινάνε επίσημα προσπάθειες να καταγραφούν οι ανάγκες που έχουν οι εκπαιδευτικοί για επιμόρφωση (Σακκούλης κ. συν., 2017).

Από το 1998 ξεκίνησαν να προσφέρονται στους εκπαιδευτικούς προαιρετικά επιμορφωτικά προγράμματα από διάφορους φορείς ανάμεσα τους και τα ΠΕΚ (Βεργίδης, 2012). Λίγο αργότερα το 2002 ιδρύεται ο οργανισμός επιμόρφωσης εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.) με στόχο να σχεδιάσει και να εφαρμόσει επιμορφωτικές δράσεις και

προγράμματα. Το 2011 ιδρύεται το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) το οποίο ενσωμάτωσε τόσο τον Ο.Ε.Π.ΕΚ. όσο και το Π.Ι. (Σακκούλης κ. συν., 2017).

Τα τελευταία χρόνια επιμορφωτικά προγράμματα για εκπαιδευτικούς προσφέρονται από εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, από τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕΚΕΣ), αλλά και άλλους φορείς. Ιδιαίτερα τον τελευταίο χρόνο, εξαιτίας της πανδημίας του Covid 19, τα επιμορφωτικά προγράμματα πραγματοποιήθηκαν με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Διάφορα μοντέλα σε ό,τι αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν αυτά που χρησιμοποιήθηκαν, όπως τα MOOCs ΙΕΠ – Πανεπιστημίων (ΕΑΠ, Αιγαίου), ημερίδες – διημερίδες, σεμινάρια από πανεπιστήμια, επιμορφωτικές δράσεις από τα ΠΕΚΕΣ, συνέδρια, κοινότητες μάθησης και πρακτικής και το ταχύρυθμο επιμορφωτικό πρόγραμμα από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Μανούσου, Ιωακειμίδου, Παπαδημητρίου & Χαρτοφύλακα, 2021).

2.2 Ορισμός επιμόρφωσης

Αρκετοί είναι οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τους Καρρας & Οικονομίδης (2015), η επιμόρφωση είναι μια οργανωμένη διαδικασία η οποία συμβαίνει παράλληλα με την επαγγελματική αλλά και την ατομική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού. Αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς, έχει μικρό χρόνο υλοποίησης και πραγματοποιείται εκτός διδακτικού ωραρίου.

Οι Σακκούλης κ. συν. (2017) αναφέρουν ότι η επιμόρφωση κατέχει σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική ανάπτυξη ενός εκπαιδευτικού. Αποτελεί μια σειρά από δραστηριότητες που οδηγούν και βοηθούν τον εκπαιδευτικό να αλλάξει τις γνώσεις του, τις δεξιότητες και τις πεποιθήσεις του. Λαμβάνει χώρα μετά από τη βασική εκπαίδευση σε χρονικό διάστημα που επιλέγει ο κάθε συμμετέχοντας, από όλους τους εκπαιδευτικούς είτε έχουν είτε όχι εμπειρία και υλοποιείται από διάφορους φορείς. Είναι το σύνολο των μορφωτικών δραστηριοτήτων μετά τις βασικές σπουδές που παρουσιάζουν ευελιξία σε μια σειρά πραγμάτων, όπως ο χώρος, ο χρόνος, οι μέθοδοι διδασκαλίας κλπ, με απώτερο στόχο την επαγγελματική αποτελεσματικότητα (Σακκούλης κ. συν., 2017).

Σύμφωνα με τους Porter (1975) και Henderson (1978) (όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης, 2016), η επιμόρφωση θεωρείται ένα σύνολο από δραστηριότητες που

στοχεύουν στη βελτίωση και ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν.

Ενώ η Χατζηπαναγιώτου (2001) (όπ. αναφ. στο Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019) συμπληρώνει ότι η επιμόρφωση αναφέρεται σε οργανωμένες δραστηριότητες με στόχο τη βελτίωση τόσο του ίδιου του ατόμου (γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες) όσο και του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Σακκούλης κ. συν., 2017). Είναι ένα από τα κυρίαρχα στοιχεία που καθιστούν το σχολείο αποτελεσματικό. Επιπλέον ανανεώνουν, εκσυγχρονίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα και αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ανάπτυξης των ίδιων των εκπαιδευτικών (Αναστασιάδης, 2011).

Συνοψίζοντας όλους τους παραπάνω ορισμούς μπορούμε να αναφέρουμε ότι η επιμόρφωση σε μεγάλο κομμάτι έχει να κάνει με τον ίδιο τον εκπαιδευτικό και την περαιτέρω μόρφωσή του, την ανανέωση των γνώσεών του, των διδακτικών πρακτικών και την εξέλιξή του. Μπορεί να πραγματοποιηθεί και άτυπα. Με αυτό τον τρόπο όμως δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν πλήρως οι ανάγκες του. Για τον λόγο αυτό η οργανωμένη μορφή της επιμόρφωσης κρίνεται απαραίτητη (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).

Η επιμόρφωση συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Τα επιμορφωτικά προγράμματα όμως που παρέχονται στους εκπαιδευτικούς διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους και δεν είναι όλα το ίδιο αποτελεσματικά. Κάποια από αυτά έχουν γενικό περιεχόμενο, δεν είναι σωστά οργανωμένα, χαρακτηρίζονται από έλλειψη συνοχής, παθητική μάθηση, ανεπαρκή διάρκεια κ.α. (Σακκούλης κ.συν., 2017).

Η ισότιμη πρόσβαση των εκπαιδευτικών σε επιμορφώσεις με σκοπό να βελτιώσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, αλλά και να γίνει όσο πιο αποτελεσματικός ο ρόλος τους στη σχολική τάξη είναι ένας τομέας που απασχολεί αρκετά τους ερευνητές (Μουζάκης κ. συν., 2009). Εξάλλου κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στρέφει το ενδιαφέρον της στον εκπαιδευτικό και τη συνεχή επιμόρφωσή του (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

Μεγάλη ανάγκη αποτελεί η δημιουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων που στρέφονται στις ανάγκες του σχολικού περιβάλλοντος, της τοπικής κοινωνίας και του ίδιου του εκπαιδευτικού (Μουζάκης κ. συν., 2009). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οφείλει να ανταποκρίνεται επαρκώς στις ανάγκες που έχουν οι ίδιοι, να είναι σύντομες σε διάρκεια, να μπορούν να συμμετέχουν πολλά άτομα, να συνδέεται η θεωρία με την πράξη

και να χρησιμοποιούνται οι μέθοδοι που είναι κατάλληλοι για την εκπαίδευση ενηλίκων (Εμμανουηλίδου κ. συν., 2009).

2.3 Ο ρόλος της επιμόρφωσης στο σχολικό περιβάλλον

Οι εξελίξεις σε διαφορετικά επίπεδα- οικονομικά, κοινωνικά και τεχνολογικά- οδήγησαν στην ανάγκη να στραφούν οι κοινωνίες στον ανθρώπινο παράγοντα μέσα από τη συνεχή εκπαίδευση και επιμόρφωση των ανθρώπων (Bourletidis & Papathanasiou, 2004).

Ο ρόλος της γνώσης στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου αλλά και της ίδιας της κοινωνίας είναι βασικός. Το σχολείο καλείται να ανταποκριθεί σε όλες τις ταχύτατες αλλαγές και εξελίξεις των καιρών. Σκοπός του είναι η δημιουργία ενός συνεργατικού και καινοτόμου περιβάλλοντος μάθησης με επίκεντρο τον μαθητή και απώτερο στόχο τη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Αναστασιάδης, 2011).

Οι εκπαιδευτικοί αποκτούν νέο ρόλο προσπαθώντας να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας, του σχολείου και της εποχής (Δούκας κ. συν., 2008). Καλούνται να συμβάλουν ενεργά στη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου και να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον μάθησης ανοιχτό, αυτόνομο και καινοτόμο (Αναστασιάδης, 2011).

Σημαντική προτεραιότητα του νέου αυτού ρόλου είναι η βελτίωση της εκπαίδευσής τους μέσα από τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικές δραστηριότητες (Δούκας κ. συν., 2008). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί βοηθητικό στοιχείο προκειμένου το σχολείο να ακολουθήσει τις αλλαγές και να μετασχηματίσει το περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας (Αναστασιάδης, 2011). Η συμμετοχή τους σε επιτυχημένα επιμορφωτικά προγράμματα τούς καθιστά πιο ικανούς να κατανοούν, να προσαρμόζονται και να ανταποκρίνονται επαρκώς στις εξελίξεις της εποχής (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2019).

Το πόσο σημαντική είναι η επιμόρφωση στην προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αλλά και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει αναγνωριστεί τόσο από την πολιτεία, όσο και από τους

ίδιους τους εκπαιδευτικούς (Καρρας & Οικονομίδης, 2015) και τους εκπαιδευτικούς φορείς (Αναστασιάδης, 2011).

Σύμφωνα με τους Στρίγκα και Τσιμπίρη (2019), η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συμβάλλει στην γενικότερη αναβάθμιση της παιδείας και του εκπαιδευτικού συστήματος. Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος υποστηρίζει ότι οι σημαντικότεροι στόχοι μιας επιμόρφωσης είναι τόσο η υποστήριξη και ανάπτυξη των ίδιων των εκπαιδευτικών όσο και η εισαγωγή και ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2019).

Οι δραστηριότητες που σχεδιάζονται για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελούν ένα κομμάτι της εκπαίδευσης ενηλίκων και για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να σχεδιάζονται βασισμένες στις αρχές που την διέπουν (Χριστοφορίδου, 2012). Προκειμένου ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα να είναι αποτελεσματικό οφείλει να συνδέεται με την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων, να συνδέει τη θεωρία με την πράξη, να προσαρμόζεται κάθε φορά στις ανάγκες τους τόσο ως προς τον στόχο όσο και προς το περιεχόμενό τους, να λαμβάνει υπόψη το γνωστικό υπόβαθρο, τις εμπειρίες και τα βιώματά τους (Παπαναούμ, 2010). Χρειάζεται να επικεντρωθεί η προσοχή στους εκπαιδευτικούς και ιδιαίτερα στις ανάγκες, τα κίνητρα, τις εμπειρίες, τα βιώματα, τα εμπόδια και όλα τα σημαντικά δεδομένα που τους αφορούν. Με αυτό τον τρόπο θα συμμετέχουν πιο ενεργά σε επιμορφωτικές δραστηριότητες (Αναστασιάδης, 2011).

Οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τις ήδη υπάρχουσες επιμορφώσεις. Σύμφωνα με τους Δούκα κ. συν. (2008), αν και έχουν θετική στάση απέναντι στα επιμορφωτικά προγράμματα που προσφέρονται, αναγνωρίζουν ότι χαρακτηρίζονται από ελλείψεις και αδυναμίες αμφισβητώντας την ποιότητά τους. Οι εμπειρίες τους δεν αξιοποιούνται στην πράξη, οι ίδιοι δεν εμπλέκονται στη δημιουργία τους και αυτό δημιουργεί προβλήματα (Καρράς & Οικονομίδης, 2015). Έχει παρατηρηθεί ότι τα περισσότερα επιμορφωτικά προγράμματα χαρακτηρίζονται από μια γενικότητα αναφορικά με τους στόχους και το περιεχόμενό τους (Σακκούλης κ. συν., 2017).

Κατά τον Παπαναούμ (2010) σχεδιάζοντας, οργανώνοντας και προσφέροντας στους εκπαιδευτικούς επιμορφωτικά προγράμματα που θα σέβονται τις ανάγκες, τα κίνητρα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και θα είναι βασισμένα σε σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα θα αυξηθεί η συμμετοχή τους με στόχο την ανανέωση/ αναβάθμιση των γνώσεών τους, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού τους έργου και του σχολείου.

2.4 Σύνοψη

Συνοψίζοντας τα προαναφερθέντα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών απασχολεί ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα καθώς έχει αναγνωριστεί ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει στη μαθησιακή διαδικασία, την αποτελεσματικότητα του σχολείου, την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών και των ίδιων των εκπαιδευτικών. Οι ορισμοί που έχουν δοθεί από διάφορους ερευνητές για αυτήν είναι αρκετοί. Οι περισσότεροι μιλούν για ένα σύνολο οργανωμένων δραστηριοτήτων που έχουν ως απώτερο στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση του διδακτικού τους έργου. Οι ίδιοι όμως οι εκπαιδευτικοί δεν φαίνονται ικανοποιημένοι από τα προσφερόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές, αναδεικνύουν την σπουδαιότητα και τη μεγάλη ανάγκη που υπάρχει για συνεχόμενη μάθηση και εκπαίδευση (Bourletidis & Papathanasiou, 2004). Είναι εμφανής η σημασία της δημιουργίας και οργάνωσης επιμορφωτικών προγραμμάτων μέσα από σύγχρονες μορφές εκπαίδευσης, όπως αυτή της εξ αποστάσεως, που βασίζονται στις ανάγκες, στα κίνητρα και στα προβλήματα των εκπαιδευτικών.

Κεφάλαιο 3. Κίνητρα και εμπόδια στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών: εννοιολογικοί ορισμοί και επισκόπηση εμπειρικών ερευνών

3.1 Τα κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

3.1.1 Ορισμός κινήτρων

Η συμμετοχή των ενήλικων εκπαιδευόμενων στην εκπαίδευση και σε προγράμματα επιμόρφωσης είναι ένα ζήτημα που απασχολεί συχνά τους ερευνητές. Εξάλλου η διεργασία της μάθησης συνεχίζεται σε όλη τη ζωή του ατόμου. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν συνειδητά έχοντας συγκεκριμένους στόχους, κίνητρα και προσδοκίες από τα διάφορα επιμορφωτικά και εκπαιδευτικά προγράμματα αφού χαρακτηρίζονται από τις προηγούμενες γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες που κουβαλούν (Rogers, 1999). Σύμφωνα με τον Καραλή (2013), αυτή η στοχευμένη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι που τους καθιστά διαφορετικούς από τους ανήλικους εκπαιδευόμενους.

Ο όρος κίνητρο είναι αυτός που χρησιμοποιείται από τους μελετητές προκειμένου να διερευνήσουν τις αιτίες και τους λόγους που οι ενήλικοι συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία (Hovdaugen & Orheim, 2018). Σύμφωνα με την Κωσταρίκου – Ευκλείδη (1999), κίνητρα είναι όλες εκείνες οι αιτίες που ωθούν ένα άτομο να συμπεριφερθεί με προκαθορισμένο τρόπο. Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται και οι Σταυρόπουλος και Τσιχτής (2019) που με τον όρο αυτό αναφέρονται σε όλα εκείνα τα στοιχεία που ωθούν ένα άτομο να στρέψει το ενδιαφέρον του σε μία συγκεκριμένη κατεύθυνση προσπαθώντας να πετύχει κάποιον στόχο. Αλλά και οι Ryan & Deci (2000) τα περιγράφουν ως την ώθηση και την έμπνευση που έχει το άτομο προκειμένου να πραγματοποιήσει την οποιαδήποτε δραστηριότητα.

3.1.2 Τύποι - Θεωρίες κινήτρων

Τα κίνητρα συμμετοχής των ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες δεν παραμένουν σταθερά, αλλά αλλάζουν ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο, τις συνθήκες, τις προσδοκίες και τις εμπειρίες τους. Ακόμα διαφοροποιούνται τόσο από ομάδα σε ομάδα όσο και από άτομο σε άτομο ακόμα και σε φαινομενικά ίδιες ομάδες (Ζαρίφης, 2011). Διαφορετικοί τύποι κινήτρων αναδεικνύονται εξαιτίας των πολλών και διαφορετικών λόγων που οδηγούν στη συμμετοχή σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα (Ryan & Deci 2000).

Με βάση τη βιβλιογραφία τα κίνητρα μπορούν να ταξινομηθούν σε διάφορες κατηγορίες. Σύμφωνα με τους Ryan & Deci (2000) μια ευρύτερη κατηγορία στην οποία χωρίζονται είναι τόσο σε εσωτερικά όσο και σε εξωτερικά. Τα εσωτερικά κίνητρα έχουν σχέση με την προσωπικότητα του ίδιου του ατόμου τις γνώσεις του, τις ιδέες του, τους στόχους του, τις ορμές του, τις ανάγκες του και τις προσωπικές του αξίες (Κωσταρίκου – Ευκλείδη, 1999· Σταυρόπουλος & Τσιχτής, 2019). Αντιθέτως, τα εξωτερικά κίνητρα σχετίζονται με την ενίσχυση και την ικανοποίηση του ίδιου του ατόμου ανεξάρτητα από τις βασικές- φυσιολογικές ανάγκες του, με κοινωνικούς παράγοντες, αλλά και με συνέπειες που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον όπως η αύξηση των αποδοχών στην εργασία ή η προαγωγή (Ryan & Deci 2000· Κωσταρίκου- Ευκλείδη, 1999). Ως εξωτερικά κίνητρα, δηλαδή, νοούνται τα στοιχεία εκείνα του περιβάλλοντος που ωθούν το άτομο να συμπεριφερθεί με καθορισμένο τρόπο και να πετύχει έναν στόχο (Σταυρόπουλος & Τσιχτής, 2019).

Τα εσωτερικά κίνητρα είναι πιο ισχυρά και οδηγούν το άτομο σε υψηλότερα επίπεδα μάθησης και δημιουργικότητας, ενώ τα εξωτερικά κίνητρα- αν και ωθούν σε συμμετοχή σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα- συνήθως προκαλούν την ανάπτυξη συναισθημάτων δυσαρέσκειας και αδιαφορίας (Ryan & Deci, 2000).

Μία ακόμα διάκριση των κινήτρων είναι σε φυσιολογικά, βιολογικά και ψυχολογικά. Ως φυσιολογικά νοούνται όλα εκείνα τα κίνητρα που έχουν να κάνουν με τις φυσιολογικές λειτουργίες του οργανισμού. Με τον όρο βιολογικά κίνητρα αναφερόμαστε σε όλα τα κίνητρα που αφορούν την επιβίωση του ατόμου, ενώ ως ψυχολογικά όσα έχουν να κάνουν με την ίδια την προσωπικότητα του ατόμου και την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον. Μπορεί ακόμα να είναι εγγενή ή επίκτητα. Να υπάρχει δηλαδή ως

χαρακτηριστικό του ατόμου από τη γέννησή του ή να αποκτηθεί αργότερα μέσα από τη συναναστροφή και την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον (Κωσταρίδου- Ευκλείδη, 1999).

Από τους πρώτους που διερεύνησαν τα κίνητρα και τους λόγους που συμμετέχουν οι ενήλικοι σε εκπαιδευτικά προγράμματα ήταν ο C.O. Houle. Μέσα από τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής έρευνας πρότεινε τρεις τύπους ενήλικων εκπαιδευόμενων με βάση το που προσανατολίζονται στους στόχους, στη δράση ή στη μάθηση. Στη συνέχεια ο Boshier εστίασε στα κίνητρα συμμετοχής των ενήλικων εκπαιδευόμενων ανάλογα με το που προσανατολίζονται τα οποία μπορούν να ομαδοποιηθούν στις εξής έξι κατηγορίες: κίνητρα που σχετίζονται με την αναβάθμιση των κοινωνικών σχέσεων, με εξωτερικές προσδοκίες, με κοινωνική προσφορά, με επαγγελματική εξέλιξη, με διαφυγή από άλλες καταστάσεις και με καθαρό ενδιαφέρον στη γνώση. Μέσα από εφαρμογή της κλίμακας EPS οι παραπάνω κατηγορίες επικαιροποιήθηκαν και μπορούν πλέον να κατηγοριοποιηθούν ως εξής: κίνητρα που σχετίζονται με την βελτίωση επικοινωνιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αναβάθμιση κοινωνικών σχέσεων και επαφών, επαγγελματική ανάπτυξη, εκπαιδευτική προετοιμασία. Βελτίωση σχέσεων στην οικογένεια, επιδίωξη κοινωνικών ερεθισμάτων, ενδιαφέρον για μάθηση (Καραλής, 2013).

Οι Carp, Peterson και Roelfs (1974) (όπ. αναφ. στο Ζαρίφης, 2011) χώρισαν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε επτά ομάδες. Τις επιθυμίες για γνώση, την επίτευξη προσωπικών, κοινωνικών, θρησκευτικών στόχων, την απόδραση, τη συμμετοχή στα κοινά και τη συμμόρφωση με τυπικές ανάγκες.

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες που αφορούν τους παράγοντες που οδηγούν τους ενήλικους να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Η Mc Givney (1993) χωρίζει τις θεωρίες σε δύο κατηγορίες: τις θεωρίες συμμετοχής και τις συνθετικές θεωρίες. Στις θεωρίες συμμετοχής περιλαμβάνονται η θεωρία των δυναμικών πεδίων, η θεωρία της Συνταύτισης, το θεωρητικό παράδειγμα «Προσδοκία – Σθένος», η θεωρία της Μετάβασης, η θεωρία των Ομάδων Αναφοράς και η θεωρία της Κοινωνική συμμετοχής. Ενώ στις συνθετικές θεωρίες περιλαμβάνονται το παράδειγμα της Ομαδοποίησης Μεταβλητών, τα προσδοκώμενα οφέλη, ο συνδυασμός των Ευνοϊκών Περιστάσεων, το μοντέλο της Ψυχο – κοινωνική αλληλεπίδρασης και το μοντέλο της Αλυσίδας Αντιδράσεων (Ζαρίφης, 2011).

Με βάση τη βιβλιογραφία για τους εκπαιδευτικούς, σημαντικότερα κίνητρα συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα είναι τα εσωτερικά. Επιδιώκουν και επιλέγουν

να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα που είναι κοντά στα ενδιαφέροντά τους, τους επικαιροποιούν τις γνώσεις, τους ενημερώνουν για τις εξελίξεις στο επάγγελμά τους, τους βοηθούν στη διδασκαλία και στο έργο που προσφέρουν καθημερινά (Σακκούλης κ. συν., 2017). Από τα σημαντικότερα κίνητρα είναι η προσδοκία του ατόμου ότι μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που τους προσφέρονται και τη δια βίου μάθηση θα πετύχουν τους στόχους που έχουν θέσει (Χριστοφορίδου, 2012).

3.2 Τα εμπόδια συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα

Αν και υπάρχουν άτομα που επιθυμούν και έχουν κίνητρα για να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, έρχονται αντιμέτωποι με εμπόδια που τους οδηγούν στη μη συμμετοχή (Hovdauge & Opheim, 2018). Οι βασικοί παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στη συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα, σύμφωνα με τον Rogers (1999), λειτουργούν το ίδιο ανασταλτικά και στη μαθησιακή διαδικασία. Ως εμπόδιο μπορεί να χαρακτηριστεί οτιδήποτε δεν επιτρέπει σε κάποιον να συμμετέχει στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως η έλλειψη κινήτρων, συναισθηματικοί παράγοντες, εξωτερικοί παράγοντες κ.α. (Hovdauge & Opheim, 2018).

Η Cross (1981) κατατάσσει τα εμπόδια συμμετοχής των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε τρεις κατηγορίες: τα καταστασιακά, τα προδιαθετικά και τα θεσμικά. Ως καταστασιακά αναφέρεται σε όλα εκείνα τα εμπόδια που χαρακτηρίζουν το άτομο τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και έχουν σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ίδιο το άτομο. Ως θεσμικά εμπόδια χαρακτηρίζει όλα εκείνα που έχουν σχέση με το θεσμικό πλαίσιο και τους παράγοντες που αποκλείουν τους ίδιους τους ενήλικους από τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Ενώ με τον όρο προδιαθετικά περιγράφει όλα εκείνα που αφορούν τις αντιλήψεις και τον τρόπο που σκέφτονται οι ίδιοι οι ενήλικοι σχετικά με την συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά – επιμορφωτικά προγράμματα (Cross, 1981).

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν εμπόδια όπως είναι η έλλειψη χρημάτων, οι οικογενειακοί λόγοι και η έλλειψη χρόνου. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν όλα αυτά τα εμπόδια που αφορούν το γενικότερο πλαίσιο, οργανωτικό και θεσμικό, των ίδιων των προγραμμάτων που προσφέρονται. Τέτοιοι παράγοντες συνήθως είναι το κόστος συμμετοχής, ο τόπος διεξαγωγής τους, οι ώρες πραγματοποίησής τους, οι προϋποθέσεις

που είναι απαραίτητες για την παρακολούθησή του και άλλοι. Ενώ στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται τα εσωτερικά εμπόδια που έχουν σχέση με την ιδιοσυγκρασία και τα ατομικά χαρακτηριστικά του ενήλικου που θέλει να συμμετέχει σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα όπως λόγοι υγείας, προσωπικοί λόγοι, ψυχολογικοί παράγοντες κ.α. (Moustakas, 2018 Καραλής 2013).

Αλλά και οι Carp, Peterson και Roelfs (1974) (όπ. αναφ. στο Ζαρίφης, 2011) χωρίζουν τους παράγοντες σε κατηγορίες: τις περιστασιακές συνθήκες που αφορούν οικογενειακές, οικονομικές κ.α. υποχρεώσεις του ίδιου του ατόμου, τις θεσμικές ή δομικές όπως ο χρόνος, η επιθυμία, η πληροφόρηση, οι προϋποθέσεις και τις συνθήκες διάθεσης όπως ο φόβος, η έλλειψη αυτοπεποίθησης, η κούραση, η έλλειψη στόχου και η άγνοια.

Τα εμπόδια όμως που υπάρχουν δεν επιδρούν το ίδιο σε όλους τους συμμετέχοντες. Υπάρχουν εμπόδια που μπορούν να αντιμετωπιστούν αλλά υπάρχουν και άλλα τα οποία δρουν ανασταλτικά. Σύμφωνα με τον Rogers (1999), τα προδιαθετικά εμπόδια είναι εκείνα που δυσκολεύεται κάποιος να ξεπεράσει επειδή αφορούν τις αντιλήψεις, την προσωπικότητα και την ιδιοσυγκρασία των ίδιων των εκπαιδευόμενων.

Για τους εκπαιδευτικούς κυριότερα εμπόδια συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα είναι οι υποχρεώσεις που αντιμετωπίζουν στην προσωπική τους ζωή. Σημαντικό ρόλο φαίνεται να κατέχει και το γενικότερο πλαίσιο (οργανωτικό και θεματικό) για την επιλογή τους να συμμετάσχουν σε κάποιο επιμορφωτικό πρόγραμμα (Σακκούλης κ. συν., 2017).

3.3 Βιβλιογραφική επισκόπηση εμπειρικών ερευνών

Η ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του έργου που παρέχεται στο σχολείο συνδέεται άμεσα με τους εκπαιδευτικούς (Θωμάδης, 2016). Για την καλή ποιότητα του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου δεν επαρκεί η βασική εκπαίδευση (Craig & Perraton, 2003). Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους μέσα από τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα. Οι επιμορφώσεις τους βοηθούν στο να ανταποκρίνονται επαρκώς στον ρόλο τους, στις απαιτήσεις της κοινωνίας, στις ραγδαίες εξελίξεις των καιρών, αλλά και στις αλλαγές της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Στρίγκας & Τσιμπήρης, 2019).

Η σημασία της επιμόρφωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην αποτελεσματικότητα του ρόλου του εκπαιδευτικού και του σχολείου έχει αναγνωριστεί και μελετηθεί από πολλούς ερευνητές (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019). Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα συνειδητά έχοντας συγκεκριμένους στόχους, κίνητρα και προσδοκίες αφού χαρακτηρίζονται από προηγούμενες γνώσεις, βιώματα και εμπειρίες. Υπάρχουν όμως και βασικά εμπόδια που καλούνται να αντιμετωπίσουν τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια μιας επιμόρφωσης (Rogers, 1999). Πολλοί ερευνητές έχουν μελετήσει τόσο τα κίνητρα όσο και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα. Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν συναφείς έρευνες σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

3.3.1 Συναφείς έρευνες σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα.

Οι Τσιχτής και Σταυρόπουλος (2019) ασχολήθηκαν με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με το πλαίσιο, το περιεχόμενο, τον τρόπο διεξαγωγής, τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής τους σε επιμορφώσεις που είχαν ήδη πάρει μέρος ή που θα πραγματοποιούσαν στο μέλλον. Στην έρευνα συμμετείχαν 25 δάσκαλοι που εργάζονταν σε δημόσια δημοτικά σχολεία της Καρδίτσας. Μέσα από συνεντεύξεις αναδείχτηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τον σημαντικό ρόλο που κατέχουν οι επιμορφώσεις στο σχολικό τους έργο. Οι εκπαιδευτικοί είχαν θετική στάση για τις επιμορφώσεις που πραγματοποιούνται εξ αποστάσεως, καθώς επιλύουν πολλά εμπόδια που σχετίζονται με τον χώρο, τον χρόνο και τον ρυθμό μελέτης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στις επιμορφώσεις με βάση το θεματικό περιεχόμενο και επειδή θέλουν να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στον κλάδο τους, για να βελτιώσουν την ποιότητα του εκπαιδευτικού τους έργου και να βρουν λύσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα στον σχολικό χώρο. Σημαντικότερα εμπόδια για τη συμμετοχή τους σε επιμορφώσεις θεωρούνται από το δείγμα της έρευνας η έλλειψη χρόνου κυρίως λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων, ο τρόπος διεξαγωγής της επιμόρφωσης, η οργάνωσή της, το θέμα, αλλά και οι επιμορφωτές.

Η Χριστοφορίδου (2012) μελέτησε τα κίνητρα, τις προσδοκίες και τον βαθμό ικανότητας εφαρμογής των όσων αποκόμισαν στην σχολική τάξη που έχουν οι Νηπιαγωγοί του νομού Χανίων το σχολικό έτος 2010-2011 από τη συμμετοχή τους σε επιμορφώσεις. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι νηπιαγωγοί συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό σε επιμορφωτικά προγράμματα. Κυριότερα κίνητρα συμμετοχής των νηπιαγωγών σε επιμορφώσεις είναι το ατομικό ενδιαφέρον και η απόκτηση καινούριων γνώσεων, το θέμα, το περιεχόμενο, η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, η εφαρμογή των όσων αποκόμισαν στην σχολική τάξη, ο επιμορφωτής, η παροχή εκπαιδευτικού υλικού.

Οι Σιπητάνου, Σαλπινγίδης και Πλατσίδου (2012) μελέτησαν τις ανάγκες που έχουν για επιμόρφωση οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Στα ερωτηματολόγια απάντησαν 223 εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν τη θετική στάση των εκπαιδευτικών για συμμετοχή σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Σύμφωνα με τους ερευνητές τα σημαντικότερα κίνητρα είναι η ατομική ανάγκη για ανάπτυξη και η απόκτηση περισσότερων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Η έρευνα των Κοτζαμπασάκη και Ιωαννίδη (2004) διερεύνησε τα κίνητρα συμμετοχής 78 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στην Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (Γ' περίοδος)». Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας μεγαλύτερο κίνητρο για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην επιμόρφωση αποτέλεσε η ανάγκη για εκμάθηση Η/Υ και για περαιτέρω γνώση πάνω σε νέα αντικείμενα. Κίνητρα ακόμα για τους εκπαιδευτικούς της έρευνας αποτελούν το κλίμα της επιμόρφωσης και η πιστοποιημένη γνώση. Οικονομικά κίνητρα και ο τρόπος αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου δε φαίνεται να επηρέασαν σημαντικά την απόφαση των εκπαιδευτικών να συμμετάσχουν στην επιμόρφωση.

Οι Κασιμάτη και Μπάρτσα (2019) στην έρευνά τους μελέτησαν τις επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών τόσο ως προς το περιεχόμενο, τη μορφή αλλά και το μέλλον. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 90 εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούσαν σε σχολεία του Δήμου Διονύσου. Η έρευνα κατέδειξε πως οι λόγοι που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα είναι: η έλλειψη χρόνου, το γεγονός ότι από την παρακολούθηση τέτοιων προγραμμάτων δεν υπάρχει κάποιο κίνητρο, αμοιβή ή επαγγελματικό όφελος, η υπηρεσία δεν παρέχει την απαραίτητη υποστήριξη και το κόστος συμμετοχής είναι υψηλό.

Οι Louws, Meirink, van Veen και van Driel (2017) μελέτησαν το τι, με ποιον τρόπο και για πιο λόγο μαθαίνουν οι εκπαιδευτικοί. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 εκπαιδευτικοί από 11 σχολεία που ανήκουν στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Ολλανδίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα εσωτερικά κίνητρα για συμμετοχή στη μάθηση είναι σημαντικότερα από τα εξωτερικά. Κάτι που αναφέρεται και στην έρευνα της Kwakman (2003) που πραγματοποιήθηκε επίσης σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Ολλανδίας, των Devjak και Berčnik (2015) στη Σλοβενία με δείγμα 293 εκπαιδευτικούς μέσα στο σχολείο αλλά και των Gorozidis & Papaioannou (2014) με δείγμα καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα εσωτερικά κίνητρα ανέδειξαν και οι έρευνες των Bigsby και Firestone (2017) σε εκπαιδευτικούς του New Jersey, αλλά και των Θεοφιλίδης, Κουτσελίνη, Φορσιέρ, Ευρυπίδου και Μπουζάκης (2008) με δείγμα 619 εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Ως σημαντικότερο κίνητρο θεωρήθηκε η αναβάθμιση των γνώσεών τους και η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη έτσι ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών τους. Οι ίδιες έρευνες αναφέρουν ως βασικό εμπόδιο συμμετοχής την έλλειψη χρόνου και μετά την έλλειψη πληροφόρησης κάτι που αναφέρεται και στην έρευνα των Δούκας και άλλοι που πραγματοποιήθηκε με δείγμα εκπαιδευτικούς, διευθυντές, σχολικούς συμβούλους και υπεύθυνους σχολικών δραστηριοτήτων (2008).

Την έλλειψη χρόνου αναφέρει ως βασικό εμπόδιο και η έρευνα του Broad (2015) και στη συνέχεια οικονομικούς λόγους αλλά και το γεγονός ότι τα θέματα των επιμορφώσεων δεν παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον. Ενώ ως σημαντικότερα κίνητρα αναφέρει την αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους.

Οι Panagiotopoulos, Giantsiou και Karanikola (2018) ασχολήθηκαν στην έρευνά τους με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των αναπληρωτών εκπαιδευτικών που εργάζονται σε απομακρυσμένα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Κυκλάδων σε επιμορφωτικά προγράμματα. Το δείγμα της έρευνας ήταν 37 εκπαιδευτικοί δημοτικών σχολείων και 40 νηπιαγωγοί που υπηρετούσαν το σχολικό έτος 2017-2018 σε απομακρυσμένα σχολεία του νομού Κυκλάδων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι σημαντικά κίνητρα για τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν το θέμα της επιμόρφωσης, η προσωπική εξέλιξη, η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και η βελτίωση της υπάρχουσας γνώσης. Λιγότερο σημαντικό κίνητρο θεωρείται η αναγνώριση από την κοινωνία. Ακόμα, το σημαντικότερο εμπόδιο για τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα είναι το μέρος όπου μένουν και εργάζονται. Ακολουθεί ο

τόπος, ο χρόνος και η διάρκεια του επιμορφωτικού προγράμματος, οι οικογενειακές, επαγγελματικές κ.α. υποχρεώσεις και η έλλειψη υποστήριξης από την υπηρεσία.

Οι Badri, Alnuaimi, Mohaidat, Yang και Rashedi (2016) αναφέρουν ευρήματα από τη μελέτη TALIS σχετικά με τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα στο Αμπού Ντάμπι. Σύμφωνα με την μελέτη τα σημαντικότερα εμπόδια είναι το υψηλό κόστος, η έλλειψη κινήτρων, αμοιβής και υποστήριξης από το σχολείο και η έλλειψη χρόνου λόγω των ευθυνών που απορρέουν από οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις.

3.3.2 Συναφείς έρευνες σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.

Οι Σύψας, Λέκκα και Παγγέ (2013) σε έρευνα τους το 2012 με συμμετέχοντες 100 νηπιαγωγούς από τον Νομό Ιωαννίνων διαπίστωσαν ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα δεν έχει συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης εξ αποστάσεως επειδή υπάρχει έλλειψη στα κίνητρα συμμετοχής τους και δεν γνωρίζουν κάποια ξένη γλώσσα.

Οι Τζοβλά και Κούκης (2015) μέσα από την έρευνά τους μελέτησαν τις ανάγκες για επιμόρφωση που έχουν οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στο κρατίδιο της Βάδης – Βυρτεμβέργης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και τις απόψεις τους για συμμετοχή σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα βασισμένο στις επιμορφωτικές τους ανάγκες. Το δείγμα της έρευνας ήταν 79 εκπαιδευτικοί και των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια – δευτεροβάθμια) που υπηρετούσαν στο κρατίδιο της Βάδης - Βυρτεμβέργης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας όταν πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Σύμφωνα με την έρευνα οι εκπαιδευτικοί θεωρούν κίνητρα συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα την ενημέρωση σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση, τον εμπλουτισμό και το να αποκτήσουν νέες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, το γεγονός ότι μέσα από αυτές εξοικειώνονται με τις νέες τεχνολογίες. Λιγότερο σημαντικά κίνητρα θεωρούν τα οικονομικά και την αναγνώριση από την κοινωνία. Σημαντικό είναι ότι σύμφωνα με την έρευνα οι εκπαιδευτικοί έχουν θετική στάση σχετικά με τη συμμετοχή τους σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Οι Ευταξία και Βαλαδίδου (2017) διερεύνησαν μέσα από ποιοτική έρευνα τα οφέλη συμμετοχής πέντε εν ενεργεία νηπιαγωγών του Ν. Πιερίας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα peer e-mentoring. Ως σπουδαιότερο και βασικό κίνητρο στη συγκεκριμένη έρευνα αναφέρθηκε η επαγγελματική εξέλιξη των νηπιαγωγών που συμμετείχαν.

Η έρευνα των Αγγελουπούλου, Βερύκιος, Καραχρήστος και Σταυρόπουλος (2017) παρουσιάζει τα αποτελέσματα αξιολόγησης μιας διήμερης επιμόρφωσης στην οποία συμμετείχαν 100 εκπαιδευτικοί με μία δια ζώσης συνάντηση και παρακολούθηση εξ αποστάσεως του εκπαιδευτικού υλικού. Οι εκπαιδευόμενοι θεωρούν κίνητρα συμμετοχής στο σεμινάριο την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, προσόντων, εμπειριών, την εφαρμογή των νέων γνώσεων στην πράξη, την γνωριμία με τη νέα μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τη δωρεάν συμμετοχή και την ψυχαγωγία. Αναφέρουν επίσης ότι δε θα συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα εάν δεν γινόταν με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, εάν υπήρχε κόστος συμμετοχής ή αν δεν υπήρχε πιστοποιητικό συμμετοχής.

Οι Στρίγκας και Τσιμπήρης (2019) διερεύνησαν αντιλήψεις, επιθυμίες και επίδραση των επιμορφωτικών προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών. Ακόμα κατέγραψαν τις βασικές αρχές που είναι σημαντικές για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εξ αποστάσεως επιμορφώσεων. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 89 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών που συμμετείχαν σε δύο εξ αποστάσεως προγράμματα επιμόρφωσης οργανωμένα από δύο σχολικούς σύμβουλους της αντίστοιχης περιφέρειας. Κατέληξαν στο ότι οι εκπαιδευτικοί βρίσκουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση το ίδιο αποτελεσματική με την δια ζώσης. Οι κυριότεροι παράγοντες που εμποδίζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι το κόστος συμμετοχής και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου.

Σε συνέχεια της προηγούμενης έρευνας οι Στρίγκας, Τσιμπήρης και Βαρσάμης (2019) ασχολήθηκαν με τέσσερα νέα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα που έγιναν από το ΠΕΚΕΣ Κ. Μακεδονίας και το «itlab». Στην έρευνα συμμετείχαν Εκπαιδευτικοί Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης των νομών Σερρών και Κιλκίς. Όπως και στην προηγούμενη έρευνα κυριότερο εμπόδια για την συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφώσεις είναι το υψηλό κόστος. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι σχεδόν το 50% επιθυμεί τη συμμετοχή του σε επιμορφωτικά προγράμματα από απόσταση και ότι

το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων προτείνει τη συμμετοχή και άλλων εκπαιδευτικών σε τέτοια προγράμματα.

3.3.3 Τύποι κινήτρων και εμποδίων

Με βάση όλα τα παραπάνω ερευνητικά ευρήματα μπορούμε να συνοψίσουμε τους τύπους κινήτρων και τους τύπους εμποδίων συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα ως εξής:

Τύποι κινήτρων

Εσωτερικά κίνητρα

- Ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).
- Βελτίωση παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).
- Ατομικό ενδιαφέρον/ ανάγκη για ανάπτυξη (Χριστοφορίδου, 2012. Σιπητάνου κ.συν., 2012. Panagiotopoulos et al. ,2018).
- Απόκτηση καινούριων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων (Χριστοφορίδου, 2012. Σιπητάνου κ. συν., 2012. Κοτζαμπασάκη & Ιωαννίδη, 2004. Αγγελοπούλου κ συν. ,2017. Τζοβλά & Κούκης, 2015).
- Σύνδεση θεωρίας πράξης (Χριστοφορίδου, 2012. Panagiotopoulos et al. ,2018. Bigsby & Firestone 2017. Θεοφιλίδης κ. συν.,2008. Αγγελοπούλου κ.συν., 2017. Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).
- Ψυχαγωγία (Αγγελοπούλου κ. συν. (2017).
- Βελτίωση υπάρχουσας γνώσης (Panagiotopoulos et al. 2018, Bigsby & Firestone 2017. Θεοφιλίδης κ. συν.,2008. Broad 2015).
- Θεματικό περιεχόμενο (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019. Χριστοφορίδου,2012).
- Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες (Αγγελοπούλου κ.συν., 2017. Τζοβλά & Κούκης, 2015).

Εξωτερικά κίνητρα

- Επιμορφωτές (Χριστοφορίδου, 2012).
- Παροχή εκπαιδευτικού υλικού (Χριστοφορίδου, 2012).
- Κλίμα επιμόρφωσης (Κοτζαμπασάκη & Ιωαννίδη, 2004).
- Πιστοποιημένη γνώση (Κοτζαμπασάκη & Ιωαννίδη, 2004).
- Οικονομικά κίνητρα (Αγγελοπούλου κ.συν., 2017. Τζοβλά & Κούκης, 2015).
- Κοινωνική αναγνώριση (Τζοβλά & Κούκης, 2015).
- Επαγγελματική εξέλιξη (Ευταξία & Βαλαδίδου, 2017).

Τύποι εμποδίων

Καταστασιακά εμπόδια/ Περιστασιακές συνθήκες

- Έλλειψη χρόνου (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019. Badri et al., 2016, Κασιμάτη και Μπάρτσα, 2019. Panagiotopoulos et al., 2018. Bigsby & Firestone, 2017. Δούκας και άλλοι, 2008. Broad, 2015. Στρίγκας & Τσιμπήρης, 2019. Θεοφιλίδης κ. συν., 2008).
- Οικογενειακές, οικονομικές κ.α. υποχρεώσεις (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019. Badri et al., 2016. Panagiotopoulos et al., 2018).
- Έλλειψη αμοιβής (Badri et al., 2016. Κασιμάτη & Μπάρτσα, 2019).
- Έλλειψη υποστήριξης από την υπηρεσία (Badri et al., 2016. Κασιμάτη & Μπάρτσα, 2019. Panagiotopoulos et al., 2018).
- Επαγγελματικό όφελος (Κασιμάτη & Μπάρτσα, 2019).
- Τόπος κατοικίας (Panagiotopoulos et al., 2018).

Θεσμικά εμπόδια/ Θεσμικές ή δομικές συνθήκες

- Κόστος συμμετοχής (Badri et al., 2016, Κασιμάτη & Μπάρτσα, 2019. Αγγελοπούλου κ.συν., 2017. Broad, 2015. Στρίγκας & Τσιμπήρης, 2019. Στρίγκας, κ.α., 2019).
- Τόπος διεξαγωγής επιμόρφωσης (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019. Panagiotopoulos et al., 2018).

- Οργάνωση επιμόρφωσης (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).
- Θέμα επιμόρφωσης (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019. Broad, 2015).
- Επιμορφωτές (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019).
- Διάρκεια επιμορφωτικού προγράμματος (Panagiotopoulos et al., 2018).
- Μη γνώση κάποιας ξένης γλώσσας (Σύψας κ.συν., 2013).
- Έλλειψη πληροφόρησης (Bigsby & Firestone, 2017. Θεοφιλίδης κ. συν., 2008. Δούκας κ. συν., 2008).

Προδιαθετικά εμπόδια/ Συνθήκες διάθεσης

- Έλλειψη κινήτρων (Badri et al., 2016, Κασσιμάτη & Μπάρτσα, 2019. Σύψας κ.συν., 2013).

3.4 Σύνοψη

Μέσα από όλα τα προηγούμενα διαφαίνεται ότι τα κίνητρα καθοδηγούν και επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και είναι οι λόγοι που ωθούν τους ενήλικους να στρέφουν το ενδιαφέρον τους και να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες. Τα κίνητρα συμμετοχής δεν είναι ίδια για όλους τους ανθρώπους. Διαφοροποιούνται τόσο ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν, όσο και από ομάδα σε ομάδα. Όλοι αυτοί οι λόγοι ομαδοποιούνται από τους ερευνητές σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με το που προσανατολίζονται. Μία από τις κατηγοριοποιήσεις που χρησιμοποιείται σε αρκετές έρευνες είναι και αυτή που χωρίζει τα κίνητρα σε εξωτερικά και εσωτερικά. Ενδιαφέρον όμως, εκτός από τα κίνητρα που ωθούν τους ενήλικους εκπαιδευόμενους να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα και στη δια βίου μάθηση και εκπαίδευση, έχει και η διερεύνηση των παραγόντων που δρουν ανασταλτικά και εμποδίζουν τη συμμετοχή τους σε αυτά. Σύμφωνα με τον Ζαρίφη (2011) τα εμπόδια συμμετοχής είναι πιο δύσκολο να βρεθούν και να καταγραφούν απ' ότι τα κίνητρα. Όπως και τα κίνητρα έτσι και τα εμπόδια συμμετοχής ομαδοποιούνται από τους ερευνητές σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με αν αφορούν το ίδιο το άτομο, τις παρούσες συνθήκες που βιώνει ή το ίδιο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Μία από αυτές τις διακρίσεις των εμποδίων είναι

κατά την Cross (1981) σε καταστασιακά, θεσμικά και προδιαθετικά. Αρκετοί μελετητές έχουν ασχοληθεί τόσο με τα κίνητρα, όσο και με τα εμπόδια συμμετοχής των ενήλικων εκπαιδευόμενων σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν δείξει και στους λόγους για τους οποίους είτε συμμετέχουν είτε όχι οι εκπαιδευτικοί σε επιμορφωτικά προγράμματα. Από τις έρευνες που επισκοπήθηκαν φαίνεται ότι τα εσωτερικά κίνητρα είναι αυτά που ωθούν τους εκπαιδευτικούς στη συμμετοχή τους και κυρίως η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αλλά και η προσωπική τους ανάπτυξη, ενώ τα κυριότερα εμπόδια είναι το κόστος συμμετοχής και η έλλειψη χρόνου.

3.5 Σημασία – Αναγκαιότητα της έρευνας

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τις επιμορφώσεις που παρουσιάζουν ευελιξία τόσο ως προς τον τόπο, τον χρόνο πραγματοποίησής τους αλλά και τον ρυθμό μελέτης μέσα από τη χρήση ΤΠΕ (Αναστασιάδης & Κωτσίδης, 2017). Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν θετικά τις επιμορφώσεις και τα αποτελέσματά τους τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο ιδιαίτερα μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση που έχει αρκετά πλεονεκτήματα, παρ' όλα αυτά όμως η συμμετοχή τους σε αυτά είναι μικρή (Παπαναούμ, 2010).

Αρκετοί ερευνητές έχουν στραφεί στον σχετικά καινούριο χώρο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που ολοένα και επεκτείνεται, καθώς η προσφορά και η ζήτηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συνεχώς αυξάνεται σε όλο τον κόσμο. Σκοπός τους είναι να επαναπροσδιορίσουν τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές ανάγκες και να διερευνήσουν τις νέες. Ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας του Covid-19 που επηρέασε την καθημερινή ζωή, τον τρόπο σκέψης και δράσης και έθεσε νέες προτεραιότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία αναδεικνύοντας τη σημασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και την ανάγκη για σχεδιασμό και υλοποίηση επιτυχημένων επιμορφώσεων από απόσταση (Karachristos, Kouvara, Orphanoudakis, Stavropoulos, Batsi & Chronopoulou, 2020). Είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στον εκπαιδευτικό και να διερευνηθούν οι παράγοντες που οδηγούν στη συμμετοχή σε εξ αποστάσεως

επιμορφωτικά προγράμματα, αλλά και εκείνοι που εμποδίζουν τη συμμετοχή τους για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση επιτυχημένων επιμορφώσεων (Αναστασιάδης, 2011).

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι υπάρχουν αρκετές έρευνες που έχουν ασχοληθεί με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά προγράμματα. Λίγες είναι όμως εκείνες που έχουν ασχοληθεί με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφώσεις που ολοένα και κερδίζουν έδαφος στην εποχή μας λόγω της ραγδαίας αύξησης της τεχνολογίας αλλά και της πανδημίας του Covid-19. Για το λόγο αυτό η διεξαγωγή της παρούσας έρευνας κρίθηκε αναγκαία, καθώς τα αποτελέσματά της θα συμβάλουν στην καλύτερη οργάνωση και σχεδιασμό εξ αποστάσεως επιμορφωτικών προγραμμάτων. Ακόμα οι περισσότερες έρευνες που εντοπίστηκαν προσέγγισαν το θέμα ποσοτικά, ενώ μόνο μία έρευνα ήταν ποιοτική.

3.6 Στόχος και Ερευνητικά Ερωτήματα

Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Ποια είναι τα κίνητρα/ λόγοι για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα;
- 2) Ποιες είναι οι δυσκολίες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα;

Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία της Έρευνας

4.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός και να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί στην παρούσα έρευνα κρίθηκε κατάλληλο να πραγματοποιηθεί ποιοτική έρευνα, καθώς στόχος της ήταν να κατανοηθούν σε βάθος οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Σύμφωνα με τον Creswell (2016) η ποιοτική μέθοδος είναι κατάλληλη για να διερευνηθούν σε βάθος, να καταγραφούν και να αναδειχθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων. Επιπλέον, μέσα από την ποιοτική έρευνα εξετάζεται ένα φαινόμενο με λεπτομέρεια σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο σε πραγματικές συνθήκες μέσα από την περιγραφή και την κατανόηση των απόψεων, των εμπειριών και των βιωμάτων των ατόμων που συμμετέχουν (Ισαρης & Πουρκός, 2015).

4.2 Δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 10 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται την τρέχουσα σχολική χρονιά στους νομούς Αχαΐας και Ηλείας και οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει τουλάχιστον ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Εκτός από αυτούς, δύο επιπλέον εκπαιδευτικοί χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας χωρίς να συμπεριληφθούν στο τελικό δείγμα της κύριας έρευνας. Η επιλογή των συμμετεχόντων έγινε με σκόπιμη δειγματοληψία, καθώς σύμφωνα με τον Creswell (2016) με αυτό τον τρόπο θα συμμετέχουν στην έρευνα άτομα τα οποία θα συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου και από τα οποία αποκομίσουμε πλήθος πληροφοριών (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Όπως φαίνεται στον πίνακα 1 που ακολουθεί οι συμμετέχουσες στην έρευνα ήταν όλες γυναίκες που εργάζονταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από 1 έως 32 έτη. Όσο αφορά τη θέση απασχόλησής τους οι περισσότερες εργάζονταν ως δασκάλες ειδικότητας

ΠΕ70 σε γενική τάξη, 1 ως δασκάλα ειδικής αγωγής σε τμήμα ένταξης και 1 ως παράλληλη στήριξη. Όλες οι συμμετέχουσες έχουν παρακολουθήσει στο παρελθόν ένα ή περισσότερα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα που αφορούσαν διαφορετικά θέματα όπως η τηλεεκπαίδευση, η Webex, η ειδική αγωγή, η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η διγλωσσία, η επιμόρφωση ενηλίκων και η σχολική ψυχολογία.

Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

A/A	Φύλο	Ειδικότητα	Χρόνια υπηρεσίας	Θέμα προηγούμενης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης
Σ1	Θήλυ	ΠΕ70-Δασκάλα ειδικής αγωγής σε τμήμα ένταξης	32	Webex
Σ2	Θήλυ	ΠΕ70	12	Διγλωσσία,ειδική αγωγή,επιμόρφωση ενηλίκων
Σ3	Θήλυ	ΠΕ70	12	Ειδική αγωγή
Σ4	Θήλυ	ΠΕ70.50	1	Σχολική Ψυχολογία
Σ5	Θήλυ	ΠΕ70	13	Ειδική αγωγή, Διαπολιτισμική εκπαίδευση
Σ6	Θήλυ	ΠΕ70	12	Διαπολιτισμική εκπαίδευση
Σ7	Θήλυ	ΠΕ70	12	Ειδική αγωγή
Σ8	Θήλυ	ΠΕ70	12	Ειδική αγωγή
Σ9	Θήλυ	ΠΕ70	13	Τηλεκπαίδευση
Σ10	Θήλυ	ΠΕ70	12	Διαπολιτισμική εκπαίδευση, B2 επίπεδο, Webex

4.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Το εργαλείο συλλογής δεδομένων είναι η ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς σύμφωνα με τον Creswell (2016) θεωρείται ως κατάλληλο μέσο για να εκφράσουν οι συμμετέχοντες με μεγαλύτερη άνεση και λεπτομέρεια τις απόψεις και τις εμπειρίες τους αλλά και να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Λόγω της τρέχουσας κατάστασης στην χώρα μας και την πανδημία του covid 19 οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα ψηφιακά μέσα.

Ο οδηγός συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα περιλαμβάνει ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και χωρίζεται σε 3 μέρη που συνδέονται και προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Το πρώτο μέρος περιέχει ερωτήσεις σχετικά με το προφίλ των συμμετεχόντων στην έρευνα. Το δεύτερο μέρος αφορά ερωτήσεις που συνδέονται με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα. Μέσα από τις ερωτήσεις αυτές έγινε προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις σχετικά με τους λόγους/κίνητρα που ωθούν τους συμμετέχοντες να λάβουν μέρος σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα. Το τρίτο μέρος αφορά ερωτήσεις που συνδέονται με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα και τις δυσκολίες/εμπόδια που έχουν ήδη ή καλούνται να αντιμετωπίσουν οι συμμετέχοντες σχετικά με τη συμμετοχή τους σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα.

4.4 Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας

Σύμφωνα με τους Ίσαρη & Πουρκός (2015) η ποιοτική έρευνα ολοένα και κερδίζει έδαφος τα τελευταία χρόνια. Το ζήτημα της αξιολόγησής της όμως είναι ένα από τα καίρια σημεία που απασχολεί τους ερευνητές. Η Lather (1997) (όπ. αναφ. στο Ίσαρης & Πουρκός, 2015) παρουσιάζει πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κριτήρια για την αξιοπιστία και εγκυρότητα της ποιοτικής έρευνας. Μερικά κριτήρια από αυτά χρησιμοποιήθηκαν και στην παρούσα έρευνα. Συγκεκριμένα υπήρξε παρατεταμένη εμπλοκή και ενασχόληση της ερευνήτριας καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής

διαδικασίας. Ακόμα πραγματοποιήθηκε έλεγχος από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για την ορθή αποτύπωση των απόψεών τους μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις που τους στάλθηκαν. Επιπλέον υπήρχε ο επιβλέπων καθηγητής ως εξωτερικός αξιολογητής. Τέλος, η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας εξασφαλίστηκε μέσα από τον τρόπο που πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις. Δύο εκπαιδευτικοί χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας χωρίς να συμπεριληφθούν στο τελικό δείγμα της κύριας έρευνας. Μέσα από την πιλοτική έρευνα διασφαλίστηκε ότι οι ερωτήσεις της συνέντευξης είναι κατάλληλα διατυπωμένες, δεν περιέχουν ασάφειες, αστοχίες, λάθη και απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί.

4.5 Ανάλυση δεδομένων

Η ανάλυση των απαντήσεων έγινε με την εφαρμογή της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης, καθώς αυτή είναι κατάλληλη για την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Οι Braun & Clarke (2006), όπως αναφέρουν οι Ισαρη & Πούρκος (2015), προτείνουν έξι στάδια για την πραγματοποίησή της τα οποία είναι: η εξοικείωση με τα δεδομένα, η κωδικοποίηση, η αναζήτηση των θεμάτων, η επανεξέταση των θεμάτων, η ονομασία των θεμάτων και η συγγραφή των αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με τον Cresswell (2016) αυτά τα έξι στάδια αλληλοεξαρτώνται και συνδέονται μεταξύ τους.

Στην αρχή οι ερευνητές χρειάζεται να πραγματοποιήσουν μια προσεχτική ανάγνωση όλων των δεδομένων που έχουν συλλέξει. Με αυτό τον τρόπο θα εντοπίσουν νοήματα, θέματα και στοιχεία που είναι σημαντικά για την έρευνα. Ακόμα θα αποκτήσουν μια πρώτη εικόνα για τις απαντήσεις του δείγματος.

Στη συνέχεια αποδίδοντας σύντομους κωδικούς στα δεδομένα που ενδιαφέρουν την έρευνα τα ενοποιούν και τα κατατάσσουν σε κατηγορίες / θέματα. Έπειτα μετά από επανεξέταση των θεμάτων, ορίζουν και δίνουν όνομα στα τελικά θέματα. Τέλος, παρουσιάζουν τα ευρήματα και γίνεται η συγγραφή των τελικών αποτελεσμάτων (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Αυτά τα στάδια θα χρησιμοποιηθούν και στην παρούσα ποιοτική έρευνα. Ακόμα η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το χέρι, καθώς η βάση δεδομένων είναι

μικρή, υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος και προτιμήθηκε από την ερευνήτρια η άμεση επαφή με τα δεδομένα (Cresswell, 2016).

Κεφάλαιο 5. Αποτελέσματα της Έρευνας

5.1 Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

Μια ευρύτερη κατηγοριοποίηση σχετικά με τα κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα με βάση τη βιβλιογραφία είναι σε εσωτερικά και εξωτερικά.

5.1.1 Εσωτερικά κίνητρα

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ως πολύ σημαντικά τα κίνητρα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Συγκεκριμένα μέσα από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις 5,6 ,7 και 10 του οδηγού συνέντευξης αναδείχτηκαν τα παρακάτω εσωτερικά κίνητρα όπως φαίνονται και στον Πίνακα 1 που ακολουθεί.

Όπως φάνηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, καθώς και η σύνδεση και εφαρμογή της νέας αυτής γνώσης στη σχολική τάξη είναι από τα πιο σημαντικά κίνητρα συμμετοχής τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα προκειμένου να γίνουν πιο αποτελεσματικοί σε ό,τι αφορά το εκπαιδευτικό τους έργο. Ακολουθεί το ατομικό τους ενδιαφέρον και η προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη καθώς οι περισσότεροι θεωρούν ότι για να συμμετέχεις σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι απαραίτητο να σε ενδιαφέρει. Στη συνέχεια αναφέρθηκε από τους συμμετέχοντες ως κίνητρο η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες μέσα από τα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα, καθώς θεωρούν ότι αποκτούν μια πρώτη επαφή με αυτά αλλά πρέπει να ασχοληθεί κάποιος μόνος του αν θέλει πραγματικά να εξοικειωθεί με αυτά. Τέλος, το θεματικό περιεχόμενο του προγράμματος, η ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στον κλάδο και η επικοινωνία αναφέρθηκαν μόνο από έναν συμμετέχοντα ως λόγο που θα προέτρεπε σε συμμετοχή σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.

Πίνακας 2. Τύποι εσωτερικών κινήτρων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Α/Α	Κωδικοί κινήτρων	Αριθμός αναφορών	Συμμετέχοντες	
			Θετική απάντηση	Αρνητική απάντηση
1	Απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.	10	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4,Σ5, Σ6, Σ7,Σ8, Σ9, Σ10	
2	Ατομικό ενδιαφέρον και προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη	10	Σ1, Σ2,Σ3,Σ4,Σ5,Σ6,Σ7, Σ9, Σ10	Σ8
3	Σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στη σχολική τάξη	10	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4,Σ5, Σ6, Σ7,Σ8, Σ9, Σ10	
4	Εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες	10	Σ1, Σ2, Σ3,Σ5, Σ6, Σ4, Σ10 Σ7,Σ8, Σ9	
5	Επικοινωνία	1	Σ1	
6	Ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις	1	Σ6	
7	Θεματικό περιεχόμενο	1	Σ2	

Όλοι οι συμμετέχοντες θεώρησαν κίνητρο για τη συμμετοχή τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα την απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Οι περισσότεροι ανέφεραν ότι οι νέες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες τους βοηθούν και τους καθιστούν πιο αποτελεσματικούς στον ρόλο τους ως εκπαιδευτικοί και γενικότερα στη σχολική τάξη. Η κοινωνία μας αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς, οι απαιτήσεις μιας σχολικής τάξης ολοένα και αυξάνονται και ο εκπαιδευτικός οφείλει να ακολουθεί και να προσαρμόζεται σε αυτές τις αλλαγές προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές του. Ενδεικτικά η Σ2 ανέφερε ότι: «Πιστεύω ότι οι νέες γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες είναι βασικά κίνητρα για να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. Η κοινωνία μας αλλάζει. Οι απαιτήσεις της πολλαπλασιάζονται οπότε

προκειμένου κάποιος να καταφέρει να ανταποκριθεί επαρκώς στις νέες αυτές προκλήσεις οφείλει να συμμετέχει και να επιμορφώνεται συνεχώς». Η Σ4 είπε ότι: «...Βλέπουμε ότι οι ανάγκες γενικότερα σε μια τάξη είναι πολλές και διαφορετικές οπότε πρέπει συνέχεια να μαθαίνουμε καινούρια πράγματα και διαφορετικά και βλέπουμε ότι η εκπαίδευση συνεχώς εμπλουτίζεται με καινούρια πράγματα οπότε πρέπει και εμείς να είμαστε ενήμεροι για αυτά για να μπορέσουμε να έχουμε μια στοιχειώδη γνώση για πολλά πράγματα έτσι ώστε να είμαστε σωστοί μέσα στην τάξη μας». Η Σ8 συμπλήρωσε: «Χρειάζεται νέες γνώσεις γιατί οι εποχές αλλάζουν. Όπως έχω παρατηρήσει χρόνο με τον χρόνο έχουμε να αντιμετωπίσουμε όλο και πιο δύσκολες καταστάσεις παιδιών όσο αφορά το μαθησιακό κομμάτι όσο και τη συμπεριφορά τους». Αλλά και η Σ9 ανέφερε: «επειδή γενικώς οι καταστάσεις στη ζωή μας συνεχώς εξελίσσονται πρέπει και εμείς να ανταπεξέλθουμε στις νέες απαιτήσεις οπότε με κάποια επιμορφωτικά σεμινάρια σίγουρα αποκτούμε και εμείς κάποιες γνώσεις και δεξιότητες που θα μας βελτιώσουν και θα μπορέσουμε να προσαρμοστούμε στα νέα δεδομένα όπως ήταν η τηλεεκπαίδευση φέτος για παράδειγμα..» Τέλος, η Σ10 επισήμανε ότι είναι ένα πολύ σημαντικό κίνητρο γιατί όπως χαρακτηριστικά είπε: «είμαστε επιστήμονες και θεωρώ πως οτιδήποτε κάνουμε και οποιαδήποτε απόφαση επιλέγουμε μέσα στην τάξη και οποιαδήποτε θέση παίρνουμε θα χρειάζεται να την τεκμηριώνουμε». Ακόμα ανέφερε τους πολλαπλούς ρόλους που έχει ένας εκπαιδευτικός στη σχολική τάξη σημειώνοντας ότι: «έχουμε πάρα πολλά αντικείμενα άρα λοιπόν θα πρέπει να επιμορφωνόμαστε συνεχώς, να είμαστε συνέχεια ενημερωμένοι για τις νέες εξελίξεις, τα νέα επιστημονικά δεδομένα».

Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες (9 στους 10 ερωτηθέντες) ανέφεραν ως κίνητρο το ατομικό ενδιαφέρον και την προσωπική τους ανάγκη για ανάπτυξη. Οι εκπαιδευτικοί ως ενήλικες εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία συνειδητά και επιλέγουν προγράμματα τα οποία τους ταιριάζουν και θέλουν να εντρυφήσουν σε αυτά. Σκοπός τους πέρα από την επαγγελματική τους ανάπτυξη και εξέλιξη είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Με αυτό τον τρόπο όχι μόνο ξεκινούν ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα αλλά έχουν και έναν επιπλέον λόγο για να το ολοκληρώσουν στην πορεία. Ενδεικτικά η Σ1 επισήμανε ότι: «Το πρώτο - πρώτο να με ενδιαφέρει αυτό που θα παρακολουθήσω εννοείται. Γιατί δεν παρακολουθώ εξ αποστάσεως προγράμματα μόνο για τη δουλειά μου. Παρακολουθώ και για άλλα πράγματα που με ενδιαφέρουν όπως η μουσική και το θέατρο. Παράδειγμα στην περίοδο αυτή της καραντίνας αν δεν είχαμε τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε τα εξ αποστάσεως αυτά προγράμματα θα είχαμε σταματήσει τα χόμπι θα είχαμε σταματήσει τα ενδιαφέροντά μας και θα είχαμε

πέσει σε βαθιά κατάθλιψη». Η Σ4 ανέφερε ότι: «Ναι θεωρώ πως είναι γιατί αν δεν έχουμε ενδιαφέρον ακόμα και αν το ξεκινήσουμε πολύ πιθανόν να μην το ολοκληρώσουμε αν δεν μας αρέσει. Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό το ενδιαφέρον στην επιλογή του προγράμματος. Επιλέγουμε συνήθως κάποιο πρόγραμμα στο οποίο θέλουμε να εντρυφήσουμε, μας ταιριάζει...». Η Σ5 συμπλήρωσε ότι: «Επί της ουσίας για μένα αυτό είναι το κύριο ο κύριος λόγος για να συμμετέχω σε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως. Θεωρώ πως το να βρίσκω τον εαυτό μου επάνω στη δουλειά μου είναι πολύ σημαντικό με οποιονδήποτε τρόπο». Η Σ6 είπε ότι: «Σίγουρα το προσωπικό όφελος και η προσωπική εξέλιξη αποτελούν βασικό κριτήριο. Θα πρέπει να μας ενδιαφέρει κάτι για να ασχοληθούμε με αυτό. Δεν νοείται να παρακολουθείς κάτι το οποίο δεν σου προκαλεί το ενδιαφέρον και δεν είναι στους άμεσους στόχους σου για προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη». Αλλά και η Σ10 ανέφερε χαρακτηριστικά ότι: «όντας ώριμοι και όντας ενήλικοι σε αυτή τη φάση που βρισκόμαστε το επιλέγουμε ώριμα, συνειδητά και με βάση τα ενδιαφέροντά μας.. με αυτό τον τρόπο υπάρχει και όφελος».

Αντίθετα η Σ8 ανέφερε ότι το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη δεν αποτελεί κίνητρο γιατί όπως χαρακτηριστικά είπε: «...έχει μειωθεί πάρα πολύ ο χρόνος μας κυρίως λόγω οικογένειας.. χρειάζεται να αφήσουμε λίγο στην άκρη το ατομικό συμφέρον και κοιτάμε περισσότερο τι χρειαζόμαστε στη δουλειά μας».

Άλλο ένα κίνητρο συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα σύμφωνα με όλους τους συμμετέχοντες είναι η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στη σχολική τάξη. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες το κίνητρο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό προκειμένου οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να γίνουν πιο αποδοτικοί, να ενισχυθεί το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο, οι νέες γνώσεις που κατακτώνται να πλαισιωθούν με το υπόλοιπο διδακτικό έργο μέσα στη σχολική τάξη με απώτερο στόχο να βοηθηθούν οι μαθητές. Ενδεικτικά η Σ1 ανέφερε ότι: «Είναι σημαντικός λόγος να συμμετέχω σε ένα πρόγραμμα. Υπάρχει τώρα ένα πρόγραμμα που τρέχει. Πώς να κάνουμε το Webex πιο διαδραστικό για τους μαθητές μας. Σκέφτομαι να το παρακολουθήσω. Σημαντικός λόγος για να κάνει κάποιος καλά τη δουλειά του. Είναι πολύ σημαντικό. Πάρα πολύ σημαντικό. Δουλεύω 32 χρόνια θέλω να χρησιμοποιώ την τεχνολογία να αποκτώ νέες γνώσεις... η παιδαγωγική επιστήμη εξελίσσεται. Πρέπει να είμαι μέσα σε όλα αυτά. Εφόσον εργαζόμαι ακόμα». Αλλά και η Σ4 είπε: «...Παρατηρούσα χωρίς να είμαι μέσα στη σχολική τάξη ότι υπήρχαν πάρα πολλές διαφορετικές ανάγκες και ήθελα να τις μάθω για να μπορώ να εφαρμόσω καινούρια πράγματα σε κάθε παιδί διαφορετικά. Θα πρέπει συνέχεια να

μαθαίνουμε καινούρια πράγματα για να μπορέσουμε να τα εντάξουμε μέσα στην εκπαίδευση και στην διδασκαλία μας ειδικά όσο βλέπουμε ότι οι ανάγκες του κάθε παιδιού είναι διαφορετικές να μπορέσουμε να ανταπεξέλθουμε σε αυτό οπότε είναι αναγκαίο να μαθαίνουμε πράγματα και να μπορέσουμε να τα εφαρμόσουμε μέσα στην τάξη οπότε θεωρώ ότι και αυτό είναι αναγκαίο να μπορέσουμε να τα εφαρμόσουμε για αυτό βλέπουμε να ασχολούμαστε με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα και όχι κάτι γενικό . Όπως σας λέω και εγώ στη δική μου περίπτωση επέλεξα την ειδική αγωγή ώστε να μπορώ να εφαρμόσω πράγματα για συγκεκριμένα θέματα». Όπως και η Σ6 συμπλήρωσε από την εμπειρία της: «Αυτά συμβαδίζουν και είναι προαπαιτούμενα το να συνδέσουμε και να εφαρμόσουμε τη νέα γνώση στη σχολική τάξη. Εγώ μπορώ να αναφέρω και την εμπειρία μου από το διαπολιτισμικό πρόγραμμα που σας είπα στο πρώτο μέρος. Το οποίο μου έδωσε τις απαραίτητες γνώσεις και τα εφόδια για να ξέρω πώς να χειρίζομαι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο άλλωστε τα τελευταία χρόνια βλέπουμε ότι οι τάξεις συνεχώς.. στην τάξη μας συνεχώς έχουμε εισροή μαθητών προσφύγων και μεταναστών. Μέσα από αυτό το πρόγραμμα μπόρεσα να καταλάβω κάποια πράγματα για αυτούς τους μαθητές, να μπω και λίγο στη θέση τους και κατ επέκταση να τους βοηθήσω να κάνουν πιο εύκολη την εγκατάστασή τους αλλά και την παρακολούθηση μιας τάξης που δεν γνώριζαν μέχρι τότε». Και η Σ7 επισήμανε: «Ό,τι μαθαίνουμε θα πρέπει να μπορούμε και να το εφαρμόσουμε. Γιατί οι απαιτήσεις και οι εξελίξεις των πραγμάτων είναι αυτές που πρέπει εμάς τους δασκάλους να μας κάνουν να είμαστε πιο ανοιχτοί και σε νέες τεχνικές σε νέες μεθόδους. Άρα όλα αυτά θα τα πάρουμε κατά κύριο λόγο από σεμινάρια που θα μπορούμε να παρακολουθήσουμε και όντας ως βίωμα που το έχω πέρα πολλά πράγματα παρακολουθώντας ένα σεμινάριο ειδικής αγωγής για να αντιμετωπίσω δυσκολίες μαθησιακές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν παιδιά στην τάξη μου». Αλλά και η Σ9: «Κάποια όμως που είναι καινοτόμα ή μπορεί να εστιάζουν σε νέα πράγματα, σε νέες τεχνολογίες, σε νέες μεθόδους που σίγουρα θα μπορέσουν να αποφέρουν αποτέλεσμα μέσα στην τάξη και θα ήταν ένα κίνητρο για να παρακολουθήσω ένα τέτοιο πρόγραμμα. [...] Δεν αρκεί μόνο η εμπειρία μέσα στην τάξη και στη διδασκαλία πρέπει να αποκτούμε και νέες γνώσεις κατά το πέρασμα των χρόνων». Τέλος, η Σ10 ανέφερε ότι αν και είναι κίνητρο δεν είναι τόσο σημαντικό για την ίδια καθώς όπως είπε: «το επιμορφωτικό αυτό το εξ αποστάσεως πρόγραμμα το κάνω κυρίως για τις γνώσεις δηλαδή όχι για να κάνω κάτι και να το μεταφέρω στην τάξη».

Σε σχέση με την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες 8 στους 10 συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι λειτουργεί ως κίνητρο για την συμμετοχή σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Οι νέες τεχνολογίες έχουν εισέλθει σε όλους τους τομείς της ζωής μας και για κάποιους αποτελούν νέες γνώσεις. Μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν νέα προγράμματα, πλατφόρμες και να μάθουν να τα διαχειρίζονται. Αρκετοί από τους συμμετέχοντες (5 στους 10 ερωτηθέντες) ανέφεραν ότι θα αποτελούσε κίνητρο για τη συμμετοχή τους εξαιτίας της σύνδεσης των νέων τεχνολογιών με τη σχολική τάξη. Ενδεικτικά η Σ1 είπε: *«Εννοείται. Πρέπει να είμαι μέσα στα πράγματα. Δε θέλω να είμαι ψηφιακά αναλφάβητη. Δε γίνεται. Πρέπει να είμαι μέσα σε αυτό. Δουλεύω ακόμα. Πρέπει να ξέρω να τα χειρίζομαι όλα αυτά»*. Η Σ2 ανέφερε ότι: *«...πιστεύω ότι κάθε νέο πρόγραμμα και κάθε νέα συμμετοχή σε οποιοδήποτε νέο πρόγραμμα κάνει κάποιος του προσφέρει νέες γνώσεις ακόμα και στο κομμάτι των νέων τεχνολογιών. Γιατί εξελίσσονται τα προγράμματα όπως εξελίσσεται και η τεχνολογία. Δεν ξέρω αν θα μπορούσα να εξοικειωθώ μέσα από μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση με τις νέες τεχνολογίες. Σίγουρα όμως οι νέες τεχνολογίες που παρέχει το ενίοτε εξ αποστάσεως πρόγραμμα πιθανόν να είναι νέες γνώσεις και για μένα. Να αποτελέσει παράθυρο για να γνωρίσω νέες τεχνολογίες. [...] Παρ όλα αυτά θα τονίσω ξανά ότι ναι μεν φέρνει σε μια πρώτη επαφή όμως κανένας δεν θα βγει τεχνολόγος δεν θα μάθει τις νέες τεχνολογίες εάν ο ίδιος δεν πειραματιστεί με αυτές»*. Η Σ3 είπε ότι: *«Ναι φυσικά και ιδιαίτερα αν σκεφτούμε ότι τον τελευταίο έναν χρόνο διδάσκουμε εξ αποστάσεως τους μαθητές μας η απόκτηση περισσότερων γνώσεων πάνω στις νέες τεχνολογίες και την εφαρμογή τους στην παιδεία μας βοηθούν στο να κάνουμε πιο αποτελεσματικό το μάθημά μας και.. το εξ αποστάσεως μάθημα που κάνουμε πλέον»*. Και η Σ8 συμπλήρωσε: *«Ήδη παρακολουθώ την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας προκειμένου να αποκτήσω να εξοικειωθούμε περισσότερο στην webex, την e-me, την e-class να μπορέσουμε να εφαρμόσουμε τις νέες τεχνολογίες στο εκπαιδευτικό μας έργο από εδώ και πέρα»*. Και η Σ9: *«Ως ένα βαθμό ναι διότι συνεχώς οι νέες τεχνολογίες εξελίσσονται υπάρχουν σίγουρα πράγματα τα οποία δεν τα γνωρίζουμε οπότε ναι η συμμετοχή σε ένα τέτοιο επιμορφωτικό πρόγραμμα σίγουρα θα μας δώσει δεξιότητες τις οποίες δεν ξέρουμε δεν κατέχουμε και θα μας βοηθήσει να μπορέσουμε να προσαρμοστούμε σε κάποια πράγματα όπως με την τηλεεκπαίδευση και το επιμορφωτικό πρόγραμμα που έκανα για την τηλεεκπαίδευση ενώ ήξερα κάποια πράγματα μου προσέφερε*

ακόμα περισσότερες γνώσεις στο πώς να χειρίζομαι κάποιες καταστάσεις σε εξ αποστάσεως προγράμματα».

Αντίθετα η Σ4 αναφέρει ότι: «Όχι δεν είναι θα ήταν από τους τελευταίους λόγους ως και καθόλου το θέμα της τεχνολογίας λόγω της ηλικίας μου. Μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να ήταν διαφορετικά. [...] Αλλά δεν είναι και από τους βασικούς μου λόγους γιατί και μόνη μου με την προσωπική μου ενασχόληση με την τεχνολογία είμαι μια χαρά δεν χρειάζεται να παρακολουθήσω κάποιο σεμινάριο ή κάποιο πρόγραμμα μεταπτυχιακό για να γίνω καλύτερη στην τεχνολογία. Και μέσα από την ίδια τη ζωή και με την προσωπική μου απασχόληση έχω μάθει αρκετά πράγματα πάνω σε αυτό».

Ένας μόνο εκ των συνεντευξιασθέντων (Σ1) ανέφερε ως κίνητρο την επικοινωνία. Συγκεκριμένα σχολίασε ότι: «Παράδειγμα και τώρα σε αυτό που συμμετέχω στο θέατρο είναι και επικοινωνία, είναι και παρέα. Πέρα από τη γνώση και την εξάσκηση. Έχει να κάνει και με την επικοινωνία. Επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Κάτι που δεν το πίστευα. Δεν πίστευα ότι θα αποκτήσω τέτοια σχέση με τους ανθρώπους που κάνουμε μαζί αυτό το πρόγραμμα το εξ αποστάσεως. Δεν το πίστευα ότι θα δεθούμε τόσο πολύ. Στη σύγχρονη βοηθάει και στην επικοινωνία».

Επιπλέον, μία συμμετέχουσα (Σ6) επισήμανε την ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στον κλάδο ως κίνητρο. Συγκεκριμένα είπε ότι: «..βλέπουμε ότι συνεχώς γίνονται αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία άρα και εμείς θα πρέπει να ενημερωνόμαστε, να ψάχνουμε και να μην μένουμε στάσιμοι να ακολουθούμε δηλαδή το ρεύμα».

Τέλος, ένας μόνο εκ των συνεντευξιασθέντων (Σ2) ανέφερε ως κίνητρο το θεματικό περιεχόμενο. Συγκεκριμένα σχολίασε ότι: «...ανάλογα με την πόλη στην οποία βρίσκεται ο καθένας δεν παρέχονται το ίδιο ενδιαφέροντα προγράμματα. Ας πούμε υπάρχουν προγράμματα σε νησιά τα οποία προφανώς είτε υπάρχει πανδημία είτε δεν υπάρχει πανδημία δεν είναι εύκολο να μεταβαίνεις σε ένα άλλο νησί σε μια άλλη πόλη για να παρακολουθείς δύο τρεις φορές την εβδομάδα ένα επιμορφωτικό σεμινάριο. Επομένως πιστεύω ότι εδώ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση βοηθάει».

5.1.2 Εξωτερικά κίνητρα

Εκτός από τα εσωτερικά κίνητρα υπάρχουν και εξωτερικά που επηρεάζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Στον παρακάτω Πίνακα 2 φαίνονται τα εξωτερικά κίνητρα που αναδείχθηκαν από τους συμμετέχοντες μέσα από τις ερωτήσεις 8 και 10 του οδηγού συνέντευξης.

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες τα εμπόδια που αναφέρθηκαν περισσότερο ως προς την συμμετοχή τους είναι τα οικονομικά και η μοριοδότηση. Στη συνέχεια αναφέρθηκε η ευελιξία που παρέχουν ως προς τον τόπο και τον χρόνο διεξαγωγής τους, η ίδια η εξ αποστάσεως επιμόρφωση και η πιστοποιημένη γνώση.

Πίνακας 3. Τύποι εξωτερικών κινήτρων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Α/Α	Κωδικοί κινήτρων	Αριθμός αναφορών	Συμμετέχοντες	
			Θετική απάντηση	Αρνητική απάντηση
1	Οικονομικοί λόγοι	10	Σ1, Σ2, Σ4,Σ5, Σ7, Σ10	Σ3,Σ6,Σ8,Σ9
2	Εξ αποστάσεως επιμόρφωση	3	Σ2,Σ4,Σ7	
3	Ευελιξία ως προς τον χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής	4	Σ2, Σ4, Σ6, Σ7	
4	Επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη	2	Σ3, Σ8	
5	Πιστοποίηση & Μοριοδότηση	6	Σ4, Σ6, Σ7, Σ8, Σ9, Σ10	

Οι οικονομικοί λόγοι δεν θεωρούνται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ως σημαντικό κίνητρο για τη συμμετοχή τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα από τους 6 στους 10 ερωτηθέντες που το αναγνώρισαν ως κίνητρο, οι 4 ανέφεραν ότι δεν είναι σημαντικό. Ενώ υπήρξαν και 4 εκπαιδευτικοί που

δεν τους θεωρούν κίνητρο. Οι περισσότεροι ανέφεραν ότι από την συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα δεν υπάρχει κάποιο οικονομικό όφελος. Ενδεικτικά η Σ2: «Προσωπικά δεν είναι λόγος για να συμμετέχω στο κομμάτι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οποιοδήποτε πρόγραμμα έχω συμμετέχει μέχρι τώρα είναι καθαρά και μόνο για λόγους χρησιμότητας δικής μου και δικιάς μου εξέλιξης. Αλλά πιθανά εάν αυτό είχε και κάποιος οικονομικές απολαβές ok γιατί όχι;» και η Σ7 συμπλήρωσε: «Προφανώς δεν είναι ο βασικός λόγος αλλά δεν μπορούμε να απαρνηθούμε ότι στις μέρες μας δεν υπάρχει και οικονομική πολυτέλεια. Δεν τον θεωρώ όμως τόσο σημαντικό λόγο. Δεν είναι απαραίτητο αυτό». Η Σ10 αναφέρει ότι αν και είναι ένα κίνητρο δεν είναι το πρωτεύον και αυτό γιατί: «από τη στιγμή που αφιερώνω προσωπικό χρόνο θέλω αυτό που κάνω να με ενδιαφέρει κιόλας». Και η Σ3 όμως είπε ότι: «Οικονομικοί λόγοι δεν υπάρχουν διότι αυτό δεν βοηθάει στην αύξηση του μισθού μας. Όχι δεν είναι κίνητρο». Το ίδιο είπε και η Σ8: «Δεν ωθούν στο να ακολουθήσουμε κάποιο εξ αποστάσεως πρόγραμμα γιατί πέρα από το μεταπτυχιακό και το διδακτορικό δεν αυξάνονται οι οικονομικές μας απολαβές».

Αντίθετα η Σ4 ανέφερε ότι: «Ναι παίζουν και αυτοί τον ρόλο τους. Αρχικά στις μέρες μας ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να μας ανοίξει και άλλες πόρτες στην εργασία. Πάλι θα σας μιλήσω για την προσωπική μου περίπτωση ότι σαν δασκάλα δημοτικής εκπαίδευσης περίμενα 3- 4 χρόνια και δεν με καλούσαν για αναπληρώτρια μόλις ολοκλήρωσα το μεταπτυχιακό μου στην ειδική αγωγή κατευθείαν με κάλεσαν σε αυτόν τον τομέα στην ειδική αγωγή οπότε όταν το επέλεγα αυτό είχα στο πίσω μέρος του μυαλού μου και τους οικονομικούς λόγους ότι θα μπορώ να βρω πιο γρήγορα δουλειά. Επίσης μισθολογικά βοηθάει. Βλέπουμε ότι ο μισθός μας έχοντας ένα μεταπτυχιακό ανεβαίνει. Δεν ξέρω αν και με άλλα σεμινάρια ή με άλλα προγράμματα πηγαίνει ακόμα πιο ψηλά ο μισθός μας νομίζω πως όχι μόνο το ένα μετράει. Οπότε δεν είναι από τους πιο σημαντικούς λόγους αλλά σαφώς επιλέγουμε και ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα είτε για να μπούμε στην δουλειά είτε όταν είμαστε ήδη στη δουλειά να ανέβουμε μισθολογικά».

Τρεις στις δέκα συμμετέχουσες ανέφεραν ως κίνητρο τις παρούσες συνθήκες εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19. Όπως είπε η Σ2: «Είναι περίεργη η κατάσταση λόγω της πανδημίας. Εάν κάποιος θέλει να αποκτήσει νέες τεχνολογικές γνώσεις με οτιδήποτε και αν έχει να κάνει αυτό η ρομποτική ας πούμε.. Εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Η δια ζώσης έχει αντικατασταθεί αυτή τη στιγμή από την εξ αποστάσεως. Θεωρώ πολύ βασική την εποχή στην οποία βρισκόμαστε. Ξαναλέω λόγω της πανδημίας ότι είναι ένας βασικός λόγος που τα πάντα έχουν μεταφερθεί στο κομμάτι της εξ αποστάσεως. Επομένως που από τι στιγμή που

αποτελούν μια εναλλακτική λύση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αυτή τη στιγμή είναι η εναλλακτική λύση για να έρθει κάποιος σε επαφή με νέα προγράμματα». Η Σ7 ανέφερε ακόμα ότι: «...λόγω τώρα και της πανδημίας δεν γίνονται τώρα δια ζώσης οπότε το μεγαλύτερο κομμάτι των σεμιναρίων και των επιμορφώσεων γίνεται εξ αποστάσεως». Τέλος και η Σ4 αναφέρθηκε στην πανδημία λέγοντας ότι: «...πόσο τώρα με την πανδημία είναι ακόμα πιο εύκολο και πιο ασφαλή να το παρακολουθούμε από το σπίτι μας. Πιο ασφαλές να το παρακολουθούμε από το σπίτι μας».

Ακόμη, 4 στις 10 συμμετέχουσες ανέφεραν ως κίνητρο την ευελιξία που παρέχουν τα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα ως προς τον χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής τους. Συγκεκριμένα η Σ2 είπε: «...τα εξ αποστάσεως προγράμματα δεν επιβάλλουν την μετακίνηση. Άρα ουσιαστικά και το χάσιμο χρόνου σε μια ενδεχόμενη μετακίνηση σε κάποιο πανεπιστήμιο σε κάποιο άλλο ίδρυμα κλπ. Και αυτός είναι ένας λόγος για να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. [...] Επομένως από τη στιγμή που δεν χρειάζεται να μετακινηθείς να πας κάπου από τη ζεστασιά του σπιτιού σου από τη ζεστασιά του καναπέ σου μπορείς να καθίσεις να διαβάσεις να ψάξεις. Αυτά είναι πολύ βασικά πράγματα τουλάχιστον για τις μέρες μας. Για κάποιον άνθρωπο ο οποίος έχει αρκετές υποχρεώσεις είτε επαγγελματικές είτε προσωπικές ο χρόνος είναι χρήμα στη συγκεκριμένη περίπτωση και είναι και βασικός λόγος για να συμμετέχει κάποιος σε κάτι που γίνεται εξ αποστάσεως και όχι δια ζώσης». Επίσης η Σ6 είπε: «Πρώτα πρώτα ο τίτλος σαν εξ αποστάσεως πρόγραμμα μας διευκολύνει γιατί μπορούμε να το παρακολουθήσουμε από το σπίτι μας και ανάλογα τι είδος πρόγραμμα είναι αν είναι ασύγχρονο μπορούμε να το παρακολουθήσουμε και την ώρα που εμείς επιθυμούμε..» Η Σ7 το θεωρεί κίνητρο: «...γιατί θα μπορείς άνετα να παρακολουθήσεις ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα που γίνεται σε πανεπιστήμιο μιας άλλης πόλης και δεν είναι εύκολο το να έχεις πρόσβαση αν γινόταν δια ζώσης για παράδειγμα». Τέλος, η Σ4 είπε ότι: «...σε πάρα πολλές πόλεις δυστυχώς δεν υπάρχει η ευκαιρία να ασχοληθούμε με δια ζώσης προγράμματα οπότε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα είναι μια πάρα πολύ καλή ευκαιρία».

Η επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη αναφέρθηκε ως κίνητρο συμμετοχής από δύο συμμετέχουσες. Η Σ3 είπε: «Ότι εμπλουτίζω έτσι το βιογραφικό μου, ώστε να μπορέσω στο μέλλον να διεκδικήσω κάποια διευθυντική θέση». Τέλος η Σ8: «Για να αυξήσω τα τυπικά μου προσόντα και να διατηρήσω τη θέση εργασίας μου».

Έξι στις δέκα συμμετέχουσες θεώρησαν ως κίνητρο συμμετοχής τη μοριοδότηση που δίνεται στα επιμορφωτικά προγράμματα σύμφωνα με το νομοσχέδιο για το νέο

σύστημα διορισμού των εκπαιδευτικών. Η Σ4 είπε: «..δυστυχώς τα μόρια που σου δίνουν για να εξασφαλίζεις ακόμα μια χρονιά στην εργασία σου». Σύμφωνα και με την Σ6: «Σίγουρα ένας επιπλέον λόγος είναι η μοριοδότηση γιατί εγώ είμαι και αναπληρώτρια εκπαιδευτικός και θα με βοηθούσε.. ένας λόγος θα ήταν και η μοριοδότηση.. θα με βοηθούσε σαν κριτήριο σαν επιλογή..». Και η Σ7 ανέφερε: «Για τη συμμετοχή μου σε ένα εξ αποστάσεως στην παρούσα φάση θα μπορούσε να αποτελέσει και κίνητρο η μοριοδότηση ως αναπληρώτρια, καθώς με το άνοιγμα των νέων πινάκων ένα σεμινάριο αποτελεί και μια επιπλέον μοριοδότηση». Το ίδιο και η Σ8: «Με το προσοντολόγιο που έχουν θέσει όλοι οι αναπληρωτές κυνηγάμε επιμορφώσεις, ξένες γλώσσες, πτυχία για να αυξήσουμε το βιογραφικό μας». Αλλά και η Σ9 είπε: «Η απόκτηση παραπάνω προσόντων έτσι ώστε να εμπλουτίσουμε το βιογραφικό μας γιατί δυστυχώς έχουμε καταλήξει να κυνηγάμε τα διπλώματα και τα σεμινάρια για περισσότερα μόρια γιατί δυστυχώς εμείς οι αναπληρωτές έχουμε αυτό με τον καινούριο νόμο πρέπει να έχουμε παραπάνω προσόντα όσο περισσότερα τόσο καλύτερα». Και η Σ10 ανέφερε ως κίνητρο την πιστοποίηση - μοριοδότηση με σκοπό: «..να έχουμε περισσότερες εξόδους, περισσότερες επιλογές, περισσότερες πόρτες ανοιχτές». Όπως χαρακτηριστικά είπε: «Στην Ελλάδα δυστυχώς πρέπει να αποδείξεις ότι έχεις γνώση σε κάτι μόνο αν παρουσιάσεις ένα χαρτί». Τέλος, 5 άτομα επεσήμαναν ότι η απουσία μάλιστα πιστοποίησης & μοριοδότησης στα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αντικίνητρο για τη συμμετοχή τους. Ενδεικτικά η Σ7 ανέφερε: «Ένας τελευταίος λόγος που θα μπορούσα να επισημάνω για την συμμετοχή τη δυσκολία μάλλον στη συμμετοχή είναι που αφορά κυρίως θα έλεγα τους αναπληρωτές είναι το να μην μοριοδοτείται ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα γιατί η αλήθεια είναι ότι με τα νέα δεδομένα η μοριοδότηση παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο και αποτελεί ένα κίνητρο σημαντικό για τους αναπληρωτές για να συμμετέχουν σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως». Και η Σ8 συμπλήρωσε ότι: «Υπάρχουν πλέον πάρα πολλά εξ αποστάσεως προγράμματα τα οποία δεν μοριοδοτούνται. Το υπουργείο παιδείας έχει βάλει μια ρήτρα συγκεκριμένων ωρών και μηνών οπότε μπορεί να μας ενδιαφέρει πάρα πολύ ένα πρόγραμμα και δεν το επιλέγουμε γιατί είναι πολύ λίγων μηνών ή πολύ λίγων ωρών με αποτέλεσμα να μην μοριοδοτείται πουθενά και να θεωρηθεί χάσιμο χρόνου» Τέλος, η Σ2 είπε: «Επειδή πολλά εξ αποστάσεως προγράμματα δεν προέρχονται από πανεπιστήμια ή ακόμα και αν προέρχονται από πανεπιστήμια δεν προσφέρουν κάποια πιστοποίηση και στις μέρες μας η πιστοποίηση για κάποιους αποτελεί κριτήριο διορισμού κριτήριο ακαδημαϊκών προσόντων, σίγουρα για κάποιους μπορεί να αποτελέσει και εμπόδιο. Δηλαδή κάποιος να μη

θέλει να συμμετέχει κάπου γιατί δεν θα του προσφέρει κάτι στο μέλλον, κάτι στο εργασιακό του κομμάτι. Όχι προσωπικά, έχω κάνει πολλά τέτοια, αλλά κάποιος άλλος από τη στιγμή που δεν έχει να του προσφέρει κάτι μπορεί να μην το κάνει για αυτό το λόγο. Και πιθανά κάποιος να παρακολουθήσει κάτι το οποίο δεν αποτελεί τόσο ενδιαφέρον για αυτόν μόνο και μόνο για την πιστοποίηση. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις πλέον που πολλοί παρακολουθούν προγράμματα... Έχει γίνει και μια εμπορευματοποίηση αυτό από τα πανεπιστήμια αρκετά έως πολύ με την παροχή πολλών προγραμμάτων, όχι μόνο τα πανεπιστήμια από όλες τις σχολές, για να συμμετέχουν όσο περισσότερο γίνεται προκειμένου να αποκτήσουν ακαδημαϊκά προσόντα».

5.2 Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι παράγοντες που εμποδίζουν τους ενήλικες να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα μπορούν να χωριστούν σε διάφορες κατηγορίες. Μία από τις ταξινομήσεις που έχουν γίνει και θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας είναι αυτή της Cross (1981). Σύμφωνα με την Cross (1981), όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, τα εμπόδια αυτά μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες: τα καταστασιακά, τα προδιαθετικά και τα θεσμικά.

5.2.1 Καταστασιακά εμπόδια

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ως πολύ σημαντικά τα εμπόδια που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Συγκεκριμένα μέσα από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις 11 και 15 του οδηγού συνέντευξης αναδείχτηκαν τα παρακάτω καταστασιακά εμπόδια όπως φαίνονται και στον Πίνακα 3 που ακολουθεί.

Το εμπόδιο που αναφέρθηκε με μεγαλύτερη συχνότητα σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των ερωτηθέντων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η έλλειψη χρόνου εξαιτίας των υποχρεώσεων της καθημερινής τους ζωής. Όμως αυτό το εμπόδιο υπήρχαν ερωτηθέντες που επισήμαναν ότι δεν είναι από τα εμπόδια που κάποιος δεν μπορεί να

προσπεράσει προκειμένου να συμμετέχει σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα που εντάσσεται στη σφαίρα του ενδιαφέροντός του. Στη συνέχεια αναφέρθηκαν και άλλα εμπόδια όπως η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (υπολογιστής, σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο κ.α.) από τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να συμμετέχουν αλλά και οι συνθήκες που επικρατούν στην προσωπική τους ζωή όπως η οικογένεια, τα παιδιά και η υποστήριξη που έχουν από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Πίνακας 4. Τύποι καταστασιακών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Α/Α	Κωδικοί εμποδίων	Αριθμός αναφορών	Συμμετέχοντες	
			Θετική απάντηση	Αρνητική απάντηση
1	Έλλειψη χρόνου	10	Σ1, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8, Σ9, Σ10	Σ2
2	Έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής	4	Σ1, Σ2, Σ3, Σ7	
3	Προσωπική ζωή	2	Σ2, Σ9	

Η έλλειψη χρόνου δεν αποτελεί για όλους εμπόδιο για τη συμμετοχή τους σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Συγκεκριμένα 9 στους 10 συμμετέχοντες αναγνώρισαν τον χρόνο ως εμπόδιο εξαιτίας των οικογενειακών, επαγγελματικών και άλλων υποχρεώσεων που μειώνουν τον διαθέσιμο χρόνο που έχουν προκειμένου να ασχοληθούν με ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα, ενώ μόνο μία από τους ερωτηθέντες ανέφερε ότι ο χρόνος δεν αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή. Όμως και από τους 9 που το ανέφεραν ως εμπόδιο οι 5 επισήμαναν ότι λόγω της ευελιξίας ως προς τον τόπο και τον

χρόνο διεξαγωγής των εξ αποστάσεως επιμορφωτικών προγραμμάτων σε σχέση με τα διαζώσης, η συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πιο εύκολη. Ενδεικτικά, η Σ1 ανέφερε ότι «*Η έλλειψη χρόνου σίγουρα είναι ένα εμπόδιο. Για μένα προσωπικά αυτή τη στιγμή όχι δεν είναι. Έχω χρόνο να κάνω όλα αυτά που κάνω τα εξ αποστάσεως. Είναι όμως ένα εμπόδιο η έλλειψη χρόνου. Σίγουρα. Όμως διευκολύνει.. Και ναι και όχι.. Διευκολύνει ανθρώπους οι οποίοι δεν μπορούν να τρέχουν έξω να παρακολουθήσουν άλλα σεμινάρια δηλαδή τα δια ζώσης δηλαδή να τρέχουν κάπου μακριά.. Δηλαδή πώς να το πω τώρα.. Το να παρακολουθείς το σεμινάριο μέσα στο σπίτι σου κερδίζεις χρόνο. Κερδίζεις χρόνο που θα έχανε για την μετακίνηση να πας κάπου μακριά να το παρακολουθήσεις. Άρα και ναι και όχι*». Η Σ4 συμπλήρωσε: «*Ναι. Συμφωνώ με αυτό ειδικά με τους γρήγορους ρυθμούς τους οποίους ζούμε. Είναι πολύ δύσκολη η επιπλέον επιμόρφωση και όσο μεγαλώνουμε και οι υποχρεώσεις μας είναι όλο και περισσότερες τόσο πιο δύσκολο είναι να συμμετέχουμε σε ένα πρόγραμμα. Όμως τα εξ αποστάσεως προγράμματα είναι αυτά τα οποία μπορούμε να τα παρακολουθήσουμε πιο εύκολα γιατί ακριβώς εκεί πέρα μέχρις ένα βαθμό ρυθμίζουμε εμείς προσωπικά τον χρόνο και τον ρυθμό τον οποίο θα μελετάμε οπότε είναι πιο εύκολο να παρακολουθήσουμε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως παρά το ό,τι πρέπει να πηγαίνουμε σε συναντήσεις στο πανεπιστήμιο ή να έχουμε υποχρεωτικά μαθήματα που πρέπει να παρακολουθούμε συγκεκριμένες ώρες. Θεωρώ ότι είναι πολύ μεγάλο συν των εξ αποστάσεως προγραμμάτων ότι έχουν λίγο ελευθερία στον χρόνο*». Η Σ8 είπε: «*Ναι θεωρώ πολύ μεγάλο εμπόδιο τον χρόνο πλέον γιατί είναι περιορισμένος τόσο λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων όσο και επαγγελματικών υποχρεώσεων. Κάθε χρόνο ζητούν όλο και περισσότερα προγράμματα, γραφειοκρατικά, να συμμετέχουμε, να τα εφαρμόσουμε στην τάξη και προσωπικά επειδή τα τελευταία χρόνια εργάζομαι σε 2/θέσιο ή 1/θέσιο σχολείο έχω και το βραχνά της προϊσταμένης και όλο αυτό δυσκολεύει στο να συμμετέχω σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα το οποίο θα ήθελα πολύ*». Η Σ9 επισήμανε ότι: «*..μπορεί να προκαλέσει έναν δισταγμό όμως ένα πρόγραμμα το οποίο σου κινεί πολύ το ενδιαφέρον και ανταποκρίνεται στις ανάγκες σου σε αυτά που θέλεις εσύ να αποκτήσεις θα είναι ένα μικρό εμπόδιο ο χρόνος αλλά όχι κατασταλτικός λόγος για να μην το παρακολουθήσεις γιατί πλέον είμαστε σε μια ηλικία που όλοι έχουμε οικογένειες έχουμε υποχρεώσεις είναι η καθημερινή η δουλειά η οποία έχει.. έχουμε και δουλειά στο σπίτι δεν είναι ότι ας πούμε πάμε στο εργασιακό μας ωράριο και τελειώνουμε και δεν ασχολούμαστε με τίποτα άλλο μετά που κάνουν τον χρόνο μας περιορισμένο οπότε η οποιαδήποτε απαίτηση από το επιμορφωτικό πρόγραμμα που θέλει χρόνο θα μπορούσε να είναι.. να με κάνει πιο διστακτική εάν θα το*

παρακολουθήσω ή όχι». Τέλος, η Σ10 ανέφερε: «Η έλλειψη χρόνου νομίζω ότι είναι το κυριότερο... Ιδίως για τους εκπαιδευτικούς εκείνους οι οποίοι πέραν της οικογένειας.. εεε.. πηγαινοέρχονται στις σχολικές τους μονάδες.. οπότε μειώνεται καθημερινά ο προσωπικός ελεύθερος χρόνος και χρειάζεται συνέχεια να προγραμματίζεις γιατί τα εξ αποστάσεως αυτά προγράμματα δεν είναι μόνο οι συναντήσεις οι σύγχρονες που πρέπει να κάνεις αλλά είναι και η ασύγχρονη δουλειά να μελετήσεις το υλικό, να κάνεις κάποιες εργασίες οι οποίες θα αξιολογηθούν... Οπότε χρειάζεται πάρα πολύ χρόνο και κόπο και είναι πάρα πολύ δύσκολο αυτό να βρεθεί».

Αντίθετα η Σ2 ανέφερε ότι: «Λοιπόν επειδή τα περισσότερα εξ αποστάσεως προγράμματα τα οποία έχω παρακολουθήσει έχουν την ευελιξία της μελέτης της ασύγχρονης εκπαίδευσης. Σου δίνουν τη δυνατότητα να μελετάς ασύγχρονα όποτε θες, τουλάχιστον στην παρούσα προσωπική φάση δεν θεωρώ ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο για κάποιον να συμμετέχει. Δηλαδή αν κάποιος θέλει να μάθει κάτι θα το κάνει θα ζοριστεί και θα το κάνει. Αν όμως είναι κάτι το οποίο τον ενδιαφέρει. Πάνω απ' όλα άποψη μου είναι ότι τα πάντα είναι θέμα θέλησης. Αν κάποιος θέλει να επιμορφωθεί θα βρει και τον χρόνο να το κάνει. Είτε λιγότερο καλά δηλαδή στο χρονικό πλαίσιο της επιμόρφωσης είτε και περισσότερο καλά μετά την επιμόρφωση δηλαδή θα ξεκινήσει αυτά που έμαθε να τα εφαρμόζει στην πράξη άρα λοιπόν να βλέπει ότι αυτά τα πράγματα που έχει μελετήσει πιάνουν και τόπο. Επομένως όχι ο χρόνος δεν είναι εμπόδιο για να συμμετέχει κάποιος».

Ένα ακόμα εμπόδιο που αναδείχθηκε μέσα από τις απαντήσεις 4 ερωτηθέντων είναι η έλλειψη της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής. Προκειμένου να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι απαραίτητο να έχει τα μέσα για να το κάνει, όπως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, μια σύνδεση στο διαδίκτυο και άλλα. Συγκεκριμένα η Σ1 είπε: «Ένα σημαντικό πρόβλημα μιλάω γενικά δεν μιλάω προσωπικά για μένα είναι το να έχει κάποιος τον τεχνολογικά εξοπλισμό. Μπορεί να μην έχει ίντερνέτ και τον εξοπλισμό. Είναι ένα εμπόδιο αυτό για να παρακολουθήσει κάποιος ένα πρόγραμμα. Και όλα αυτά στοιχίζουν και πάμε πάλι στο οικονομικό κόστος. Να πάρουμε έναν καλό υπολογιστή, να έχουμε ένα καλό ίντερνέτ, κάμερα και όλα αυτά τα σχετικά τα οποία στοιχίζουν. Και είναι και αυτό ένα πρόβλημα ένα εμπόδιο. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός». Και η Σ2 συμπλήρωσε: «Σίγουρα συνάδελφοι γνωστοί οι οποίοι μένουν και σε απομακρυσμένες περιοχές που δεν υπάρχει καλό ίντερνέτ και λοιπά πάλι αποτελεί έναν δύσκολο παράγοντα. Αναφορικά με την δικιά μας την ιδιότητα με το κομμάτι των αναπληρωτών είναι πάρα πολύ δύσκολο γενικά. Οι αναπληρωτές πρέπει κάθε χρόνο να

αλλάζουν σπίτια άρα πιθανά και συνδέσεις στο ίντερνετ άρα να κουβαλάνε μαζί τους και τους υπολογιστές τους. Και αυτοί έχουν ένα τεράστιο κόστος για την οποιαδήποτε αλλαγή και συντήρησή τους». Η Σ3 είπε: «Πάρα πολλοί από εμάς τους εκπαιδευτικούς δεν διαθέτουμε το κατάλληλο εξοπλισμό.. υπάρχει δηλαδή μια έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής από πλευράς μας.. Για να συμμετάσχουμε πρέπει να έχουμε πάρα πολύ καλό ίντερνετ για να παρακολουθούμε τα μαθήματα που γίνονται σύγχρονα... τα σύγχρονα μαθήματα». Τέλος η Σ7 επισήμανε: «Άλλος ένας λόγος θα μπορούσε να ήταν και η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής. Μπορεί να μην έχει κάποιος τα απαιτούμενα μέσα για να παρακολουθήσει ένα πρόγραμμα».

Ακόμα ένα εμπόδιο για 2 από τους 10 ερωτηθέντες είναι και οι συνθήκες που επικρατούν στην προσωπική τους ζωή σε ό,τι αφορά την οικογένεια, τα παιδιά αλλά και τις γενικότερες απαιτήσεις της καθημερινότητας. Συγκεκριμένα η Σ2 είπε: «Και σίγουρα ένα βασικό εμπόδιο είναι η προσωπική ζωή. Δηλαδή κάποιος μπορεί να δυσκολεύεται να συμμετέχει λόγω των παιδιών. Όχι μόνο λόγω του χρόνου αλλά των απαιτήσεων που έχει η καθημερινότητά τους. Επομένως δεν είναι μόνο θέμα χρόνου. Είναι που ο καθένας θέλει να αφιερώσει τον χρόνο του». Και η Σ9 συμπλήρωσε ότι «Είναι και οι οικογενειακές υποχρεώσεις θεωρώ που δεν ξέρω αν εντάσσονται βέβαια στον χρόνο στο εμπόδιο του χρόνου που με ρωτήσατε στην αρχή. Μπορεί να μην υπάρχει ο απαιτούμενος χρόνος, μπορεί να μην υπάρχει υποστήριξη από την οικογένεια γιατί αν εγώ θέλω να παρακολουθήσω ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα πρέπει να αφιερώσω ένα χρόνο θα πρέπει κάποιες εργασίες του σπιτιού κάποια καθήκοντα να τα επωμιστεί ο σύζυγος. Αν ο σύζυγος δεν είναι υποστηρικτικός ή οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας δεν είναι υποστηρικτικοί προς αυτή την κατεύθυνση κάπου δημιουργείται ένα εμπόδιο όποτε μπορεί να γίνω πιο διστακτική στο να το παρακολουθήσω».

5.2.2 Θεσμικά εμπόδια

Άλλη μια κατηγορία εμποδίων είναι τα θεσμικά. Μέσα από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις 12, 13 και 15 του οδηγού συνέντευξης αναδείχτηκαν τα παρακάτω θεσμικά εμπόδια όπως φαίνονται και στον Πίνακα 4 που ακολουθεί.

Το κόστος συμμετοχής είναι από τα εμπόδια που αναφέρθηκε με μεγαλύτερη συχνότητα σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των ερωτηθέντων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Όμως αυτό το εμπόδιο υπήρχαν ερωτηθέντες που επισήμαναν ότι δεν είναι από τα εμπόδια που κάποιος δεν μπορεί να αντιμετωπίσει προκειμένου να συμμετέχει σε εξ αποστάσεως επιμορφώσεις. Επιπλέον η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης και οργάνωσης ενός εξ αποστάσεως πρόγραμμα αναγνωρίζεται ως εμπόδιο από 6 στους 10 συμμετέχοντες στην έρευνα. Από αυτούς όμως 3 θεωρούν ότι αν και είναι ένα εμπόδιο δεν είναι τόσο σημαντικό μιας και υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορείς να ενημερωθείς για ένα πρόγραμμα που σε ενδιαφέρει. Στη συνέχεια αναδείχθηκε ως εμπόδιο η διάρκεια του προγράμματος που είναι αρκετά μεγάλη σε αρκετές περιπτώσεις. Τέλος, αναφέρθηκε ως εμπόδιο η οργάνωση και η ευελιξία των ίδιων των εξ αποστάσεως προγραμμάτων σχετικά με τις απαιτήσεις και τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος.

Πίνακας 5. Τύποι θεσμικών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Α/Α	Κωδικοί εμποδίων	Αριθμός αναφορών	Συμμετέχοντες	
			Θετική απάντηση	Αρνητική απάντηση
1	Έλλειψη πληροφόρησης	10	Σ1,Σ2,Σ3,Σ5,Σ7,Σ9, Σ10	Σ2,Σ4, Σ6, Σ8
2	Κόστος συμμετοχής	10	Σ1,Σ2,Σ3,Σ4,Σ5,Σ7, Σ8, Σ9, Σ10	Σ6
3	Διάρκεια προγράμματος	4	Σ5, Σ6, Σ8, Σ10	

4   Οργάνωση   εξ 4   Σ1, Σ2, Σ7, Σ8
αποστάσεως
προγραμμάτων

Ένα από τα εμπόδια που αναφέρθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων είναι και η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τα επιμορφωτικά προγράμματα. 6 από τους 10 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η έλλειψη πληροφόρησης αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή τους. Από αυτούς όμως οι 3 επισήμαναν ότι δεν είναι ένα εμπόδιο που δεν θα μπορούσε να προσπεράσει κάποιος. Υπήρχαν όμως και 4 ερωτηθέντες που δεν το θεωρούν εμπόδιο. Όπως αναφέρθηκε στην εποχή μας υπάρχει επαρκής ενημέρωση κυρίως μέσω του διαδικτύου οπότε σε περίπτωση που κάποιος θέλει είτε να ενημερωθεί για τα προσφερόμενα προγράμματα είτε να αναζητήσει επιπλέον πληροφορίες για ένα πρόγραμμα που τον ενδιαφέρει υπάρχει τρόπος. Ενδεικτικά η Σ2 ανέφερε: «Όχι αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα, γιατί όπως είπα και νωρίτερα αν θες να μάθεις κάτι αν κάτι σε ενδιαφέρει θα πάρεις ένα τηλέφωνο και θα ρωτήσεις. Υπάρχουν γραμματείες οι οποίες απαντούν. Γραμματείες πανεπιστημίων αναφέρομαι στα πανεπιστήμια δεν αναφέρομαι σε ιδιωτικές σχολές. Των πανεπιστημίων τα εκπαιδευτικά προγράμματα όλα απαντούν είτε με κάποιο email είτε με κάποιο τηλεφώνημα απαντούν σε όλες τις ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο εξέλιξης και διεξαγωγής της διαδικασίας του εξ αποστάσεως προγράμματος. Οπότε όχι αυτό δεν είναι εμπόδιο για να συμμετέχει κάποιος αρκεί να θέλει το ξαναλέω». Η Σ4 συμπλήρωσε ότι: «Νομίζω πως όχι ιδιαίτερα γιατί στις μέρες μας λόγω του διαδικτύου είναι πάρα πολύ εύκολο να δούμε και να πληροφορηθούμε για το πρόγραμμα το οποίο θέλουμε να παρακολουθήσουμε, να δούμε και κριτικές πάνω σε αυτό, να ρωτήσουμε στα ειδικά φόρουμ και άλλους φοιτητές που μπορεί να το παρακολούθησαν και να ενημερωθούμε. Βέβαια στις μεγαλύτερες ηλικίες που δεν το έχουν τόσο πολύ με το διαδίκτυο μπορεί αυτό να είναι κάτι πιο δύσκολο αλλά και πάλι νομίζω ότι ενημερώνονται. Ίσως να είναι λίγο πιο δύσκολη η πληροφόρηση σε ένα καινούριο πρόγραμμα που τρέχει για πρώτη φορά και δεν έχουμε κριτικές για αυτό το πρόγραμμα δεν ξέρουμε δεν υπάρχει αναλυτική ενημέρωση από το ίδιο το πανεπιστήμιο για το πρόγραμμα αυτό και εκεί λίγο δυσκολευόμαστε να αποφασίσουμε εάν θα το επιλέξουμε αλλά δεν νομίζω ότι είναι τόσο εμπόδιο για τη συμμετοχή μας. Υπάρχει αρκετά μεγάλη πληροφόρηση». Και η Σ7 όμως: «Σίγουρα αποτελεί. Αλλά προφανώς αυτό

που συμβαίνει τώρα είναι ότι πλέον υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι να ενημερωθείς για να πληροφορηθείς για ένα πρόγραμμα για οποιοδήποτε πρόγραμμα επιμόρφωσης μέσα από το διαδίκτυο είτε μέσα από.. να επισκεφτείς ιστοσελίδες είτε από πανεπιστήμια είτε από διάφορους επιμορφωτικούς φορείς που είναι γνώριμοι σε εμάς. Και κατά κύριο λόγο και το τελευταίο διάστημα υπάρχει και έντονη πληροφόρηση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το facebook και αναζητάς πιο εύκολα και βρίσκεις πληροφορίες, το κόστος, το πρόγραμμα συμμετοχής».

Αντίθετα η Σ3 θεωρεί ότι αποτελεί εμπόδιο όπως χαρακτηριστικά είπε: «Ναι φυσικά και αποτελεί γιατί τα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα αναρτώνται στις σελίδες των πανεπιστημίων τις οποίες πρέπει ο κάθε εκπαιδευτικός που ενδιαφέρεται να αναζητά στο κάθε πανεπιστήμιο ποια προγράμματα είναι διαθέσιμα, πόση διάρκεια έχει το καθένα, ποιο είναι το κόστος του καθενός. Φυσικά όλοι οι εκπαιδευτικοί δεν είμαστε συνέχεια σε μια μόνιμη αναζήτηση προγραμμάτων. Μπορεί να χάσεις.. κάτι πολύ σημαντικό.. ένα ενδιαφέρον επιμορφωτικό πρόγραμμα γιατί απλά δεν το γνωρίζουμε.. δεν έχουμε ενημερωθεί για αυτό. Η άγνοια του τρόπου υλοποίησης, αν δηλαδή θα είναι τα μαθήματα σύγχρονα ή ασύγχρονα είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων που σας είπα και νωρίτερα το να γίνεται κάποια συγκεκριμένη μέρα και ώρα της εβδομάδας το μάθημα.. δεν μπορούν όλοι οι εκπαιδευτικοί που έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις να το παρακολουθήσουν. Και άμα από πριν δεν αναρτάται αναλυτικά ο τρόπος υλοποίησης φυσικά ο τρόπος εξέτασης αν θα είναι με εξετάσεις με εργασία με εργασίες μια τελική εργασία στο τέλος.. Φυσικά αν δεν γνωρίζεις όλα αυτά είναι δύσκολο να επιλέξεις το πρόγραμμα». Τέλος η Σ10 επισήμανε: «Όταν ένα πρόγραμμα σε ενημερώνει πλήρως για το χρονοδιάγραμμα, για τις υποχρεώσεις σου, για το κόστος, για τις απαιτήσεις του προγράμματος, τη στοχοθεσία, τι θα κάνεις σε κάθε ενότητα... τότε καταλαβαίνεις και εσύ ότι υπάρχει ένας προγραμματισμός από πίσω.. ότι υπάρχει μια οργάνωση και ότι θα πας κάπου που θα γνωρίζεις.. γιατί δεν υπάρχει και η προσωπική επαφή.. δεν υπάρχει και η εγγύτητα και αυτό σου δίνει μια ασφάλεια ότι εμείς γνωρίζουμε τι κάνουμε.. Εδώ που το λέμε στην ουσία είναι πώληση ενός προϊόντος αν το καλοσκεφτούμε.»

Άλλος ένας ανασταλτικός παράγοντας στον οποίο έγινε αναφορά είναι το κόστος συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων έδειξαν ότι αυτό το εμπόδιο είναι αρκετά σημαντικό, καθώς όπως επισήμαναν τα περισσότερα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα έχουν σημαντικό κόστος που δεν είναι όλοι σε θέση να καταβάλλουν. Συγκεκριμένα 9 από τους

συμμετέχοντες έδωσαν θετική απάντηση, ενώ μόνο 1 ανέφερε ότι δεν το θεωρεί εμπόδιο. Ενδεικτικά η Σ1 είπε: «Είναι ένα εμπόδιο. Αν η τιμή του είναι μια λογική και εντάζει μια χαρά αλλά άμα στοιχίζει πάρα πολύ είναι ένα εμπόδιο για όλους τους ανθρώπους... Γιατί η οικονομική μας κατάσταση δεν είναι και η καλύτερη. Πολλές υποχρεώσεις πολλά τα έξοδα». Η Σ3 συμπλήρωσε: «Φυσικά και αποτελεί έναν πολύ σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα συμμετοχής σε ένα πρόγραμμα διότι το κόστος είναι ιδιαίτερα αυξημένο. Ιδιαίτερα τα τελευταία δύο χρόνια που τα προγράμματα αυτά μοριοδοτούνται στους διορισμούς των αναπληρωτών και έχει αυξηθεί πολύ η ζήτησή τους έχει αυξηθεί πάρα πολύ το κόστος σε σχέση με πριν εννοείται». Η Σ5 ανέφερε: «Βεβαίως και εμποδίζει τη συμμετοχή το κόστος, καθώς οι απολαβές οι οικονομικές που έχουμε σαν εκπαιδευτικοί δεν είναι και οι καλύτερες οπότε όλα μετριούνται». Η Σ9 είπε: «Αυτό θα μπορούσα να πω ότι αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα/ εμπόδιο... διότι συνήθως τα περισσότερα επιμορφωτικά προγράμματα έχουν υψηλό κόστος και στις μέρες μας τα οικονομικά δεν είναι και στα καλύτερά τους. Υπάρχουν επίσης και άλλες ανάγκες οικονομικές που πρωτεύουν οπότε καμιά φορά μπορεί να βάλεις σε δεύτερη μοίρα τα επιμορφωτικά προγράμματα γιατί μπορεί να πρωτεύει κάτι άλλο.. και ο μισθός δεν είναι και τόσο μεγάλος που να μπορεί να καλύψει τις βασικές ανάγκες και να περισσεύουν να κάνεις συχνά και επιμορφωτικά προγράμματα». Τέλος η Σ10 αναφέρει: «Ναι εμποδίζει. Και είναι ένας αποτρεπτικός παράγοντας. Στη δικιά μου την περίπτωση νομίζω ότι αν δεν ήταν το πρόβλημα το οικονομικό θα είχα κάνει και άλλο εξ αποστάσεως πρόγραμμα ιδίως τώρα που τελείωσε το μεταπτυχιακό... Αλλά όμως το ότι έχει κόστος είναι ένας αποτρεπτικός παράγοντας. Είναι οι λεγόμενες εκπαιδευτικές ανισότητες οι έχοντες δυστυχώς μπορούν και παίρνουν καλύτερη εκπαίδευση και... οι μη έχοντες αναγκάζονται να το στερηθούν.. Γιατί οι απαιτήσεις είναι πάρα πολλές δυστυχώς και οικονομικές και είναι πάρα πολύ δύσκολο να ανταπεξέλθουμε ιδίως όταν κάποιος έχει οικογένεια... εμμ να ανταπεξέλθει και να πληρώσει 600- 700 ευρώ για ένα πρόγραμμα δμηνο ακόμα και αν αυτό του προσφέρει μια θέση εργασίας στο μέλλον».

Ενώ η Σ7 επισήμανε ότι αν και είναι εμπόδιο δεν είναι τόσο σημαντικό γιατί όπως συγκεκριμένα είπε: «Θα μπορούσε να αποτελεί και ένα εμπόδιο το κόστος συμμετοχής. Όμως ωστόσο τον τελευταίο καιρό το κόστος στα επιμορφωτικά προγράμματα έχει πέσει γιατί θεωρώ ότι υπάρχει περισσότερη ζήτηση κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα συν ότι γίνονται και κάποιες διευκολύνσεις οικονομικά. Για παράδειγμα και εγώ στο σεμινάριο που συμμετείχα πλήρωνες κάποιες ισόποσες δόσεις οι οποίες ήταν ανά τρίμηνο οπότε δεν

θεωρώ ότι είναι τόσο σημαντικό εμπόδιο. Γιατί δεν είναι τόσο επιβαρυνμένο το οικονομικό κόστος.»

Αντίθετα η Σ6 ανέφερε ότι: «Ούτε αυτό θεωρώ ότι είναι εμπόδιο στο να συμμετάσχουμε σε ένα πρόγραμμα. Γιατί το πρόγραμμα που είχα παρακολουθήσει εγώ είχε και έκπτωση και έδινε και τη δυνατότητα τμηματικής καταβολής των διδάκτρων».

Άλλο ένα εμπόδιο που αναφέρθηκε από 4 συμμετέχοντες είναι η οργάνωση των εξ αποστάσεως προγραμμάτων σχετικά με τις απαιτήσεις του προγράμματος, αλλά και την ευελιξία που παρέχουν στα σύγχρονα μαθήματα που χρειάζεται να παρακολουθήσεις σε κάποια από αυτά σε συγκεκριμένες ώρες και κατά πόσο δίνεται η δυνατότητα αυτή η παρακολούθηση να πραγματοποιηθεί σε μεταγενέστερο χρόνο. Όπως μας είπε η Σ1: «Επίσης πόσο ευέλικτο είναι ένα πρόγραμμα. Εάν δεν μπορείς να παρακολουθήσεις την τηλεδιάσκεψη εκείνη την στιγμή που γίνεται εάν υπάρχει δυνατότητα να το παρακολουθήσεις μετά. Να υπάρχει μια ευελιξία γιατί μιλάμε για ενήλικους ανθρώπους με πολλές υποχρεώσεις και μπορεί εκείνη τη στιγμή που γίνεται ζωντανά να μην μπορείς να το παρακολουθήσεις. Αλλά να μπορείς να το παρακολουθήσεις μετά σε δικό σου χρόνο. Και αυτό έχει να κάνει με την ευελιξία του προγράμματος και είναι και θέμα οργάνωσης». Και η Σ2 συμπλήρωσε: «Οι ώρες κάποιες φορές. Εάν η όλη διαδικασία γίνεται σύγχρονα και όχι ασύγχρονα σίγουρα αποτελεί ένα εμπόδιο γιατί δεν μπορούν όλοι να είναι συγχρονισμένοι στο ωράριο του εξ αποστάσεως προγράμματος. Κάτι που σημαίνει ότι σίγουρα θα χάσουν αρκετές γνώσεις από το σύνολο του προγράμματος.. Εάν δηλαδή συνδυάζει ασύγχρονες και σύγχρονες και χάνεις τις σύγχρονες συνεδρίες λόγω έλλειψης χρόνου λόγω πολλών πραγμάτων. Σίγουρα θα χάσεις πράγματα. Επομένως ο χρόνος εδώ πέρα είναι ένα θέμα. Είπαμε νωρίτερα ότι τον χρόνο τον βρίσκεις. Αλλά παρ' όλα αυτά όταν ο χρόνος δεν βρίσκεται κάποια πράγματα δεν αναπληρώνονται στα εξ αποστάσεως. Ενώ το δια ζώσης σε αναγκάζει να πας οπότε δεν μπορείς να κάνεις κάτι. Πρέπει να πας». Η Σ7 ανέφερε: «Άλλος σημαντικός λόγος θα ήταν και οι απαιτήσεις για παράδειγμα που έχει το συγκεκριμένο ή ένα οποιοδήποτε πρόγραμμα εξ αποστάσεως. Απαιτήσεις που μπορεί να αφορά είτε το πρόγραμμα που ακολουθεί είτε αν χρειάζεται κάποια ιδιαίτερα προγράμματα, νέα προγράμματα τα οποία δεν τα γνωρίζω ή δεν τα γνωρίζουμε». Τέλος η Σ8 είπε ότι: «Τα περισσότερα ζητούν εργασίες κάθε βδομάδα ή κάθε μήνα συν να συμπληρώσουμε τες ή κουίζ τα οποία απαιτούν αρκετό χρόνο μελέτης στο σπίτι πέρα από τον χρόνο που χρειάζεται να τα παρακολουθήσουμε».

Τέλος, 4 από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ως εμπόδιο την μεγάλη διάρκεια που έχουν κάποια εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Συγκεκριμένα η Σ5 ανέφερε ότι: «Κάποιες φορές κάποια εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα έχουν αρκετά μεγάλη διάρκεια. Αυτόν θεωρώ επίσης έναν άλλον λόγο ο οποίος με εμποδίζει να συμμετέχω σε κάποιο τέτοιο πρόγραμμα». Η Σ6 συμπλήρωσε ότι: «Αν είναι πολλές οι ώρες.. Αν εκτείνεται χρονικά πολύ.. Δηλαδή αν είναι ετήσιο ή παραπάνω ο χρόνος που χρειάζεται σίγουρα θα είναι ανασταλτικός παράγοντας». Η Σ8 είπε: «Πιο σημαντικά εμπόδια είναι η μεγαλύτερη διάρκεια των προγραμμάτων τα περισσότερα είναι ετήσια ίσως αν ήταν μικρότερης διάρκειας να επιλέγαμε περισσότερα προγράμματα για παρακολούθηση». Τέλος η Σ10 επισήμανε: «Γιατί η αλήθεια είναι ότι έχω κουραστεί πάρα πολύ.. τα τέσσερα τελευταία χρόνια έκανα και το μεταπτυχιακό και το ολοκλήρωσα και δεν θέλω να κάνω κάτι και να δεσμευτώ για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα όπως ήταν το μεταπτυχιακό γιατί θέλω να ξέρω ότι.. γιατί αυτό ήταν πολύ ψυχοφθόρο να έχω να περιμένω κάτι και θέλω στην ηλικία στην οποία βρίσκομαι τώρα να κάνω κάτι και να τελειώσει άμεσα να μην περιμένω χρόνο. Έχει να κάνει δηλαδή με μένα. Με αυτό που αισθάνομαι εγώ. Θέλω να έχω και εγώ την αίσθηση ότι θα το κάνω και θα τελειώσω σύντομα».

5.2.3 Προδιαθετικά εμπόδια

Άλλη μια κατηγορία εμποδίων είναι τα προδιαθετικά. Μέσα από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις 14 και 15 του οδηγού συνέντευξης αναδείχτηκαν τα παρακάτω προδιαθετικά εμπόδια όπως φαίνονται και στον Πίνακα 4 που ακολουθεί.

Όλοι οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν ως εμπόδιο για τη συμμετοχή τους την έλλειψη κάποιου κίνητρου οποιοδήποτε και αν είναι αυτό. Στη συνέχεια αναφέρθηκε ως εμπόδιο από 4 συμμετέχοντες η κούραση και το άγχος που διακατέχει τους εκπαιδευτικούς. Τέλος, 1 μόνο συμμετέχουσα ανέφερε ως εμπόδιο την εικόνα και εκτίμηση που έχουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί για τον εαυτό τους και τις δυνατότητές τους.

Πίνακας 6. Τύποι προδιαθετικών εμποδίων συμμετοχής σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Α/Α	Κωδικοί εμποδίων	Αριθμός αναφορών	Συμμετέχοντες	
			Θετική απάντηση	Αρνητική απάντηση
1	Έλλειψη κινήτρων	10	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4 Σ5, Σ6, Σ7, Σ8, Σ9, Σ10	
2	Άγχος- Κούραση	4	Σ3, Σ4, Σ7, Σ8	
4	Αυτοεικόνα – αυτοεκτίμηση	1	Σ9	

Όλοι οι ερωτηθέντες συμφώνησαν ότι η έλλειψη κινήτρων αποτελεί ένα εμπόδιο στην συμμετοχή τους σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα. Κύριος λόγος που συμβαίνει αυτό με βάση τις απαντήσεις τους είναι γιατί το κίνητρο όποιο και αν είναι αυτό δίνει ώθηση στους ανθρώπους να συμμετέχουν σε ό,τι αφορά τη μαθησιακή διαδικασία και πορεία τους. Ενδεικτικά η Σ2 ανέφερε: «Αν κάποιος δεν έχει κίνητρα πολλά πράγματα θα αποφεύγει να κάνει όχι μόνο εξ αποστάσεως προγράμματα. Εάν κάποιος δεν ενδιαφέρεται για τίποτα στον τομέα του και αισθάνεται επαρκής στο πλαίσιο αυτών που έχει και εντάξει μπορεί να μην το αφορούν. Δεν θα το κάνει. Είναι εμπόδιο. Βέβαια είναι τα προσωπικά εμπόδια που στήνει ο καθένας μας. Είναι εμπόδια τα οποία δεν είναι αντικειμενικά.» Η Σ3 συμπλήρωσε: «Ναι... Ιδιαίτερα στα τόσα χρόνια εμπειρίας μου ως εκπαιδευτικός έχω παρατηρήσει ότι πάρα πολλοί συνάδελφοι... δεν έχουν καθόλου κίνητρα και.. δεν έχουν προσδοκίες δεν έχουν κάτι να περιμένουν παρακολουθώντας ένα πρόγραμμα επιμορφωτικό και αρνούνται ακόμα και αν αυτό είναι δωρεάν οποιοδήποτε επιμορφωτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως να συμμετάσχουν σε αυτό και αυτό συνήθως το παρατηρούμε στους μόνιμους συναδέλφους οι οποίοι δεν περιμένουν κάποιον διορισμό και δεν χρειάζονται κάποια μόρια οι οποίοι αρνούνται να συμμετάσχουν. Αυτή η έλλειψη κινήτρου είναι πολύ μεγάλη». Η Σ4 είπε: «Νομίζω πως πάρα πολύ. Γενικότερα το να έχουμε έλλειψη κινήτρων αποτελεί εμπόδιο σε όλους τους τομείς της ζωής μας και ειδικά στον εργασιακό τομέα. Το ίδιο ισχύει και με τα επιμορφωτικά εμπόδια. Θα πρέπει να... Τα επιμορφωτικά προγράμματα. Θα πρέπει να έχουμε πολλά κίνητρα για να επιλέξουμε ένα επιμορφωτικό

πρόγραμμα δηλαδή να μας δίνει αρκετά πράγματα και όχι μόνο ένα. Ή αυτό το ένα να είναι αρκετά ισχυρό έτσι ώστε να το επιλέξουμε... Χωρίς κίνητρο νομίζω δεν μπορούμε να επιλέξουμε το συγκεκριμένο.. όχι το συγκεκριμένο γενικότερα κάποιο πρόγραμμα. Δεν θα έχουμε τη διάθεση και δεν θα το κοιτάζουμε καν. Χρειαζόμαστε σίγουρα κίνητρο. Και όσο περνάνε και τα χρόνια θα πρέπει να αποκτούμε περισσότερα κίνητρα για να... όλο και περισσότερο». Η Σ7 ανέφερε ότι: «Προφανώς. Η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο. Οτιδήποτε και να χρειαστεί να κάνεις στη ζωή σου χρειάζεσαι μια ώθηση μια κινητήριου δύναμη. Άρα σε οτιδήποτε και να κάνεις πέρα από την επιμόρφωση ή να παρακολουθήσεις ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα θα πρέπει να έχεις κίνητρα που να καλύπτουν τις ανάγκες σου, τις προσωπικές σου ανάγκες τις επαγγελματικές σου ανάγκες ειδικά αποτελεί εμπόδιο». Η Σ10: «Ναι γιατί αν δεν έχεις κίνητρο τότε πώς θα δεσμευτείς; Γιατί εδώ μιλάμε για δέσμευση... Δηλαδή.. Εγώ θα κάνω αυτό το πρόγραμμα για αυτούς και για αυτούς τους λόγους οπότε λοιπόν δεσμεύομαι ότι θα ακολουθήσω.. εεε.. και θα είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις... Για να δεσμευτείς λοιπόν θα πρέπει να έχεις από πίσω ένα κίνητρο. Οποιοδήποτε και αν είναι αυτό το κίνητρο... Διαφορετικά δεν έχει επιτυχία.[...] Αν δεν έχεις κίνητρο είναι πάρα πολύ δύσκολο νομίζω να κάνεις ένα πρόγραμμα και να το φέρεις εις πέρας».

Ακόμα ένα εμπόδιο που αναφέρθηκε από 4 από τους ερωτηθέντες είναι η κούραση και το άγχος που διακατέχει τους εκπαιδευτικούς όχι μόνο στην προσωπική ζωή και την εργασία τους, αλλά και στη συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε σχέση με τη διαζώσης. Η Σ3 ανέφερε: «Το άγχος είναι πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας. Το άγχος που βιώνουμε στην εργασία μας και τη ζωή μας.. Δεν θέλουμε πολλοί από εμάς να επωμιστούμε περισσότερο άγχος, περισσότερο φόρτο εργασίας.. Ο φόρτος εργασίας είναι ένας πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας αποτρεπτικός για κάποιον να συμμετέχει και γενικά οι εκπαιδευτικοί έχουν κουραστεί πάρα πολύ .. Έχουν κουραστεί πάρα πολύ.. Στη δουλειά μας κουραζόμαστε καθημερινά και δεν θέλουμε να κουραστούμε επιπλέον». Η Σ4 συμπλήρωσε ότι: «όσο περνάνε τα χρόνια κουραζόμαστε και μας είναι λίγο δύσκολο το να παρακολουθούμε τέτοια προγράμματα». Η Σ7 είπε ότι: «Άλλος λόγος θα μπορούσε να είναι ότι κάποιοι προτιμούν κατά κύριο λόγο να παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα κυρίως οι εκπαιδευτικοί που βρίσκονται και σε άλλο στάδιο της καριέρας τους και σε μεγαλύτερη ηλικία θα προτιμούσαν τα διαζώσης θεωρώ και αυτό έχω καταλάβει. Γιατί προτιμούν να έχουν φυσική παρουσία και φυσική ανατροφοδότηση μέσα στο επιμορφωτικό πρόγραμμα. Ίσως τους κάνει να νιώθουν πιο ασφάλεια. Όντας στα διαζώσης ίσως να

θεωρούν αυτό που είπα και πριν να έχουν να νιώθουν περισσότερη ασφάλεια γιατί σε ένα εξ αποστάσεως μπορεί να τους δημιουργεί άγχος η έλλειψη γνώσεων στις νέες τεχνολογίες οπότε να είναι ένας παράγοντας που να δυσχεραίνει τη συμμετοχή τους». Τέλος η Σ8 επισήμανε: «Το ένα που είναι πολύ σημαντικό στις μέρες μας είναι ότι οι άνθρωποι που είναι μεγαλύτερης ηλικίας δεν είναι αρκετά εξοικειωμένοι γενικότερα με τον Η/Υ πως λειτουργεί, προγράμματα οπότε τους διακατέχει μόνιμα ένα άγχος φοβούνται την εξ αποστάσεως κάτι που το είδαμε και με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση».

Τέλος η Σ9 ανέφερε ως εμπόδιο την εικόνα που έχουν οι εκπαιδευτικοί για τον εαυτό τους και την εμπιστοσύνη που δείχνουν στις ικανότητές τους. Συγκεκριμένα ανέφερε: «Καμιά φορά παίζει ρόλο και η λεγόμενη αυτοεκπληρούμενη προφητεία ότι εντάξει τι να καταφέρω εγώ ας πούμε οπότε έχουμε εκ των προτέρων στο μυαλό μας ότι μπορεί να μην τα καταφέρουμε και ίσως αυτό μας αποτρέπει στο να μπούμε στη διαδικασία να το παρακολουθήσουμε. Δηλαδή θεωρώ κρίνοντας από τα δεδομένα της Webex που είχαμε φέτος και βλέποντας τη στάση των πιο μεγάλων εκπαιδευτικών, των μόνιμων, των πιο μεγάλων σε ηλικία υπήρχε μια άρνηση σε όλο αυτό γιατί φοβόντουσαν εντός εισαγωγικών αν θα τα καταφέρουν ή όχι οπότε θα μπορούσε και αυτό να είναι ένας λόγος. Έχουμε κάποιο δεδομένο για τον εαυτό μας ότι μπορώ να φτάσω μέχρι ενός ορισμένου σημείου δεν θα μπορέσω να ανταπεξέλθω στις απαιτήσεις αυτού του τάδε επιμορφωτικού προγράμματος άρα δεν το παρακολουθώ και ναι αυτό το έχω δει στις μεγαλύτερες ηλικίες σε μόνιμους δασκάλους οι οποίοι αποφεύγουν να συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα γιατί θεωρούν ότι δεν θα τα καταφέρουν ότι πια είναι σε μια ηλικία που δεν μπορούν, δεν αντέχουν να συμμετέχουν σε τέτοιου είδους προγράμματα».

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα

6.1 Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο να μελετήσει τα κίνητρα και τα εμπόδια συμμετοχής των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Για την διεξαγωγή της χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος, ενώ η συλλογή των δεδομένων έγινε με ημιδομημένες συνεντεύξεις σε 10 εκπαιδευτικούς που εργάζονταν την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας σε σχολεία των νομών Αχαΐας και Ηλείας.

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα ήταν όλες γυναίκες που εργάζονταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από 1 έως 32 έτη. Όσο αφορά τη θέση απασχόλησής τους οι περισσότερες εργάζονταν ως δασκάλες ειδικότητας ΠΕ70 σε γενική τάξη, 1 ως δασκάλα ειδικής αγωγής σε τμήμα ένταξης και 1 ως παράλληλη στήριξη. Όλες οι συμμετέχουσες έχουν παρακολουθήσει στο παρελθόν ένα ή περισσότερα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα σχετικά με την τηλεεκπαίδευση, τη Webex, την ειδική αγωγή, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, τη διγλωσσία, την επιμόρφωση ενηλίκων και τη σχολική ψυχολογία.

Τόσο στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορούσε τα κίνητρα συμμετοχής, όσο και στο δεύτερο που αφορούσε τα εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα φάνηκε να υπάρχει συμφωνία των ευρημάτων με αυτά που είχαν βρεθεί στις προηγούμενες εμπειρικές έρευνες που επισκοπήθηκαν, αν και οι περισσότερες έρευνες που επισκοπήθηκαν αφορούσαν γενικά τα επιμορφωτικά προγράμματα, καθώς λίγες ήταν αυτές που φάνηκε να έχουν ασχοληθεί με την εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Μικρή διαφοροποίηση υπήρξε τόσο σε σχέση με τα κίνητρα όσο και με τα εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα, καθώς υπήρξαν λίγα νέα ευρήματα.

Σε ό,τι αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τα κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα φάνηκε από τις αναφορές των συμμετεχόντων στην έρευνα, όπως και σε προηγούμενες εμπειρικές

έρευνες, τα εσωτερικά κίνητρα να αναφέρονται με μεγαλύτερη συχνότητα απ' ότι τα εξωτερικά.

Σχετικά με τα εσωτερικά κίνητρα αναδείχθηκαν από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα τα εξής: η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, στη συνέχεια η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στη σχολική τάξη, το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη, η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και λιγότερο η επικοινωνία, η ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις και το θεματικό περιεχόμενο.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι σχεδόν όλα τα παραπάνω κίνητρα έχουν βρεθεί και στις εμπειρικές έρευνες που έχουν επισκοπηθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο της εργασίας. Η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όπως φάνηκε και στις έρευνες των Χριστοφορίδου (2012), Σιπητάνου κ. συν. (2012), Κοτζαμπασάκη & Ιωαννίδη (2004), Αγγελοπούλου κ. συν. (2017), Τζοβλά & Κούκης (2015) αποτελεί κίνητρο για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, αφού σύμφωνα με τις συμμετέχουσες στην έρευνα η κοινωνία μας αλλάζει, οι απαιτήσεις της ολοένα και αυξάνονται και οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν με επιτυχία στον ρόλο τους χρειάζεται να ανανεώνουν και να αναβαθμίζουν συνεχώς τις γνώσεις τους. Το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική ανάγκη για ανάπτυξη είναι σημαντικοί λόγοι για τη συμμετοχή σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα κατά τις συμμετέχουσες στην έρευνά μας, όπως και στις έρευνες των Χριστοφορίδου (2012), Σιπητάνου κ. συν. (2012), Panagiotopoulos et al. (2018), καθώς οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν συνειδητά επιμορφωτικά προγράμματα που τους ταιριάζουν με σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στην σχολική τάξη είναι ένας από τους λόγους συμμετοχής σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα σύμφωνα τόσο με τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα αλλά και με τις έρευνες των Χριστοφορίδου (2012), Panagiotopoulos et al. (2018), Bigsby & Firestone (2017), Θεοφιλίδης κ. συν. (2008), Αγγελοπούλου κ. συν. (2017) και Τσιχτής & Σταυρόπουλος (2019), αφού οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν να πλαισιώσουν το διδακτικό τους έργο με στόχο να προσφέρουν περισσότερα στους μαθητές τους. Σύμφωνα με τις ερωτηθείσες όπως και στις έρευνες των Αγγελοπούλου κ. συν. (2017) και των Τζοβλά και Κούκη (2015) η δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες αποτελεί λόγο για τον οποίο θα συμμετείχαν σε μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση, καθώς οι νέες τεχνολογίες έχουν εισέλθει πλέον σε όλους τους τομείς τη ζωής μας. Το θεματικό περιεχόμενο (Τσιχτής & Σταυρόπουλος, 2019.

Χριστοφορίδου, 2012) αποτελεί κίνητρο για τις ερωτηθείσες καθώς υπάρχουν πολύ ενδιαφέροντα προγράμματα που παρέχονται σε διαφορετικές πόλεις. Επιπλέον οι συνεντευξιασθέντες ανέφεραν, όπως και στην έρευνα των Τσιχτής & Σταυρόπουλος (2019) η ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στον κλάδο ως κίνητρο συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Μόνο η επικοινωνία αναφέρθηκε από μία συμμετέχουσα ως κίνητρο και δεν έχει βρεθεί στις προηγούμενες έρευνες που επισκοπήθηκαν, κάτι που δικαιολογείται λόγω των τρεχουσών συνθηκών και της πανδημίας του Covid-19.

Εκτός όμως από τα εσωτερικά κίνητρα αναδείχθηκαν και 5 εξωτερικά κίνητρα που ωθούν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Αυτά είναι οι οικονομικοί λόγοι, η εξ αποστάσεως επιμόρφωση, η ευελιξία ως προς τον χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής, η επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη και η πιστοποίηση & μοριοδότηση.

Οι ερωτηθέντες αναφέρθηκαν σε οικονομικά κίνητρα, κάτι που εντοπίζεται και στις έρευνες των Αγγελοπούλου κ.συν. (2017), Τζοβλά & Κούκης (2015). Τόσο σε αυτές τις έρευνες όσο και στην παρούσα αν και οι οικονομικοί λόγοι αναγνωρίζονται ως κίνητρο από τους εκπαιδευτικούς, εντούτοις τους τοποθετούν σε δεύτερη θέση επισημαίνοντας ότι δεν είναι και τόσο σημαντικοί. Η πιστοποιημένη γνώση είναι ένα άλλο κίνητρο, όπως αναφέρθηκε και στην έρευνα των Κοτζαμπασάκη & Ιωαννίδη (2004). Στην παρούσα έρευνα αναφέρθηκε ως λόγος η μοριοδότηση που δίνεται στα επιμορφωτικά προγράμματα από το νομοσχέδιο για το νέο σύστημα διορισμού των εκπαιδευτικών. Μάλιστα όπως επισήμαναν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί η απουσία πιστοποίησης ή μοριοδότησης μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αντικίνητρο. Η επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη όπως ανέφεραν στην έρευνά τους και οι Ευταξία & Βαλαδίδου (2017), προκειμένου να αυξήσουν τα τυπικά τους προσόντα και να διεκδικήσουν μια καλύτερη θέση εργασίας.

Στην παρούσα έρευνα αναφέρθηκαν και εξωτερικά κίνητρα που δεν έχουν βρεθεί στις προηγούμενες εμπειρικές έρευνες. Αναφέρθηκε η ίδια η εξ αποστάσεως επιμόρφωση κάτι που δικαιολογείται ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας του Covid-19 που έθεσε νέες προτεραιότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία (Karachristos et al., 2020), καθώς η διαζώσης εκπαίδευση έχει αντικατασταθεί με την εξ αποστάσεως. Τέλος αναφέρθηκε ο τόπος και ο χρόνος διεξαγωγής των εξ αποστάσεως προγραμμάτων ως κίνητρο, καθώς τα εξ αποστάσεως προγράμματα προσφέρουν μια ευελιξία και ο εκπαιδευόμενος καθορίζει με

τον δικό του τρόπο τον τόπο, τον χρόνο αλλά και τον ρυθμό μελέτης (Στρίγκας & Τσιμπίρης, 2020).

Σύμφωνα με τον Ζαρίφη (2011) τα εμπόδια συμμετοχής είναι πιο δύσκολο να βρεθούν και να καταγραφούν απ' ό,τι τα κίνητρα. Η Cross (1981) κατατάσσει τα εμπόδια συμμετοχής των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε τρεις κατηγορίες: τα καταστασιακά, τα προδιαθετικά και τα θεσμικά. Σε ό,τι αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τα εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα αναδείχθηκαν και στις τρεις κατηγορίες εμπόδια για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.

Τα καταστασιακά εμπόδια που αναδείχθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι η έλλειψη χρόνου, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και η προσωπική ζωή των συμμετεχόντων. Η έλλειψη χρόνου όπως και στις έρευνες των Τσιχτής και Σταυρόπουλος (2019), Badri et al. (2016), Κασιμάτη και Μπάρτσα (2019), Panagiotopoulos et al. (2018), Bigsby & Firestone (2017), Δούκας κ. συν. (2008), Broad (2015), Στρίγκας & Τσιμπίρης (2019) και Θεοφιλίδης κ. συν. (2008) αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή σε οποιοδήποτε επιμορφωτικό πρόγραμμα λόγω οικογενειακών, επαγγελματικών και άλλων υποχρεώσεων. Αν και όπως επισήμαναν οι συμμετέχοντες στην έρευνα λόγω της ευελιξίας που παρέχουν τα εξ αποστάσεως προγράμματα σε σχέση με τα δια ζώσης η συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πιο εύκολη. Ακόμα, η προσωπική ζωή των συμμετεχόντων σε ό,τι αφορά την οικογένεια, τα παιδιά αλλά και τις γενικότερες απαιτήσεις της καθημερινότητας είναι ένα εμπόδιο που έχει βρεθεί και στις έρευνες των Τσιχτής και Σταυρόπουλος (2019), Badri et al. (2016) και Panagiotopoulos et al. (2018).

Υπάρχουν όμως και καταστασιακά εμπόδια που αναδείχθηκαν στην παρούσα έρευνα και δεν έχουν βρεθεί στις έρευνες που επισκοπήθηκαν όπως η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες προκειμένου να παρακολουθήσει κάποιος ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα χρειάζεται να έχει τα απαραίτητα μέσα όπως σύγχρονο υπολογιστή, σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο κ.α. Σύμφωνα και με τους Zhang et al. (2020) και Zhao et al. (2020) (όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης, 2020) υπάρχει αναγκαιότητα υποστήριξης των εκπαιδευτικών με τα απαραίτητα υλικοτεχνικά μέσα.

Τα θεσμικά εμπόδια που αναδείχθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι η έλλειψη πληροφόρησης, το κόστος συμμετοχής, η οργάνωση και η ευελιξία των εξ αποστάσεως προγραμμάτων και η διάρκεια του προγράμματος.

Το κόστος συμμετοχής όπως και στις έρευνες των Badri et al. (2016), Κασιμάτη και Μπάρτσα (2019), Αγγελουπούλου κ. συν. (2017), Broad (2015), Στρίγκας και Τσιμπίρης (2019) και Στρίγκας κ. συν. (2019) αναδείχθηκε ως εμπόδιο. Όπως αναφέρουν οι ερωτηθείσες στην έρευνα ιδιαίτερα τα εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα έχουν σημαντικό κόστος που δεν είναι όλοι σε θέση να καταβάλουν. Επιπλέον η έλλειψη πληροφόρησης όπως αναφέρθηκε και στις έρευνες των Bigsby & Firestone (2017), Θεοφιλίδης κ. συν. (2008) και Δούκας κ. συν. (2008) αποτελεί εμπόδιο στη συμμετοχή. Αν και σύμφωνα με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα το εμπόδιο αυτό δεν αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα συμμετοχής, καθώς αν κάποιος θέλει να ενημερωθεί υπάρχουν τρόποι. Ακόμα αναφέρθηκε και η διάρκεια του επιμορφωτικού προγράμματος όπως και στην έρευνα των Panagiotopoulos et al. (2018). Οι εκπαιδευτικοί ως ενήλικες συμμετέχουν συνειδητά σε επιμορφωτικά προγράμματα κάτι που αποτελεί για αυτούς δέσμευση. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα δεν επιθυμούν να δεσμεύονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας της κούρασης και των υποχρεώσεων που έχουν στην προσωπική και επαγγελματική τους ζωή. Επιπλέον αναφέρθηκε η οργάνωση της επιμόρφωσης όπως και στην έρευνα των Τσιχτής και Σταυρόπουλος (2019). Όπως ανέφεραν οι συμμετέχουσες τα περισσότερα προγράμματα έχουν αρκετές απαιτήσεις και κάποια δεν είναι ευέλικτα ως προς το χρονοδιάγραμμα αλλά και την παρακολούθηση των σύγχρονων μαθημάτων σε μεταγενέστερο χρόνο από αυτόν που πραγματοποιούνται αρχικά.

Τα προδιαθετικά εμπόδια που αναδείχθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι η έλλειψη κινήτρων, το άγχος και η κούραση των εκπαιδευτικών και η αυτοεικόνα – αυτοεκτίμηση. Η έλλειψη κινήτρων είναι ένα εμπόδιο που αναφέρεται και στις έρευνες των Badri et al. (2016), Κασιμάτη και Μπάρτσα (2019) και Σύψας κ.συν. (2013). Χωρίς το οποιοδήποτε κίνητρο εμποδίζεται η συμμετοχή, καθώς το άτομο δεν έχει την απαραίτητη ώθηση που χρειάζεται για να δεσμευτεί και να παρακολουθήσει ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Επιπλέον ένα εμπόδιο που δεν έχει αναφερθεί στις έρευνες που επισκοπήθηκαν είναι το άγχος και η κούραση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τις συμμετέχουσες οι απαιτήσεις της καθημερινότητας και της εργασίας των εκπαιδευτικών είναι αυξημένες τα τελευταία χρόνια. Οπότε η συμμετοχή τους σε οποιοδήποτε εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα θα προκαλούσε περισσότερο άγχος και φόρτο εργασίας. Ακόμα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, κυρίως οι μόνιμοι, νιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια με τη συμμετοχή τους σε δια ζώσης επιμορφωτικά προγράμματα, καθώς η εξ αποστάσεως

εκπαίδευση είναι κάτι καινούριο και δεν έχουν την απαραίτητη εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2020) περίπου το 73% των μόνιμων εκπαιδευτικών στα ελληνικά σχολεία είναι σε ηλικία μεγαλύτερη των 50 ετών.

Ένα τελευταίο εμπόδιο που αναδείχθηκε στην παρούσα έρευνα και δεν έχει αναφερθεί στις έρευνες που επισκοπήθηκαν είναι η ίδια η εικόνα και εκτίμηση που έχουν οι εκπαιδευτικοί για τον εαυτό τους και τις δυνατότητές τους.

6.2 Περιορισμοί της έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας υπήρξαν κάποιοι περιορισμοί. Αρχικά το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε με σκόπιμη δειγματοληψία καθώς στόχος της δεν ήταν η γενίκευση των αποτελεσμάτων στον πληθυσμό αλλά να εντοπιστούν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Επιπλέον υπήρχαν δυσκολίες ως προς τον καθορισμό των ημερών και ωρών πραγματοποίησης των συνεντεύξεων εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19, καθώς κατά το διάστημα διεξαγωγής της κύριας έρευνας είχε πραγματοποιηθεί αναστολή της διαζώσης λειτουργίας των εκπαιδευτικών μονάδων και οι περισσότεροι από τους συνεντευξιαζόμενους έπρεπε να ρυθμίσουν διαφορετικά τις επαγγελματικές, οικογενειακές κ.α. υποχρεώσεις τους.

6.3 Προτάσεις

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα στην εποχή μας που οι παρούσες συνθήκες εξαιτίας της πανδημίας του Covid - 19 επιβάλλουν τη δημιουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων από απόσταση. Υπάρχει μεγάλη ζήτηση και προσφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων από απόσταση. Φαίνεται όμως οι ερευνητές να μην έχουν ασχοληθεί ενδελεχώς με τις εξ αποστάσεως επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών, και κυρίως τους λόγους που τους ωθούν να συμμετέχουν αλλά και τα εμπόδια για τη συμμετοχή τους. Τα αποτελέσματα της

παρούσας έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και να συμβάλλουν στον επιτυχημένο σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση εξ αποστάσεως επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς σεβόμενοι τις ανάγκες τους με απώτερο στόχο την αύξηση της συμμετοχής τους σε αυτά, την ενίσχυση του ρόλου τους και της αποτελεσματικότητας του σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελοπούλου, Δ. Βερύκιος, Β. Καραχρήστος, Χ. Σταυρόπουλος, Η. (2017) Ψηφιακά μαθήματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε περιβάλλοντα οπτικού προγραμματισμού *Inproceedings Πρακτικά Εργασιών 5ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία*, 253-264.
- Αναστασιάδης, Π. (2011). Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών: Βασικές Αρχές Σχεδιασμού και Υλοποίησης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6,685-701.
- Αναστασιάδης, Θ. (2016). Εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών: μοντέλα σχεδιασμού και οργάνωσης. *4ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Κεντρικής Μακεδονίας*, 275-282.
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοικτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48.
- Αναστασιάδης, & Κωτσίδης (2017). Παιδαγωγικός Σχεδιασμός και Υλοποίηση Εξ αποστάσεως προγράμματος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών : Η Αξιοποίηση του web 2.0 στο Σύγχρονο Σχολείο με έμφαση στη συνεργασία και την δημιουργικότητα. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9, 116-137.
- Αναστασιάδης, Θ. & Μανούσου, Ε. (2016). Προδιαγραφές σχεδιασμού προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων στη Θράκη. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 12(1), 60- 75
- Badri, M., Alnuaimi, A., Mohaidat, J., Yang, G., & Al Rashedi, A. (2016). Perception of teachers' professional development needs, impacts, and barriers: The Abu Dhabi case. *SAGE Open*, 6(3), 1-15
- Βεργίδης, Δ. Κ. (2012). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 97-126.

- Bigsby, J. B., & Firestone, W. A. (2017). Why teachers participate in professional development: Lessons from a schoolwide teacher study group. *The New Educator*, 13(1), 72-93.
- Bourletidis, K., & Papathanasiou, S. (2004). Εκπαίδευση & τεχνολογία: η εξ αποστάσεως ηλεκτρονική εκπαίδευση στην Ελλάδα. *Proceedings of the Conference on "Education and Local Development: The Case of Central Greece " in Lamia, Greece, 9-11 January 2004.*
- Cross, K. P. (1981). Adults as Learners. Increasing Participation and Facilitating Learning (1992 edn.), San Francisco: Jossey-Bass.
- Craig, H., & Perraton, H. (2003). Open and distance education for teachers' continuing professional development. *Teacher education through open and distance learning*, 91-111.
- Δούκας, Χ., Βαβουράκη, Α., Θωμοπούλου, Μ., Kalantzis, Μ., Κούτρα, Χ. & Σμυρνιωτοπούλου, Α. (2008). Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Στο: Η ποιότητα στην εκπαίδευση. Έρευνα για την αξιολόγηση ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σελ. 357-390), Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Εμμανουηλίδου, Κ., Αντωνίου, Π., & Δέρρη, Β. (2009). Αντιλήψεις καθηγητών φυσικής αγωγής για τη διδακτική μεθοδολογία της σύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 5(1Α), 139-148.
- Ευταξία, Κ. Χ., & Βαλαδίδου, Α. (2017). Τα οφέλη των νηπιαγωγών από την συμμετοχή τους σε πρόγραμμα peer e-mentoring με στόχο την διδασκαλία αγγλικών στο νηπιαγωγείο. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(4Α), 160-173.
- Foley, G. (Ed.). (2020). Understanding adult education and training. Routledge.
- Ζαρίφης, Γ. (2011). Συμμετοχή ενηλίκων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Κριτική αποτίμηση των βασικότερων ερευνητικών και θεωρητικών προσεγγίσεων. *Επιστήμες Αγωγής*, 3, 21-48.
- Hellman, J. A. (2003). The riddle of distance education: Promise, problems and applications for development. *New York: United Nations Research Institute for Social Development.*

- Hovdhaugen, E., & Opheim, V. (2018). Participation in adult education and training in countries with high and low participation rates: demand and barriers. *International Journal of Lifelong Education*, 37(5), 560-577.
- Θεοφιλίδης, Χ., Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, Μ., Μαρτίδου-Φορσιέρ, Μ., Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, Α. & Μπουζάκης, Σ. (2008). Δια βίου εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, σύντομη έκθεση αποτελεσμάτων. Ερευνητικό Έργο στο πλαίσιο της Δέσμης Προγραμμάτων του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη την περίοδο 2003- 2005. *Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού Κύπρου*. Λευκωσία, 1-11.
- Θωμάδης Π. (2016). Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ως Μέθοδος Επιμόρφωσης Δασκάλων: Στάσεις και Απόψεις. Εκπόνηση εργασίας. *5ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο ΑΣΠΑΙΤΕ*.
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση. Αθήνα: *Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*.
- Karachristos, C., Kouvara, T., Orphanoudakis, T., Stavropoulos, E., Batsi, Z., & Chronopoulou, M. (2020, November). Defining e-learning facilitation-the greek case study. *In Proceedings of ICERI2020 Conference*, (9), 10.
- Καραλής, Θ. (2013). Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση. Αθήνα: *Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ*.
- Καρράς, Κ. Γ. & Οικονομίδης, Β. (2015). Η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα. Στο Κ. Γ Καρράς & C.C. Wolhuter (Επιμ.) Συστήματα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στον σύγχρονο κόσμο. Αθήνα: Gutenberg, 112 – 152.
- Κασιμάτη, Κ., & Μπάρτσα, Μ. (2020). Διερεύνηση των απόψεων των Εκπαιδευτικών σχετικά με την επιμόρφωση και τον ρόλο της στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 67.
- Keegan, D. (2001). Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. (μτφ.: Α. Μελίστα). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). Εκπαίδευση ενηλίκων: ανιχνεύοντας το πεδίο. Αθήνα: *Μεταίχμιο*.
- Κοτζαμπασάκη, Ε., & Ιωαννίδης, Χ. (2004). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε ΤΠΕ: Κίνητρα, στάσεις και δυσκολίες στην εκπαίδευση. *Πρακτικά 4ου Συνεδρίου ΕΤΠΕ οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση*.

- Κωσταρίδου- Ευκλείδη, Α. (2012). Ψυχολογία κινήτρων. Αθήνα: *Πεδίο*.
- Kwakman, K. (2003). Factors affecting teachers' participation in professional learning activities. *Teaching and teacher education*, 19(2), 149-170.
- Λιντζέρης, Π. (2010). Θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης : Δυνατότητα για μια κριτική και χειραφετική στροφή στην πρακτική της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Στο Δ. Βεργίδη, Α. Κόκκος (Επιμ.), Εκπαίδευση Ενηλίκων : διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές, Αθήνα : Μεταίχμιο, 94 – 123.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 33-52.
- Louws, M. L., Meirink, J. A., van Veen, K., & van Driel, J. H. (2017). Teachers' self-directed learning and teaching experience: What, how, and why teachers want to learn. *Teaching and teacher education*, 66, 171-183.
- Μανούσου, Ε., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2021). Προκλήσεις και καλές πρακτικές για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(1), 19-37.
- Merriam, S. B., & Brockett, R. G. (2011). The profession and practice of adult education: An introduction. John Wiley & Sons.
- Μουζάκης, Χ., Μπουρλετίδης, Κ., Μαγκλογιάννης, Η., & Μπουρλετίδης, Δ. (2016). Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και Ηπείρου. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 5(1Α), 195-209.
- Moustakas, L. (2018). Motivation and Obstacles to Adult Participation in Lifelong Learning Programs: The Effect of Gender and Age. *Open Journal for Educational Research*, 2(1), 45-56.
- Μπίκος, Κ., & Τζιφόπουλος, Μ. (2016). Η επαγγελματική ανάπτυξη των σύγχρονων εκπαιδευτικών: Μοντέλο εφαρμογής της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(4Α).
- Ο'Lawrence, H. (2005). A review of distance learning influences on adult learners: advantages and disadvantages. *In Proceedings of the 2005 Informing Science and IT Education Joint Conference*.

- Panagiotopoulos, G., Giantsiou, C., & Karanikola, Z. (2018). Incentives and obstacles: participation in training programs for human resources in education. *Global Journal of Human Resource Management*, 6(4), 33-43.
- Παπαναούμ, Ζ. (2010). Για ένα καλύτερο σχολείο: ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Εκπαίδευση και ποιότητα στο ελληνικό σχολείο: Πρακτικά διημερίδων, Αθήνα, Ίδρυμα Ευγενίδου, 20-21 Μαρτίου 2008 & Θεσσαλονίκη, Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ, 17-18 Απριλίου 2008, 54-61
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67.
- Σακκούλης, Δ., Ασημάκη, Α. & Βεργίδης, Δ. (2017). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα ορισμού και τυπολογίας. Η ελληνική εμπειρία και οι διεθνείς τάσεις. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος»*, 5(1), 104-126.
- Σιπητάνου, Α. Α., Σαλπυγίδης, Α. Ε. & Πλατσίδου, Μ. (2012). Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συνέδριο Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση: *Τάσεις και Προοπτικές*, Αθήνα
- Στρίγκας, Κ. Π., & Τσιμπίρης, Α. (2019). Εξ αποστάσεως Επιμόρφωση Δασκάλων. Εφαρμογή, Στατιστική Ανάλυση και Αποτίμηση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 241-267.
- Στρίγκας, Τσιμπίρης, & Βαρσάμης (2019). Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών από το 4ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κ.Μακεδονίας. Εφαρμογή, αποτίμηση και προοπτική. *Teacher Training with Distance e-Learning. Application, Valuation and Perspective. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 10, 108-116.
- Σύψας, Α., Λέκκα, Ά., & Παγγέ, Τ. (2016). Μάθηση από απόσταση με σύγχρονα μέσα και δια βίου μάθηση, προτιμήσεις εκπαιδευτικών. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(6B).
- Tight, M. (2002). Key Concepts in Adult Learning and Training.
- Τζοβλά, Ε., & Κούκης, Ν. (2015). Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών των Ελλήνων εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στο εξωτερικό. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 11(1), 88-105.

Τσιχτής Ε. & Σταυρόπουλος Β. (2019). Διερεύνηση του πλαισίου, των κινήτρων και των εμποδίων αναφορικά με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επιμορφωτικά προγράμματα. *Νέος Παιδαγωγός*, 15

Χριστοφορίδου Σ. (2012). Οι προσδοκίες και τα κίνητρα των νηπιαγωγών από τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα: Η περίπτωση των νηπιαγωγών του νομού Χανίων. *Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.)*, 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Παράρτημα:

Ερευνητικά Ερωτήματα	Ερωτήσεις ερευνητικού εργαλείου
Ερευνητικό ερώτημα 1: «Ποια είναι τα κίνητρα/ λόγοι για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα;»	Ερ.6, Ερ.7, Ερ.8, Ερ.9, Ερ. 10, Ερ. 11
Ερευνητικό ερώτημα 2: «Ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα;»	Ερ.12, Ερ.13, Ερ.14, Ερ.15, Ερ.16

Έντυπο συναίνεσης

Ονομάζομαι Κλαουδάτου Αθηνά και διεξάγω έρευνα για την διπλωματική μου εργασία στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η έρευνα αυτή στοχεύει στην διερεύνηση των κινήτρων και των εμποδίων συμμετοχής των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτή η έρευνα καλείστε να απαντήσετε μέσα από συνέντευξη σε 15 ερωτήσεις ανοικτού τύπου συνολικής διάρκειας περίπου 30 λεπτών. Οι απαντήσεις σας θα ηχογραφηθούν προκειμένου να γίνει αποτελεσματική επεξεργασία και ανάλυσή τους. Τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης μπορείτε να πραγματοποιείτε ερωτήσεις. Ακόμα, μπορείτε να αποχωρήσετε από την διαδικασία οποιαδήποτε στιγμή. Θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας.

Η συμμετοχή σας, αν και εθελοντική, είναι ιδιαίτερος σημαντική για τα αποτελέσματα της έρευνας. Εάν το επιθυμείτε, μπορούν να σας κοινοποιηθούν τόσο το ηχητικό αρχείο όσο και τα αποτελέσματα της έρευνας.

Εάν συναινείτε, να συμμετάσχετε στην έρευνα παρακαλώ σημειώστε το ονοματεπώνυμό σας και στείλτε μου το έντυπο με email.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή και τη συνεργασία σας.

Ονοματεπώνυμο: _____

Η συνέντευξη αυτή πραγματοποιείται στα πλαίσια διεξαγωγής έρευνας για την διπλωματική μου εργασία στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η έρευνα αυτή στοχεύει στην διερεύνηση των κινήτρων και των εμποδίων συμμετοχής των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης καλείστε να απαντήσετε σε 15 ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Οι απαντήσεις σας θα ηχογραφηθούν προκειμένου να γίνει αποτελεσματική επεξεργασία και ανάλυσή τους. Θα διατηρηθεί η ανωνυμία σας. Η συμμετοχή σας αν και εθελοντική είναι ιδιαιτέρως σημαντική για τα αποτελέσματα της έρευνας. Μπορείτε να αποχωρήσετε από την διαδικασία οποιαδήποτε στιγμή. Εάν το επιθυμείτε μπορούν να σας κοινοποιηθούν τόσο το ηχητικό αρχείο όσο και τα αποτελέσματα της έρευνας. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

Οδηγός συνέντευξης

Μέρος 1^ο

Προφίλ - Δημογραφικά στοιχεία

1. Ποιο είναι το φύλο σας;
2. Ποια είναι η ειδικότητά σας;
3. Πόσα χρόνια εργάζεστε στην εκπαίδευση;
4. Έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Ποιο ήταν αυτό;

Μέρος 2^ο

Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

5. Θεωρείτε ότι η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποτελεί κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Για ποιον λόγο;
6. Το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική σας ανάγκη για ανάπτυξη είναι σημαντικοί λόγοι για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα και για ποιον λόγο;

7. Η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στην σχολική τάξη είναι ένας από τους λόγους συμμετοχής σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Γιατί;
8. Πιστεύετε ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που σας ωθούν να συμμετέχετε σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
9. Θεωρείτε ότι η δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες αποτελεί λόγο για τον οποίο θα συμμετείχατε σε μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση; Για ποιο λόγο;
10. Εκτός από τους παραπάνω ποιοι άλλοι λόγοι θα αποτελούσαν κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα;

Μέρος 3^ο

Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

11. Θεωρείτε ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο στη συμμετοχή; Γιατί;
12. Πιστεύετε ότι το κόστος συμμετοχής εμποδίζει τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;
13. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το πρόγραμμα αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;
14. Κατά τη γνώμη σας η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
15. Εκτός από τα παραπάνω ποιους άλλους θεωρείται σημαντικούς λόγους που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Ενδεικτικές συνεντεύξεις:

Οδηγός συνέντευξης

Μέρος 1^ο

Προφίλ - Δημογραφικά στοιχεία

1. Ποιο είναι το φύλο σας;
Γυναίκα
2. Ποια είναι η ειδικότητά σας;
Δασκάλα ΠΕ70
3. Πόσα χρόνια εργάζεστε στην εκπαίδευση;
12 χρόνια
4. Έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Ποιο ήταν αυτό;
Έχω παρακολουθήσει αρκετά εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα αναφορικά με τη διγλωσσία, την ειδική αγωγή, με την επιμόρφωση ενηλίκων. Το πιο πρόσφατο ήταν η διγλωσσία. Η Ελληνική γλώσσα ως δεύτερη ξένη γλώσσα.

Μέρος 2^ο

Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

5. Θεωρείτε ότι η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποτελεί κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Για ποιον λόγο;

Πιστεύω ότι οι νέες γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες είναι βασικά κίνητρα για να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. Η κοινωνία μας αλλάζει. Οι απαιτήσεις της πολλαπλασιάζονται οπότε προκειμένου κάποιος να καταφέρει να ανταποκριθεί επαρκώς στις νέες αυτές προκλήσεις οφείλει να συμμετέχει και να επιμορφώνεται συνεχώς.
6. Το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική σας ανάγκη για ανάπτυξη είναι σημαντικοί λόγοι για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα και για ποιον λόγο;

Πιστεύω ότι όλα τα προηγούμενα δηλαδή οι νέες γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες κυρίως εστιάζονται στο κομμάτι του ατομικού ενδιαφέροντος. Δηλαδή το ίδιο το άτομο πρέπει να θελήσει να αποκτήσει νέες γνώσεις, δεξιότητες και να αποκτήσεις και νέες ικανότητες. Επομένως η ανάπτυξη και η ατομική εξέλιξη είναι σημαντικοί λόγοι για να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα.

7. Η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στην σχολική τάξη είναι ένας από τους λόγους συμμετοχής σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Γιατί;

Ναι όπως απάντησα και στην προηγούμενη ερώτηση θεωρώ ότι η κοινωνία δημιουργεί νέες προσδοκίες από τον καθέναν από εμάς. Επομένως η σχολική τάξη σαν ένα μέρος της κοινωνίας είναι και αυτή που συνήθως ανακαλύπτει και προβάλλει νέες ανάγκες, νέες απαιτήσεις. Επομένως οι νέες γνώσεις οι οποίες αποκτούνται από τέτοιου είδους προγράμματα προφανώς και είναι βασικός λόγος για να ξεκινήσει κάποιος ένα νέο πρόγραμμα και να μπορέσει αυτές τις νέες γνώσεις να τις εφαρμόσει και στη σχολική του τάξη ή σε οποιοδήποτε πρόβλημα στην καθημερινή του ζωή. Πιστεύω ότι κάποιος για να παρακολουθήσει ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα κυρίως στις μέρες μας κυρίως με τις ανάγκες τις εποχής κλπ σίγουρα πρέπει να βρίσκει λόγο για να το κάνει. Ένας από τους λόγους είναι και αυτός. Εάν ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα δεν αποτελεί άμεσα εφαρμόσιμο σε μια σχολική τάξη ή στις νέες ανάγκες δεν θα το ακολουθήσει, δεν θα το παρακολουθήσει δεν θα έχει επιτυχία. Ή και αν το παρακολουθήσει δεν θα έχει κάποιο αποτέλεσμα από αυτό. Επομένως το πιο σημαντικό είναι αυτό να μπορεί οι νέες γνώσεις που θα αποκτήσει να εφαρμοστούν όσο το δυνατό καλύτερα ή να πλαισιωθούν μαζί με το υπόλοιπο διδακτικό του έργο μέσα στη σχολική τάξη.

8. Πιστεύετε ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που σας ωθούν να συμμετέχετε σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Όταν λέτε οικονομικοί λόγοι; (Εννοώ αν περιμένετε με τη συμμετοχή σας να υπάρχει κάποια οικονομική εξέλιξη όπως πχ κάποια αμοιβή στην εργασία σας)

Προσωπικά δεν είναι λόγος για να συμμετέχω στο κομμάτι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οποιοδήποτε πρόγραμμα έχω συμμετέχει μέχρι τώρα είναι καθαρά

και μόνο για λόγους χρησιμότητας δικής μου και δικιάς μου εξέλιξης. Αλλά πιθανά εάν αυτό είχε και κάποιος οικονομικές απολαβές ok γιατί όχι; Αλλά δε νομίζω ότι είναι ο βασικότερος παράγοντας για να παρακολουθήσω οποιοδήποτε πρόγραμμα ή να κάνω οποιαδήποτε μετεκπαιδευτική δράση.

9. Θεωρείτε ότι η δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες αποτελεί λόγο για τον οποίο θα συμμετείχατε σε μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση; Για ποιο λόγο;

Να εξοικειωθώ εγώ με τις νέες τεχνολογίες μέσω των προγραμμάτων εξ αποστάσεως; Ναι θα μπορούσε να ισχύει και κάτι τέτοιο. Ωστόσο πιστεύω ότι κάθε νέο πρόγραμμα και κάθε νέα συμμετοχή σε οποιοδήποτε νέο πρόγραμμα κάνει κάποιος του προσφέρει νέες γνώσεις ακόμα και στο κομμάτι των νέων τεχνολογιών. Γιατί εξελίσσονται τα προγράμματα όπως εξελίσσεται και η τεχνολογία. Δεν ξέρω αν θα μπορούσα να εξοικειωθώ μέσα από μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση με τις νέες τεχνολογίες. Σίγουρα όμως οι νέες τεχνολογίες που παρέχει το ενίοτε εξ αποστάσεως πρόγραμμα πιθανόν να είναι νέες γνώσεις και για μένα. Να αποτελέσει παράθυρο για να γνωρίσω νέες τεχνολογίες. Δεν ξέρω εάν θα εξοικειωνόμουν μαζί τους μέσα από τα εξ αποστάσεως προγράμματα. Θεωρώ ότι αυτό είναι καθαρά και μόνο ατομικό θέμα. Ο καθένας πόσο θα ασχοληθεί μετά από τα εξ αποστάσεως προγράμματα με την εξοικείωση για τις νέες τεχνολογίες, με τις νέες πλατφόρμες κλπ. Σίγουρα αποτελούν μια πρώτη σύνδεση. Σίγουρα είναι η πρώτη φορά που έρχεσαι σε επαφή όπως είναι τώρα με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σχολείου σίγουρα είναι η πρώτη επαφή με το webex . Το webex το μάθαμε γιατί μπήκαμε εμείς στη διαδικασία να επιμορφωθούμε πρώτοι εμείς από αυτό το είδαμε σαν εκπαιδευόμενοι και μετά γίναμε εκπαιδευτές. Είναι περίεργη η κατάσταση λόγω της πανδημίας. Εάν κάποιος θέλει να αποκτήσει νέες τεχνολογικές γνώσεις με οτιδήποτε και αν έχει να κάνει αυτό η ρομποτική ας πούμε.. Εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Η δια ζώσης έχει αντικατασταθεί αυτή τη στιγμή από την εξ αποστάσεως. Επομένως δεν το θεωρώ λάθος κάποιος να συμμετέχει. Παρ όλα αυτά θα τονίσω ξανά ότι ναι μεν φέρνει σε μια πρώτη επαφή όμως κανένας δεν θα βγει τεχνολόγος δεν θα μάθει τις νέες τεχνολογίες εάν ο ίδιος δεν πειραματιστεί με αυτές.

10. Εκτός από τους παραπάνω ποιοι άλλοι λόγοι θα αποτελούσαν κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Ποιοι άλλοι λόγοι;

Θεωρώ πολύ βασική την εποχή στην οποία βρισκόμαστε. Ξαναλέω λόγω της πανδημίας ότι είναι ένας βασικός λόγος που τα πάντα έχουν μεταφερθεί στο κομμάτι της εξ αποστάσεως. Επομένως που από τι στιγμή που αποτελούν μια εναλλακτική λύση. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αυτή τη στιγμή είναι η εναλλακτική λύση για να έρθει κάποιος σε επαφή με νέα προγράμματα. Ναι πιστεύω ότι είναι ένας πολύ βασικό λόγος. Οι νέες συνθήκες. Οι παρούσες συνθήκες. Επίσης υπάρχει περιορισμός στον χρόνο. Δηλαδή τα εξ αποστάσεως προγράμματα δεν επιβάλλουν την μετακίνηση. Άρα ουσιαστικά και το χάσιμο χρόνου σε μια ενδεχόμενη μετακίνηση σε κάποιο πανεπιστήμιο σε κάποιο άλλο ίδρυμα κλπ. Και αυτός είναι ένας λόγος για να συμμετέχει κάποιος σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. Επίσης ανάλογα με την πόλη στην οποία βρίσκεται ο καθένας δεν παρέχονται το ίδιο ενδιαφέροντα προγράμματα. Ας πούμε υπάρχουν προγράμματα σε νησιά τα οποία προφανώς είτε υπάρχει πανδημία είτε δεν υπάρχει πανδημία δεν είναι εύκολο να μεταβαίνεις σε ένα άλλο νησί σε μια άλλη πόλη για να παρακολουθείς δύο τρεις φορές την εβδομάδα ένα επιμορφωτικό σεμινάριο. Επομένως πιστεύω ότι εδώ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση βοηθάει. Παράλληλα διασφαλίζει χρόνο. Δηλαδή το γεγονός ότι δεν μετακινείται κάποιος διασφαλίζει και τον χρόνο που κερδίζει της μετακίνησης. Δηλαδή αυτός ο χρόνος μπορεί για κάποιον να είναι θετικός ως προς το κομμάτι της δικιάς του εκπαίδευσης. Δηλαδή να πάρει και ο ίδιος αντικείμενα, να καθίσει να ασχοληθεί, να διαβάσει παραπάνω. Θεωρώ ότι είναι ποιοτικός ο χρόνος. Ο χρόνος της μετακίνησης γενικότερα είναι ποιοτικός χρόνος. Είναι χρόνος χαμένος για κάποιους. Επομένως από τη στιγμή που δεν χρειάζεται να μετακινηθείς να πας κάπου από τη ζεστασιά του σπιτιού σου από τη ζεστασιά του καναπέ σου μπορείς να καθίσεις να διαβάσεις να ψάξεις. Αυτά είναι πολύ βασικά πράγματα τουλάχιστον για τις μέρες μας. Για κάποιον άνθρωπο ο οποίος έχει αρκετές υποχρεώσεις είτε επαγγελματικές είτε προσωπικές ο χρόνος είναι χρήμα στη συγκεκριμένη περίπτωση και είναι και βασικός λόγος για να συμμετέχει κάποιος σε κάτι που γίνεται εξ αποστάσεως και όχι δια ζώσης.

Μέρος 3^ο

Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

11. Θεωρείτε ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο στη συμμετοχή; Γιατί;

Λοιπόν επειδή τα περισσότερα εξ αποστάσεως προγράμματα τα οποία έχω παρακολουθήσει έχουν την ευελιξία της μελέτης της ασύγχρονης εκπαίδευσης. Σου δίνουν τη δυνατότητα να μελετάς ασύγχρονα όποτε θες, τουλάχιστον στην παρούσα προσωπική φάση δεν θεωρώ ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο για κάποιον να συμμετέχει. Δηλαδή αν κάποιος θέλει να μάθει κάτι θα το κάνει θα ζοριστεί και θα το κάνει. Αν όμως είναι κάτι το οποίο τον ενδιαφέρει. Πάνω απ' όλα άποψη μου είναι ότι τα πάντα είναι θέμα θέλησης. Αν κάποιος θέλει να επιμορφωθεί θα βρει και τον χρόνο να το κάνει. Είτε λιγότερο καλά δηλαδή στο χρονικό πλαίσιο της επιμόρφωσης είτε και περισσότερο καλά μετά την επιμόρφωση δηλαδή θα ξεκινήσει αυτά που έμαθε να τα εφαρμόζει στην πράξη άρα λοιπόν να βλέπει ότι αυτά τα πράγματα που έχει μελετήσει πίνουν και τόπο. Επομένως όχι ο χρόνος δεν είναι εμπόδιο για να συμμετέχει κάποιος. Τουλάχιστον σε μένα που δεν έχω προσωπικές υποχρεώσεις και αναφέρομαι στα παιδιά.

12. Πιστεύετε ότι το κόστος συμμετοχής εμποδίζει τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Ναι. Αυτό είναι βασικός παράγοντας. Δηλαδή σίγουρα προγράμματα τα οποία είναι εκπαιδευτικά παρέχουν πολλές ευκαιρίες και για έρευνα. Καλά πάντα υπάρχει και το προσωπικό κομμάτι. Από τι στιγμή που υπάρχουν κάποια πράγματα τα οποία μας ενδιαφέρουν ειλικρινά μέσα σε ένα πρόγραμμα σίγουρα θα θέλουμε να το παρακολουθήσουμε. Αν ωστόσο αυτό είναι οικονομικά δυσβάστακτο. Αυτό ναι είναι ανατρεπτικός παράγοντας. Δηλαδή το κόστος το πόσο κοστίζει κάτι εάν δίνεται δυνατότητα κάποιας έκπτωσης εάν γενικά οτιδήποτε έχει σχέση με τα οικονομικά αποτελεί παράγοντα για κάποιον και στις μέρες μας πλέον. Κυρίως στις μέρες μας βασικά.

13. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το πρόγραμμα αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Η έλλειψη πληροφόρησης δηλαδή ότι οι πληροφορίες του προγράμματος δεν είναι αρκετές για να ξέρω αν θέλω να το ακολουθήσω ή αν δεν ενημερώνομαι αρκετά για τα

προγράμματα που υπάρχουν άρα αυτό είναι ένα εμπόδιο. (Εάν δεν έχετε ενημερωθεί για τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος. Δεν έχετε επαρκής πληροφορίες για το πώς θα υλοποιηθεί, ποιοι είναι οι στόχοι υλοποίησης κλπ) Όχι αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα, γιατί όπως είπα και νωρίτερα αν θες να μάθεις κάτι αν κάτι σε ενδιαφέρει θα πάρεις ένα τηλέφωνο και θα ρωτήσεις. Υπάρχουν γραμματείες οι οποίες απαντούνε. Γραμματείες πανεπιστημίων αναφέρομαι στα πανεπιστήμια δεν αναφέρομαι σε ιδιωτικές σχολές. Των πανεπιστημίων τα εκπαιδευτικά προγράμματα όλα απαντούν είτε με κάποιο email είτε με κάποιο τηλεφώνημα απαντούν σε όλες τις ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο εξέλιξης και διεξαγωγής της διαδικασίας του εξ αποστάσεως προγράμματος. Οπότε όχι αυτό δεν είναι εμπόδιο για να συμμετέχει κάποιος αρκεί να θέλει το ξαναλέω.

14. Κατά τη γνώμη σας η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Εάν κάποιος μου έλεγε ας το πω με υπόθεση εάν κάποιος μου έλεγε ότι πρέπει να συμμετέχω σε ένα πρόγραμμα για κάτι που δεν με ενδιαφέρει δηλαδή είναι ένα πρόγραμμα που δεν με ενδιαφέρει και το οποίο μπορεί να μου αποφέρει κάτι στο μέλλον το οποίο δεν με αφορά δεν θέλω να το αποκτήσω ναι πιστεύω δεν θα αποτελούσε λόγο για να το κάνω. Δηλαδή δεν θα μπορούσε να με ωθήσει στο να το κάνω. Παρ όλα αυτά έλλειψη κινήτρων δεν ξέρω εάν υπάρχει ίσως τα κίνητρα να διαμορφώνονται ανάλογα με την εποχή δηλαδή κατά πόσο ο άλλος θέλει να μάθει για τις νέες τεχνολογίες, για οτιδήποτε νέο. Εμένα προσωπικά ότι με αφορά ό,τι αποτελεί κίνητρο είναι ταυτόχρονα και κινητήριο δύναμη να κάνω κάτι καινούριο. Οπότε δεν είναι εμπόδιο ίσα ίσα τα κίνητρα είναι αυτά που θα σε ωθήσουν να συμμετέχεις σε κάτι. Τώρα εάν δεν έχεις κίνητρα ναι προφανώς δεν ξέρω.. Αν κάποιος δεν έχει κίνητρα πολλά πράγματα θα αποφεύγει να κάνει όχι μόνο εξ αποστάσεως προγράμματα. Εάν κάποιος δεν ενδιαφέρεται για τίποτα στον τομέα του και αισθάνεται επαρκής στο πλαίσιο αυτών που έχει ναι εντάξει μπορεί να μην το αφορούν. Δεν θα το κάνει. Είναι εμπόδιο. Βέβαια είναι τα προσωπικά εμπόδια που στήνει ο καθένας μας. Είναι εμπόδια τα οποία δεν είναι αντικειμενικά.

15. Εκτός από τα παραπάνω ποιους άλλους θεωρείται σημαντικούς λόγους που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Νομίζω ο πιο σημαντικός λόγος είναι αυτός που έχουμε ήδη αναφέρει το κομμάτι του κόστους. Κάποιος άλλος παράγοντας. Πιθανά η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής σε κάποιους συνάδελφους να αποτελεί ένα εμπόδιο. Οι ώρες κάποιες φορές. Εάν η όλη διαδικασία γίνεται σύγχρονα και όχι ασύγχρονα σίγουρα αποτελεί ένα εμπόδιο γιατί δεν μπορούν όλοι να είναι συγχρονισμένοι στο ωράριο του εξ αποστάσεως προγράμματος. Κάτι που σημαίνει ότι σίγουρα θα χάσουν αρκετές γνώσεις από το σύνολο του προγράμματος.. Εάν δηλαδή συνδυάζει ασύγχρονες και σύγχρονες και χάνεις τις σύγχρονες συνεδρίες λόγω έλλειψης χρόνου λόγω πολλών πραγμάτων. Σίγουρα θα χάσεις πράγματα. Επομένως ο χρόνος εδώ πέρα είναι ένα θέμα. Είπαμε νωρίτερα ότι τον χρόνο τον βρίσκεις. Αλλά παρ' όλα αυτά όταν ο χρόνος δεν βρίσκεται κάποια πράγματα δεν αναπληρώνονται στα εξ αποστάσεως. Ενώ το διαζώσης σε αναγκάζει να πας οπότε δεν μπορείς να κάνεις κάτι. Πρέπει να πας. Σίγουρα συνάδελφοι γνωστοί οι οποίοι μένουν και σε απομακρυσμένες περιοχές που δεν υπάρχει καλό ίντερνετ και λοιπά πάλι αποτελεί έναν δύσκολο παράγοντα. Αναφορικά με την δικιά μας την ιδιότητα με το κομμάτι των αναπληρωτών είναι πάρα πολύ δύσκολο γενικά. Οι αναπληρωτές πρέπει κάθε χρόνο να αλλάζουν σπίτια άρα πιθανά και συνδέσεις στο ίντερνετ άρα να κουβαλάνε μαζί τους και τους υπολογιστές τους. Και αυτοί έχουν ένα τεράστιο κόστος για την οποιαδήποτε αλλαγή και συντήρησή τους. Άρα όλα λίγο πολύ κινούνται εκεί. Γύρω από το κομμάτι του χρόνου και του χρήματος με διαφορετικές φάσεις κάθε φορά. Δηλαδή είτε κάποιος δεν θα έχει τον χρόνο να παρακολουθήσει σωστά είτε κάποιος δεν θα έχει τον χρόνο να διαβάσει να ασχοληθεί όσο πρέπει είτε κάποιος άλλος θα έχει θέμα με το κομμάτι των τεχνολογιών που θα χρειαστεί να χρησιμοποιηθούν. Αυτοί είναι οι βασικοί λόγοι. Δεν μου έρχεται κάτι άλλο στο μυαλό ως εμπόδιο. Και σίγουρα ένα βασικό εμπόδιο είναι η προσωπική ζωή. Δηλαδή κάποιος μπορεί να δυσκολεύεται να συμμετέχει λόγω των παιδιών. Όχι μόνο λόγω του χρόνου αλλά των απαιτήσεων που έχει η καθημερινότητά τους. Επομένως δεν είναι μόνο θέμα χρόνου. Είναι που ο καθένας θέλει να αφιερώσει τον χρόνο του. Και κάτι τελευταίο. Επειδή πολλά εξ αποστάσεως προγράμματα δεν προέρχονται από πανεπιστήμια ή ακόμα και αν προέρχονται από πανεπιστήμια δεν προσφέρουν κάποια πιστοποίηση και στις μέρες μας η πιστοποίηση για κάποιους

αποτελεί κριτήριο διορισμού κριτήριο ακαδημαϊκών προσόντων, σίγουρα για κάποιους μπορεί να αποτελέσει και εμπόδιο. Δηλαδή κάποιος να μη θέλει να συμμετέχει κάπου γιατί δεν θα του προσφέρει κάτι στο μέλλον, κάτι στο εργασιακό του κομμάτι. Όχι προσωπικά, έχω κάνει πολλά τέτοια, αλλά κάποιος άλλος από τη στιγμή που δεν έχει να του προσφέρει κάτι μπορεί να μην το κάνει για αυτό το λόγο. Και πιθανά κάποιος να παρακολουθήσει κάτι το οποίο δεν αποτελεί τόσο ενδιαφέρον για αυτόν μόνο και μόνο για την πιστοποίηση. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις πλέον που πολλοί παρακολουθούν προγράμματα... Έχει γίνει και μια εμπορευματοποίηση αυτό από τα πανεπιστήμια αρκετά έως πολύ με την παροχή πολλών προγραμμάτων, όχι μόνο τα πανεπιστήμια από όλες τις σχολές, για να συμμετέχουν όσο περισσότερο γίνεται προκειμένου να αποκτήσουν ακαδημαϊκά προσόντα. (Ίσως λειτουργεί και ως κίνητρο η πιστοποιημένη γνώση;) Ναι θα μπορούσε να είναι και κίνητρο.

Οδηγός συνέντευξης

Μέρος 1^ο

Προφίλ - Δημογραφικά στοιχεία

1. Ποιο είναι το φύλο σας; Γυναίκα
2. Ποια είναι η ειδικότητά σας; Δασκάλα ειδικής αγωγής σε Τμήμα ένταξης
3. Πόσα χρόνια εργάζεστε στην εκπαίδευση; 32 χρόνια
4. Έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Ποιο ήταν αυτό; Βεβαίως και παρακολουθώ ήδη. Προσφάτως παρακολουθούσα κάποια εξ αποστάσεως από την Κρήτη. Κάποια προγράμματα που έχουν να κάνουν πως θα δουλέψουμε με τη Webex, πως θα δουλέψουμε με τους μαθητές μας, πως θα κάνουμε και εμείς εξ αποστάσεως μάθημα.

Μέρος 2^ο

Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

5. Θεωρείτε ότι η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποτελεί κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Για ποιον λόγο;

Ισχυρό κίνητρο η γνώση. Πρώτα απ' όλα θέλουμε να κάνουμε καλύτερα τη δουλειά μας. Γιατί η γνώση είναι δύναμη πρώτα απ' όλα και θα κάνουμε καλύτερα τη δουλειά μας. Εγώ ως δασκάλα θα κάνω καλύτερα τη δουλειά μου συν ότι πέρα από την

επαγγελματική μου εξέλιξη και σαν άνθρωπος πιστεύω γίνομαι καλύτερος. Η γνώση με βοηθάει να γίνομαι καλύτερη σαν άνθρωπος.

6. Το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική σας ανάγκη για ανάπτυξη είναι σημαντικοί λόγοι για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα και για ποιον λόγο;

Κυρίαρχο. Το πρώτο πρώτο να με ενδιαφέρει αυτό που θα παρακολουθήσω εννοείται. Οποσδήποτε. Γιατί δεν παρακολουθώ εξ αποστάσεως προγράμματα μόνο για τη δουλειά μου. Παρακολουθώ και για άλλα πράγματα που με ενδιαφέρουν όπως η μουσική και το θέατρο. Παράδειγμα στην περίοδο αυτή της καραντίνας αν δεν είχαμε τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε τα εξ αποστάσεως αυτά προγράμματα θα είχαμε σταματήσει τα χόμπι, θα είχαμε σταματήσει τα ενδιαφέροντά μας και θα είχαμε πέσει σε βαθιά κατάθλιψη.

7. Η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στην σχολική τάξη είναι ένας από τους λόγους συμμετοχής σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Γιατί;

Μέσα στην τάξη δεν έχω χρησιμοποιήσει ακόμα Πιθανόν στο μέλλον να χρειαστεί να το κάνουμε και αυτό. (Είναι ένας λόγος που συμμετέχετε εσείς σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα για να μπορέσετε να συνδέσετε την θεωρία με την πράξη, να εφαρμόσετε δηλαδή αυτά που μαθαίνετε σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα στη σχολική τάξη;) Οποσδήποτε. Πιθανόν. Μπορεί. Ναι. Κάποια από αυτά που θα παρακολουθήσω μπορεί και να τα εφαρμόσω. Δεν είμαι σίγουρη. Αν θα κάνουν καλύτερη τη δουλειά μου αν θα με διευκολύνουν στη δουλειά μου. Γιατί όχι; Βεβαίως είναι. Είναι σημαντικός λόγος να συμμετέχω σε ένα πρόγραμμα. Υπάρχει τώρα ένα πρόγραμμα που τρέχει. Πώς να κάνουμε το Webex πιο διαδραστικό για τους μαθητές μας. Σκέφτομαι να το παρακολουθήσω. Σημαντικός λόγος για να κάνει κάποιος καλά τη δουλειά του. Είναι πολύ σημαντικό. Πάρα πολύ σημαντικό. Δουλεύω 32 χρόνια θέλω να χρησιμοποιώ την τεχνολογία, να αποκτώ νέες γνώσεις. Η παιδαγωγική επιστήμη εξελίσσεται. Πρέπει να είμαι μέσα σε όλα αυτά. Εφόσον εργάζομαι ακόμα.

8. Πιστεύετε ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που σας ωθούν να συμμετέχετε σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Οικονομικοί λόγοι; Για την ώρα πληρώνω. Όχι. Δεν πιστεύω ότι αυτό θα.. Δεν το έχω σκεφτεί. (Θα αποτελούσε κίνητρο για παράδειγμα ένα σας έδινε κάποια αμοιβή στην εργασία σας;) Γιατί όχι; Για την ώρα δεν το έχω σκεφτεί. Δεν το έχω δει έτσι αλλά ναι μια χαρά θα ήταν. (Δεν είναι σημαντικό ως κίνητρο;) Δεύτερο. Είναι αλλά όχι τόσο σημαντικός λόγος.

9. Θεωρείτε ότι η δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες αποτελεί λόγο για τον οποίο θα συμμετείχατε σε μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση; Για ποιο λόγο;

Εννοείται. Έχει να κάνει με όλα τα παραπάνω που είπαμε. Πρέπει να είμαι μέσα στα πράγματα. Δε θέλω να είμαι ψηφιακά αναλφάβητη. Δε γίνεται. Πρέπει να είμαι μέσα σε αυτό. Δουλεύω ακόμα. Πρέπει να ξέρω να τα χειρίζομαι όλα αυτά.

10. Εκτός από τους παραπάνω ποιοι άλλοι λόγοι θα αποτελούσαν κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα;

Παράδειγμα και τώρα σε αυτό που συμμετέχω στο θέατρο είναι και επικοινωνία, είναι και παρέα. Πέρα από τη γνώση και την εξάσκηση. Έχει να κάνει και με την επικοινωνία. Επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Κάτι που δεν το πίστευα. Δεν πίστευα ότι θα αποκτήσω τέτοια σχέση με τους ανθρώπους που κάνουμε μαζί αυτό το πρόγραμμα το εξ αποστάσεως. Δεν το πίστευα ότι θα δεθούμε τόσο πολύ. Στη σύγχρονη βοηθάει και στην επικοινωνία.

Μέρος 3^ο

Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

11. Θεωρείτε ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο στη συμμετοχή; Γιατί;

Η έλλειψη χρόνου σίγουρα είναι ένα εμπόδιο. Για μένα προσωπικά αυτή τη στιγμή όχι δεν είναι. Έχω χρόνο να κάνω όλα αυτά που κάνω τα εξ αποστάσεως. Είναι όμως ένα εμπόδιο η έλλειψη χρόνου. Σίγουρα. Όμως διευκολύνει..

Και ναι και όχι.. Διευκολύνει ανθρώπους οι οποίοι δεν μπορούν να τρέχουν έξω να παρακολουθήσουν άλλα σεμινάρια δηλαδή τα δια ζώσης δηλαδή να τρέχουν κάπου μακριά.. Δηλαδή πώς να το πω τώρα.. Το να παρακολουθείς το σεμινάριο μέσα στο σπίτι σου κερδίζεις χρόνο. Κερδίζεις χρόνο που θα έχανες για την μετακίνηση να πας κάπου μακριά να το παρακολουθήσεις. Άρα και ναι και όχι.

12. Πιστεύετε ότι το κόστος συμμετοχής εμποδίζει τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Είναι ένα εμπόδιο. Αν η τιμή του είναι μια λογική και εντάξει μια χαρά αλλά άμα στοιχίζει πάρα πολύ είναι ένα εμπόδιο για όλους τους ανθρώπους. (Για ποιο λόγο;) Γιατί το θεωρώ εμπόδιο; Γιατί η οικονομική μας κατάσταση δεν είναι και η καλύτερη. Πολλές υποχρεώσεις πολλά τα έξοδα. Εντάξει.

13. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το πρόγραμμα αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Η έλλειψη πληροφόρησης; Δηλαδή το να μην ενημερώνομαι ότι γίνεται το πρόγραμμα; (Να μην έχετε επαρκή πληροφόρηση σχετικά με τον τρόπο, τον χρόνο και τις υποχρεώσεις του προγράμματος) Σίγουρα είναι ένα εμπόδιο. Βέβαια άμα σε ενδιαφέρει κάτι πάρα πολύ παίρνεις ένα τηλέφωνο και ρωτάς. Άμα το θέμα του σεμιναρίου το θέμα του προγράμματος σε ενδιαφέρει πάρα πολύ και δεις ότι υπάρχουν ελλείψεις τηλεφωνείς, ενημερώνεσαι, μαθαίνεις... Πρέπει να υπάρχει σαφήνεια και στους στόχους και στη διαδικασία και στο πρόγραμμα του σεμιναρίου. Να υπάρχει μια σαφήνεια. Αν δεν υπάρχει και σε ενδιαφέρει παίρνεις ένα τηλέφωνο. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι να μάθεις για αυτό. Δεν ξέρω πόσο είμαι σαφής σε αυτά που λέω.

14. Κατά τη γνώμη σας η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Εννοείται. Άμα δεν έχεις κίνητρο δεν κάνεις τίποτα. Εάν δεν υπάρχει κίνητρο ότι και να είναι αυτό. Είτε γνώση, είτε ψυχαγωγία, είτε επικοινωνία όπως είπαμε πριν. Σίγουρα εάν δεν υπάρχει το κίνητρο δεν ασχολείται με αυτό καθόλου.

15. Εκτός από τα παραπάνω ποιους άλλους θεωρείται σημαντικούς λόγους που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Ένα σημαντικό πρόβλημα μιλάω γενικά δεν μιλάω προσωπικά για μένα είναι το να έχει κάποιος τον τεχνολογικά εξοπλισμό. Μπορεί να μην έχει ίντερνέτ και τον εξοπλισμό. Είναι ένα εμπόδιο αυτό για να παρακολουθήσει κάποιος ένα πρόγραμμα. Και όλα αυτά στοιχίζουν και πάμε πάλι στο οικονομικό κόστος. Να πάρουμε έναν καλό υπολογιστή, να έχουμε ένα καλό ίντερνέτ, κάμερα και όλα αυτά τα σχετικά τα οποία στοιχίζουν. Και είναι και αυτό ένα πρόβλημα ένα εμπόδιο. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός. Άλλο τώρα. Δεν μου έρχεται κάτι άλλο στο μυαλό. Επίσης πόσο ευέλικτο είναι ένα πρόγραμμα. Εάν δεν μπορείς να παρακολουθήσεις την τηλεδιάσκεψη εκείνη την στιγμή που γίνεται εάν υπάρχει δυνατότητα να το παρακολουθήσεις μετά. Να υπάρχει μια ευελιξία γιατί μιλάμε για ενήλικους ανθρώπους με πολλές υποχρεώσεις και μπορεί εκείνη τη στιγμή που γίνεται ζωντανά να μην μπορείς να το παρακολουθήσεις. Αλλά να μπορείς να το παρακολουθήσεις μετά σε δικό σου χρόνο. Και αυτό έχει να κάνει με την ευελιξία του προγράμματος και είναι και θέμα οργάνωσης.

Να πούμε λίγο στα κίνητρα να τα απαριθμήσουμε λίγο να θυμηθούμε. Γνώση που είναι δύναμη έχουμε πει και που έχει να κάνει με την επαγγελματική μας εξέλιξη με την προσωπική ανάπτυξη με την ψυχαγωγία και με την επικοινωνία που ανέφερα και κάποιες φορές με την οικονομική εξέλιξη.

(Και τα εμπόδια;)

Εμπόδια. Πρώτα πρώτα ας βάλω.. Παίρνουμε ως δεδομένο ότι είναι ένα πρόγραμμα που με ενδιαφέρει. Είναι ένα ενδιαφέρον. Τα εμπόδια έχουν να κάνουν με τον τεχνολογικό εξοπλισμό και το ίντερνέτ πόσο μπορώ να το παρακολουθήσω και έχω τη δυνατότητα αυτή. Πόσο καλά οργανωμένο είναι. Εάν υπάρχει ευελιξία να το παρακολουθήσω και μετά. Επίσης ξεκινάω να το παρακολουθώ αλλά μπορεί στην πορεία να διαπιστώσω ότι δεν με ικανοποιεί. Δεν είναι κάτι που με ενδιαφέρει. Δεν είναι αντάξιο των προσδοκιών μου. Είναι και αυτό ένα πρόβλημα. Θα το έβαζα στα εμπόδια και αυτό. Σε αυτή την περίπτωση το σταματάει κάποιος το πρόγραμμα οπότε.. Δεν ξέρω αν είχα πει κάτι άλλο και μου διαφεύγει στα εμπόδια. Αν η πληροφόρηση δεν είναι... δηλαδή αν θέλω να πληροφορηθώ για ένα πρόγραμμα που με ενδιαφέρει και δεν είναι σαφής οι οδηγίες και

όλα αυτά μπορώ να πάρω τηλέφωνο. Υπάρχουν τρόποι για να ενημερωθείς για ένα πρόγραμμα που σε ενδιαφέρει οπότε ίσως να μην το βάλω τόσο πολύ στα εμπόδια αυτό. Ή να το βάλω πολύ στο τέλος αυτό.

Οδηγός συνέντευξης

Μέρος 1^ο

Προφίλ - Δημογραφικά στοιχεία

1. Ποιο είναι το φύλο σας; Γυναίκα
2. Ποια είναι η ειδικότητά σας; Η ειδικότητά μου είναι δασκάλα. Είμαι εκπαιδευτικός δηλαδή σε δημοτικό σχολείο. Ειδικότητα ΠΕ70
3. Πόσα χρόνια εργάζεστε στην εκπαίδευση; Στην εκπαίδευση εργάζομαι από το 2009 άρα συνολικά ο χρόνος που ασχολούμαι με αυτό το επάγγελμα είναι στα 12-13 χρόνια.
4. Έχετε παρακολουθήσει στο παρελθόν κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Ποιο ήταν αυτό; Ναι έχω παρακολουθήσει ένα πρόγραμμα που αφορούσε την ειδική αγωγή κατά το παρελθόν και σίγουρα θεωρώ στο μέλλον ότι θα υπάρχει και συνέχεια.

Μέρος 2^ο

Κίνητρα συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

5. Θεωρείτε ότι η απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποτελεί κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Για ποιον λόγο;

Το θεωρώ το πιο σπουδαίο κίνητρο το να αποκτήσεις νέες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες μέσα από ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. Το επάγγελμά μας είναι ένα επάγγελμα το οποίο στηρίζεται στην επαγγελματική εξέλιξη. Οι απαιτήσεις μας καθημερινά στο σχολείο είναι αυξημένες. Η κοινωνία, το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες που έχουν εισαχθεί στη ζωή μας όλα αυτά δεν αφήνουν ανεπηρέαστο το επάγγελμα του δασκάλου. Έτσι ο δάσκαλος θα πρέπει συνεχώς να ανανεώνει τις γνώσεις του, να τις μεταφέρει στο σχολείο γιατί προφανώς και το σχολείο από τη δική του τη μεριά περιμένει αυτά τα νέα πράγματα να ενταχθούν στην εκπαίδευση και προφανώς το μέσο είναι ο δάσκαλος που θα το κάνει. Οπότε είναι

σημαντικό η απόκτηση νέων γνώσεων και γενικότερα η εξέλιξη στον επαγγελματικό μας τομέα.

6. Το ατομικό ενδιαφέρον και η προσωπική σας ανάγκη για ανάπτυξη είναι σημαντικοί λόγοι για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα και για ποιον λόγο;

Προφανώς. Δεν ξεκινάει κάτι αν δεν αποτελεί προσωπική ανάγκη είτε να εντάσσεται στη σφαίρα του προσωπικού ενδιαφέροντος μας. Αποτελεί σημαντική προϋπόθεση. Θα πρέπει να.. για να παρακολουθήσουμε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως σίγουρα εγώ για παράδειγμα θα ψάξω να βρω ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως πρώτα θα κοιτάξω με βάση το ενδιαφέρον μου και αυτό που με απασχολεί κυρίως στο επαγγελματικό μου κομμάτι. Για παράδειγμα θα μπορούσε να είναι ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως που θα αφορά την όπως είπα και πριν την ειδική αγωγή για να αντιμετωπίσω πράγματα που βλέπω στην καθημερινότητα της τάξης. Άρα το ατομικό ενδιαφέρον και αυτό που έχω ανάγκη ως εκπαιδευτικός αποτελεί σημαντικό κίνητρο για τη συμμετοχή μου σε ένα πρόγραμμα.

7. Η σύνδεση και εφαρμογή της νέας γνώσης στην σχολική τάξη είναι ένας από τους λόγους συμμετοχής σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα; Γιατί;

Εγώ προσωπικά θεωρώ ότι είναι βασικός λόγος. Το να μπορείς να εφαρμόσεις τη νέα γνώση στη σχολική τάξη αποτελεί σημαντικό λόγο. Ό,τι μαθαίνουμε θα πρέπει να μπορούμε και να το εφαρμόσουμε. Γιατί οι απαιτήσεις και οι εξελίξεις των πραγμάτων είναι αυτές που πρέπει εμάς τους δασκάλους να μας κάνουν να είμαστε πιο ανοιχτοί και σε νέες τεχνικές σε νέες μεθόδους. Άρα όλα αυτά θα τα πάρουμε κατά κύριο λόγο από σεμινάρια που θα μπορούμε να παρακολουθήσουμε και όντας ως βίωμα που το έχω πηρα πολλά πράγματα παρακολουθώντας ένα σεμινάριο ειδικής αγωγής για να αντιμετωπίσω δυσκολίες μαθησιακές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν παιδιά στην τάξη μου.

8. Πιστεύετε ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που σας ωθούν να συμμετέχετε σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Προφανώς δεν είναι ο βασικός λόγος αλλά δεν μπορούμε να απαρνηθούμε ότι στις μέρες μας δεν υπάρχει και οικονομική πολυτέλεια. Δεν τον θεωρώ όμως τόσο σημαντικό λόγο. Δεν είναι απαραίτητο αυτό.

9. Θεωρείτε ότι η δυνατότητα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες αποτελεί λόγο για τον οποίο θα συμμετείχατε σε μια εξ αποστάσεως επιμόρφωση; Για ποιο λόγο;

Προφανώς. Το να εξοικειωθείς με τις νέες τεχνολογίες που πλέον έχουν μπει κατά κόρον στο επαγγελματικό μας κομμάτι θα αποτελούσε και σημαντικό για να συμμετέχω σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα. Θα με βοηθούσε να εξοικειωθώ με νέα προγράμματα να μάθω να ασχολούμαι με τις νέες τεχνολογίες.

10. Εκτός από τους παραπάνω ποιοι άλλοι λόγοι θα αποτελούσαν κίνητρο για τη συμμετοχή σας σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα;

Για τη συμμετοχή μου σε ένα εξ αποστάσεως στην παρούσα φάση θα μπορούσε να αποτελέσει και κίνητρο η μοριοδότηση ως αναπληρώτρια, καθώς με το άνοιγμα των νέων πινάκων ένα σεμινάριο αποτελεί και μια επιπλέον μοριοδότηση. Ωστόσο όμως υπάρχουν και άλλοι λόγοι που θα αποτελούσαν κίνητρο στη συμμετοχή μου. Όπως για παράδειγμα το να συμμετέχεις σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα έχει μεγαλύτερη ευελιξία θεωρώ και στο θέμα του χρόνου και στο θέμα του χώρου γιατί θα μπορείς άνετα να παρακολουθήσεις ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα που γίνεται σε πανεπιστήμιο μιας άλλης πόλης και δεν είναι εύκολο το να έχεις πρόσβαση αν γινόταν δια ζώσης για παράδειγμα και θεωρώ ότι σε αυτό το κομμάτι έχει συντελέσει και η πανδημία και λόγω τώρα και την πανδημίας δεν γίνονται τώρα δια ζώσης οπότε το μεγαλύτερο κομμάτι των σεμιναρίων και των επιμορφώσεων γίνεται εξ αποστάσεως.

Μέρος 3^ο

Εμπόδια συμμετοχής σε εξ αποστάσεως επιμορφωτικά προγράμματα

11. Θεωρείτε ότι η έλλειψη χρόνου αποτελεί εμπόδιο στη συμμετοχή; Γιατί;

Σίγουρα ο χρόνος είναι πολύτιμος. Και κυρίως τώρα στην παρούσα φάση υπάρχουν και πιο αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις σε σχέση με το παρελθόν που

αποτελούν ένα εμπόδιο για τη συμμετοχή. Ωστόσο όμως δεν μπορώ να παραβλέψω ότι συμμετέχοντας σε ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι και πιο εύελικτο από το να συμμετείχες σε ένα δια ζώσης επιμορφωτικό πρόγραμμα οπότε κάπως αυτά τα δύο τα πράγματα μπορούν να εξισορροπηθούν.

12. Πιστεύετε ότι το κόστος συμμετοχής εμποδίζει τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Υπάρχει.. Θα μπορούσε να αποτελεί και ένα εμπόδιο το κόστος συμμετοχής. Όμως ωστόσο τον τελευταίο καιρό το κόστος στα επιμορφωτικά προγράμματα έχει πέσει γιατί θεωρώ ότι υπάρχει περισσότερη ζήτηση κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα συν ότι γίνονται και κάποιες διευκολύνσεις οικονομικά. Για παράδειγμα και εγώ στο σεμινάριο που συμμετείχα πλήρωνες κάποιες ισόποσες δόσεις οι οποίες ήταν ανά τρίμηνο οπότε δεν θεωρώ ότι είναι τόσο σημαντικό εμπόδιο. Γιατί δεν είναι τόσο επιβαρυνμένο το οικονομικό κόστος.

13. Η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το πρόγραμμα αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή; Για ποιο λόγο;

Σίγουρα αποτελεί. Αλλά προφανώς αυτό που συμβαίνει τώρα είναι ότι πλέον υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι να ενημερωθείς για να πληροφορηθείς για ένα πρόγραμμα για οποιοδήποτε πρόγραμμα επιμόρφωσης μέσα από το διαδίκτυο είτε μέσα από.. να επισκεφτείς ιστοσελίδες είτε από πανεπιστήμια είτε από διάφορους επιμορφωτικούς φορείς που είναι γνώριμοι σε εμάς. Και κατά κύριο λόγο και το τελευταίο διάστημα υπάρχει και έντονη πληροφόρηση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το facebook και αναζητάς πιο εύκολα και βρίσκεις πληροφορίες, το κόστος, το πρόγραμμα συμμετοχής.

14. Κατά τη γνώμη σας η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Προφανώς. Η έλλειψη κινήτρων είναι σημαντικό εμπόδιο. Οτιδήποτε και να χρειαστεί να κάνεις στη ζωή σου χρειάζεσαι μια ώθηση μια κινητήριο δύναμη. Άρα σε οτιδήποτε και να κάνεις πέρα από την επιμόρφωση ή να παρακολουθήσεις ένα εξ

αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα θα πρέπει να έχεις κίνητρα που να καλύπτουν τις ανάγκες σου, τις προσωπικές σου ανάγκες τις επαγγελματικές σου ανάγκες ειδικά αποτελεί εμπόδιο.

15. Εκτός από τα παραπάνω ποιους άλλους θεωρείται σημαντικούς λόγους που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή σε κάποιο εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα;

Πέρα από την έλλειψη χρόνου, το κόστος συμμετοχής και την έλλειψη κινήτρων.. Άλλος σημαντικός λόγος θα ήταν και οι απαιτήσεις για παράδειγμα που έχει το συγκεκριμένο ή ένα οποιοδήποτε πρόγραμμα εξ αποστάσεως. Απαιτήσεις που μπορεί να αφορά είτε το πρόγραμμα που ακολουθεί είτε αν χρειάζεται κάποια ιδιαίτερα προγράμματα, νέα προγράμματα τα οποία δεν τα γνωρίζω ή δεν τα γνωρίζουμε. Άλλος ένας λόγος θα μπορούσε να ήταν και η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής. Μπορεί να μην έχει κάποιος τα απαιτούμενα μέσα για να παρακολουθήσει ένα πρόγραμμα. Άλλος λόγος θα μπορούσε να είναι ότι κάποιοι προτιμούν κατά κύριο λόγο να παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα κυρίως οι εκπαιδευτικοί που βρίσκονται και σε άλλο στάδιο της καριέρας τους και σε μεγαλύτερη ηλικία θα προτιμούσαν τα δια ζώσης θεωρώ και αυτό έχω καταλάβει. (Για ποιο λόγο;) Γιατί προτιμούν να έχουν φυσική παρουσία και φυσική ανατροφοδότηση μέσα στο επιμορφωτικό πρόγραμμα. Ίσως τους κάνει να νιώθουν πιο ασφάλεια. Όντας στα δια ζώσης ίσως να θεωρούν αυτό που είπα και πριν να έχουν να νιώθουν περισσότερη ασφάλεια γιατί σε ένα εξ αποστάσεως μπορεί να τους δημιουργεί άγχος η έλλειψη γνώσεων στις νέες τεχνολογίες οπότε να είναι ένας παράγοντας που να δυσχεραίνει τη συμμετοχή τους. Ένας τελευταίος λόγος που θα μπορούσα να επισημάνω για την συμμετοχή τη δυσκολία μάλλον στη συμμετοχή είναι που αφορά κυρίως θα έλεγα τους αναπληρωτές είναι το να μην μοριοδοτείται ένα εξ αποστάσεως επιμορφωτικό πρόγραμμα γιατί η αλήθεια είναι ότι με τα νέα δεδομένα η μοριοδότηση παίζει παρα πολύ σημαντικό ρόλο και αποτελεί ένα κίνητρο σημαντικό για τους αναπληρωτές για να συμμετέχουν σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.